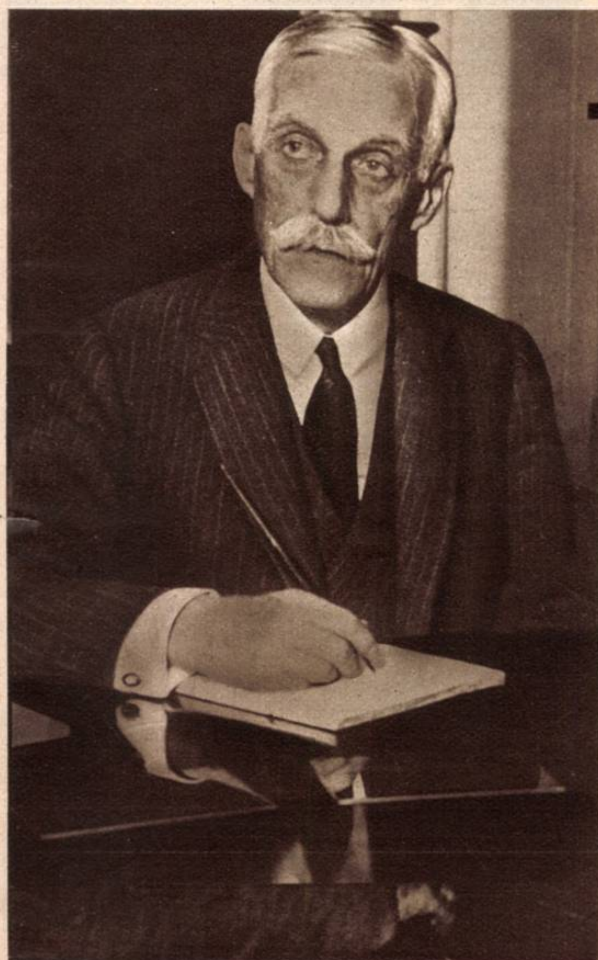
AMURGUL MILIARDARILOR

Printre numeroasele victime ale crizei economice mondiale, figurează o mulţime de miliardari. Consecinţa dezastrului financiar: la recensământul milionarilor din Statele-Unite, au răspuns „Prezent!" în 1928, un număr ee 43.184 persoane. Anul următor rămăseseră 38.650, iar în 1931 numai 19.688.

Rockefeller

Bancherul Melon

DINCOLO de ocean, fiscul consideră ca multi-milionar oricare cetăţean, al cărui revenit anual depăşeşte 50.000 dolari. Acolo, dealtfel, aceasta nu e decât prima şi cea mai umilă treaptă a bogăţiei. A doua categorie cuprinde pe cetăţenii ale căror venituri sunt de un milion de dolari şi mai bine. In 1928, se socoteau 511; în 1930, nu mai rămăseseră decât 149, ceiace nu răpeşte Statelor-Unite ale Americei, gloria recordului mondial al capitaliştilor.
In 1858, tânărul fecior al unui fermier american, A. B. Farquart, dornic şi el de îmbogăţire, avu ideia să se informeze pe lângă aceia cari reuşiseră, în ce fel au procedat. Se duse deci la New-York şi începu ancheta.
„Nu ştiu — îi răspunse *Wiliam B. Astor.* — Nu fac altceva, decât să mă bucur de renta ce mi-a lăsat tatăl meu."
„Banii sunt rezultatul economiei. Averea este suma economiilor ce le-ai făcut" — zise, sever, *A. T. Stewart.*

Mai târziu, Faquart culese şi mărturia lui *Carnegie:* „Iniţiativa mea se reduce la a găsi oamenii cari îmi trebuie. Nu le dau niciodată ordine. Conduc aproape exclusiv cu ajutorul sugestiilor."
Dar *Farquart,* făcând el însuşi avere, mărturisi o altfel de conduită: „Să ai o ideie bună şi să ştii s'o exploatezi, iată secretul!" Aceasta e dealtfel şi părerea cunoscutului economist *M. Crowther,* care demonstrează că origina imenselor bogăţii americane este totdeauna legată de lansarea unei noui valori oarecare, exploatării unei idei inedite.
Theodor N. Veil se îmbogăţi făcând din telefon, un obiect de primă necesitate. *James Stillman* şi *George F. Baker,* transformară banca, fiecare în felul lui. *Ford* a revoluţionat industria automobilă. *Woolworth* lansă cel dintâi, magazinele de tip „Preţ unic". Iar *William Wrigley,* regele gumei de mestecat, care debutase ca negustor ambulant de *chewing-gum,* ştiu să impuie unei mari părţi din omenire, plăcerea foarte contestabilă de a mesteca gumă.
In lipsa ideilor geniale, există un alt mijloc de a face avere; a te agăţa la timp de pulpana unuia care e pe cale să ajungă milionar. Istoria lui Ford, este un exemplu frapant.
Trecuse de 40 de ani, când se hotărî să transforme fierăria moştenită dela tatăl său, în atelier de mecanică. Şi cum îi trebuiau fonduri, propuse unui băcan din vecinătate, să ajute întreprinderea cu 500 dolari, ceiace-i va da dreptul la jumătate din beneficiile viitoare. Băcanul, neîncrezător, surâse şi refuză concursul ce i se ceruse. Zece ani mai târziu, se sinucidea, explicând printr'o scrisoare postumă că nu-şi putea ierta această greşală.
Dar Ford îşi găsi un alt asociat. Un mic comptabil, *Couzens,* care venea seara la atelier să ţie registrele, consimţi să primească în loc de salariu, acţiuni ale

Henry Ford împreună cu vedeta de cinema Mary Pickford

fabrică de ţigări confecţiona pentru el ţigarete speciale cu 4 dolari bucata, pe cari le aprindea cu bilete de sută de dolari. Astfel i se irosi bogăţia şi la treizeci şi opt de ani „şampionul risipei" se găsea fără căpătâiu.
Atunci, câţiva filantropi avură ideia să fondeze o casă de odihnă pentru milionarii ruinaţi. Acest ciudat palat-azil situat lângă San-Francisco, e destinat găzduirii permanente a 300 de persoane, dar numărul postulanţilor după deslănţuirea crizei a depăşit prevederile.

Vincent Astor vorbind cu un prieten.

Iacob Astor cu soţia lui.

tinerei întreprinderi. Astăzi fostul contabil e senator şi în 1923, cu „ridicolele" sale acţiuni a realizat nu mai puţin de 27 milioane dolari...
Sunt, printre norocoşii din această categorie, oameni cari în 1864, plătiseră cu 65 dolari titlurile Companiei *Singer*, titluri cari preţuesc astăzi 100.000 dolari. Reţeta lui Carnegie care vroia să ştii a-ţi alege oamenii, este cea mai bună. El însuşi a făcut după cât se pare alţi 30 de milionari.
Totuşi, a câştiga bani nu e decât primul pas. Cel de-al doilea este să ştii să-i păstrezi. Căci de câtva timp, în America, se asistă la o prăbuşire asemănătoare cu aceia a tronurilor europene după războiu. La întrebarea: cum poţi deveni milionar, se adaogă o alta: Cum le poţi păstra? In Anglia, cele mai mari averi familiale, sunt mâncate în două sau trei generaţii prin enormele taxe succesorale. In Statele-Unite alte raţiuni provoacă un rezultat analog. Se întâmplă desigur ca feciorii să mărească tezaurele părinteşti: *Guggenheim-junior* este încă regele aramei; *Weyerhauser-junior* continuă să păstreze titlul de rege al lemnului de construcţie, iar Morgan şi Mellon şi-au sporit şi ei moştenirea. Ceiace nu împiedică totuşi ca familiile miliardarilor să se stingă foarte repede. In faimoasa listă a celor „59 *proprietari* ai Statelor-Unite" publicată de fostul ambasador la Berlin, Gerard, nu figurează niciun reprezentant din a treia generaţie. Marea majoritate aparţine primei generaţii: ***self-made men.***

CAŢIVA REGI AI AURULUI

Acum patruzeci de ani, familia *Vanderbilt* figura printre „regii aurului" şi fondatorul dinastiei Cornelius Vanderbilt, mort în 1877, lăsă moştenitorilor săi o flotă de comerţ, o reţea de căi ferate şi numeroase case de bancă. Această enormă avere fu aproape încincită de fiul său William. Cu toate acestea, ziarele din New-York au anunţat acum câţiva ani, că unul din nepoţii lui Cornelius, Reginald Vanderbilt, a murit mizerabil, într'o mansardă. Aceasta se datoreşte îmbucătăţirii părţilor din moştenire pe cari speculaţia la bursă, cursele, casele de joc şi luxul le-au înghiţit treptat.

Tot de curând se sfârşi într'un azil de bătrâni din apropiere de Chicago, fostul multi-milionar *John Steele*, supranumit „şampionul risipei". Se îmbogăţise răscumpărând terenurile petrolifere din Pensylvania; deşi începuse cu aproape nimic, poseda la vârsta de 26 ani, opt milioane de dolari, cari se înmulţiră cu repeziciune. Dar într'o bună zi îi veni greaţă de afaceri:

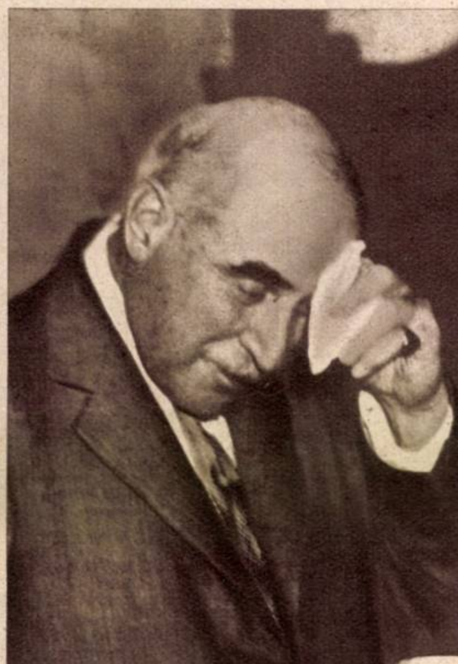
„Am atâţia bani, că oricâtă bunăvoinţă din partea mea, n'aş fi în stare să cheltuiesc în cursul vieţii, nici chiar dobânda capitalului ce posed".

John Steele se înşela. Nu numai că-şi cheltui dobânzile, dar devoră curând şi întreg capitalul. Căci niciodată nu purta o rufă mai mult de 24 ore. Tot astfel costumele, încălţămintea şi mănuşile. O

Harold S. Vanderbilt

John Pierpont Morgan

MANII ŞI CAPRICII DE MILIARDARI

Ca şi ceilalţi oameni, miliardarii sunt şi buni şi răi. Pe lângă aceia cari ţin la ban ca la ochii din cap şi nu ştiu cum să-l păstreze mai straşnic, putem menţiona pe *Charles Dobion* care aflând că tatăl său îi lăsa moştenire 16 milioane dolari, refuză să primească legatul:
„Nu-mi recunosc niciun drept asupra acestor bani, pentrucă n'am contribuit cu nimic la agonisirea lor."
Apoi *Arthur Butler* care s'a sinucis în măreţul său hotel din San-Francisco. Debutase ca simplu comis, devenise bancher, amator de artă şi soţul unei frumuseţi. Lângă el s'a găsit o scrisoare postumă:

„După ce am cunoscut toate senzaţiile, vreau s'o cunosc şi pe cea din urmă: aceia de a-mi prepara însumi moartea".
Fără a merge până la sinucidere, miss *Jenny Wilson* care muri în 1931 în Filadelfia, lăsând o succesiune de 42 milioane dolari, îşi aranjase o viaţă lugubră. Odinioară, fusese logodită cu un marinar care plecă în ziua nunţii chiar şi nu se mai întoarse. Totuşi ea nu-şi pierdu speranţa. Timp de 50 de ani, până în ziua morţii, trăi izolată, printre câini şi păsări, aşteptând pe cel absent.

Cu totul altul este cazul lui *J.-D. Rockefeller* care, la vârsta de 95 de ani a declarat:
„Nu mă gândesc niciodată la moarte. Sunt prea ocupat."
Sunt trei ani decând Facultatea a atras atenţia miliardarului, să aleagă între sănătate şi noui miliarde. „Regele petrolului" preferă pe cea dintâi. Dar neputând să ducă o existenţă cu totul trândavă, îşi creie numeroase ocupaţii, în primul rând filantropice. A cheltuit pentru scopuri de binefacere, mai mult de 750 milioane. La 95 de ani este un fervent al golfului şi muzicei, are o poftă de mâncare excelentă şi se scoală vesel dis de dimineaţă. Nu se întâlnesc prea des înţelepţi cari au ştiut să-şi transforme aurul într'un puternic filtru de sănătate. Mai frecvenţi sunt aceia cari resimt contra-lovitura fatală şi caută uitarea sau se dedau vre-unei manii mai mult sau mai puţin bizare.

Astfel *J.-P. Morgan* cultivă istoria Bisericei şi Shakespearologia. *Archer Huntington* şi-a instalat în palatul său din New-York un adevărat muzeu de artă spaniolă.

Bancherul *Percy Johnston* a strâns o colecţie de 2.000 de elefanţi în aur, cristal, fildeş şi pietre preţioase.

Industriaşul *Henry Dogerthy* este inventator. Posedă peste 150 brevete. Dar invenţia lui preferată e un pat care se strânge şi se desface automat. Prin toată imensa lui casă, şerpuesc linii electrificate, în aşa fel că e deajuns, oriunde s'ar afla, să apese un buton pentru ca miraculosul pat să alerge în galop la dispoziţia stăpânului.

Andrew Mellon, tăcutul milionar mizantrop, posedă o colecţie unică de pânze ale maeştrilor italieni şi flamanzi. El a răscumpărat minunile muzeului Ermitajului, vândute de bolşevici.
Regele presei, *W. R. Hearst*, posedă o enormă proprietate la Saint-Simeon în California, care se întinde pe o distanţă de 80 km. dealungul Pacificului. Au trebuit 60 de camioane ca să-i transporte toate colecţiile. In centrul domeniului se află palatul: Casa Grande, cu salonul împodobit de şase Gobeline, cari au costat 575.000 dolari.

Musafirii de onoare sunt găzduiţi într'o cameră unde se află patul cardinalului de Richelieu, iar pereţii ornaţi cu tablouri de Goya. Nemulţumit de toate acestea, Hearst a întreprins construcţia unui întreg oraş-muzeu; s'a reconstruit acolo o casă cumpărată în Englitera şi ale cărei pietre numerotate au fost transportate cu mare grijă la Saint-Simeon. Acum vine rândul unui vechiu castel spaniol achiziţionat în Andaluzia.

Nu e mult de când a murit, în vârstă de 70 ani, milionarul *L. Andrews*, supranumit cel mai mare mizantrop al Statelor-Unite. De câţiva ani, o serie de nenorociri se abătuseră pe capul lui; şi-a pierdut toţi copiii şi nepoţii. De-atunci Andrews prinsese o ură înverşunată pe toată omenirea. Pentru a fugi de lume, cumpără în statul Virginia, o proprietate depărtată cu 50 km. de orice locuinţă. Acolo, după un plan pe care-l trasă el însuşi, făcu să se clădească o casă cu patru odăi, fără ferestre. Aerisită printr'un complicat sistem de ventilaţie, era luminată printr'un plafon de sticlă. Apartamentul nu comunica cu dependinţele şi bucătăria aflate la subsol, decât printr'un ascensor. In toate zilele, mizantropul îşi transmitea pe această cale ordinele şi menuul. Intr'una din zile însă, nu se primi nicio poruncă. Alarmaţi, oamenii de serviciu, trimiseră cu micul ascensor pe băiatul de la bucătărie care găsi pe stăpânul „casei tăcerii", neînsufleţit.

TACEREA E DE AUR

Miliardarii americani, în general, cultivă peste măsură vechiul proverb: „Tăcerea e de aur". Adevărate legende circulă asupra mutismului lui *Morgan-tatăl;* feciorul său i-a moştenit această trăsătură, cu toate că sub o formă mai atenuată. Intr'o zi, Morgan-junior, pe atunci student, invită un prieten să-şi petreacă *week-end*-ul la vila tatălui său, pe fluviul Hudson.
„Vii în port, te urci pe bordul yacht-ului „Corsarul", spui lui tata cine eşti, dar nici un cuvânt mai mult."
Amicul respectă în totul recomandaţia camaradului de studiu. In port, găsi un elegant yacht negru şi pe punte, se prezentă gentlemanului corpolent cu faţa rubicondă, care citea înfundat într'un chaise-longue. Luă loc alăturea de el, scoase un jurnal şi nu suflă o vorbă tot timpul drumului.
La Crogston, Morgan-fiul îi aştepta le debarcader. Tatăl îi bătu pe umăr, şoptindu-i cu un aer satisfăcut:
„Sunt foarte mulţumit că ai invitat pe tânărul acesta. E unul din cei mai fermecători pe cari i-am întâlnit."
Testamentele miliardarilor sunt adeseori bizare.
Rosenwald îşi consacră în cursul vieţii, sume enorme la fondarea a diferite opere, cari pe deasupra beneficiază de importante legate. Ford care nu admite binefacerea, aparţine minorităţii. Dar de multe ori, ultimele dispoziţii sunt cu totul neaşteptate. Astfel e clauza testamentului lui miss Wilson, care lăsă canarului favorit 250.000 dolari. Sau testamentul lui Edward Mc. Pherson, fabricantul de conserve, care legă o avere imensă unui văr depărtat. Motivul era foarte curios. Cu şase ani mai înainte, acest văr care profesa ingineria, atingând din imprudenţă un cablu electric, se prăbuşi trăznit, ca să-şi revie în simţire într'un cosciug, în mijlocul bisericii, pe când i se cânta „veşnica pomenire".
Acest incident făcu o astfel de impresie asupra lui *Mc. Pherson*, că deveni de atunci prada unei idei fixe. Testamentul conţinea dispoziţii minuţioase, dupăcari cosciugul său trebuia să fie prevăzut cu două aparate generatoare de oxigen, permiţând să respire timp de mai multe zile şi un întreg sistem de semnalizare. Doui gardieni trebuiau să facă de pază cu rândul timp de un an în apropierea mormântului, iar acela care va observa ceva anormal, va avea dreptul la un premiu de 5.000 dolari.
Am parcurs cu această înşirare de glorii efemere şi de ciudăţenii, o stranie galerie... La urma urmelor, repartiţia bunurilor nu e poate totdeauna oarbă, după cum atestă o veche anecdotă plină de înţelepciune:
Un Evreu care aspira la bogăţie, invocă pe Dumnezeu:
— Doamne, ce însemnează pentru tine, un milion de ani?
— O clipă.
— Doamne, ce însemnează pentru tine un milion de galbeni?
— O pară.
— Doamne, dă-mi o pară!
— Aşteaptă... o clipă.

EL KEBIR

JUBILEUL CRUCII ROȘII

Dela stânga spre dreapta: Henri Dunant întemeietorul Crucii Roșii. Principele Dimitrie Gr. Ghica. Irina Câmpineanu fostă președintă de onoare.

— S'au împlinit la 22 August, șaptezeci de ani de la întemeerea societății internaționale —

IATĂ o inițiativă umanitară, care a apropiat toate neamurile între dânsele. Trebue să sperăm că într'un viitor cât mai apropiat se vor desființa și răsboaele. Groaznicile mortiere, tancurile blindate, bombele cu gaze asfixiante, fiolele de luptă cu bacili de holeră, ciumă, vor rămâne doar expuse prin muzee, ca o tristă amintire a ciudatei mentalități omenești, care a conceput asemenea perfide metode pentru uciderea semenului, a femeilor rămase la cămin, a copiilor nevinovați...

Urmașii noștri vor afla cu mirare, că în secolul, când știința s'a urcat pe cele mai înalte culmi ale gândirii omenești, și când în 20 ani s'a putut realiza mai mult ca în douăzeci de veacuri, omenirea a devenit mai brutală ca oricând.

In acest haos, în această răsturnare a tuturor ideilor de solidaritate umană, în secolul celor mai aprige răsboae și revoluții, când nu știm unde vom ajunge și uneori se pare că se va distruge întreaga civilizație, *Societatea „Crucea Roșie"* apare ca o oază.

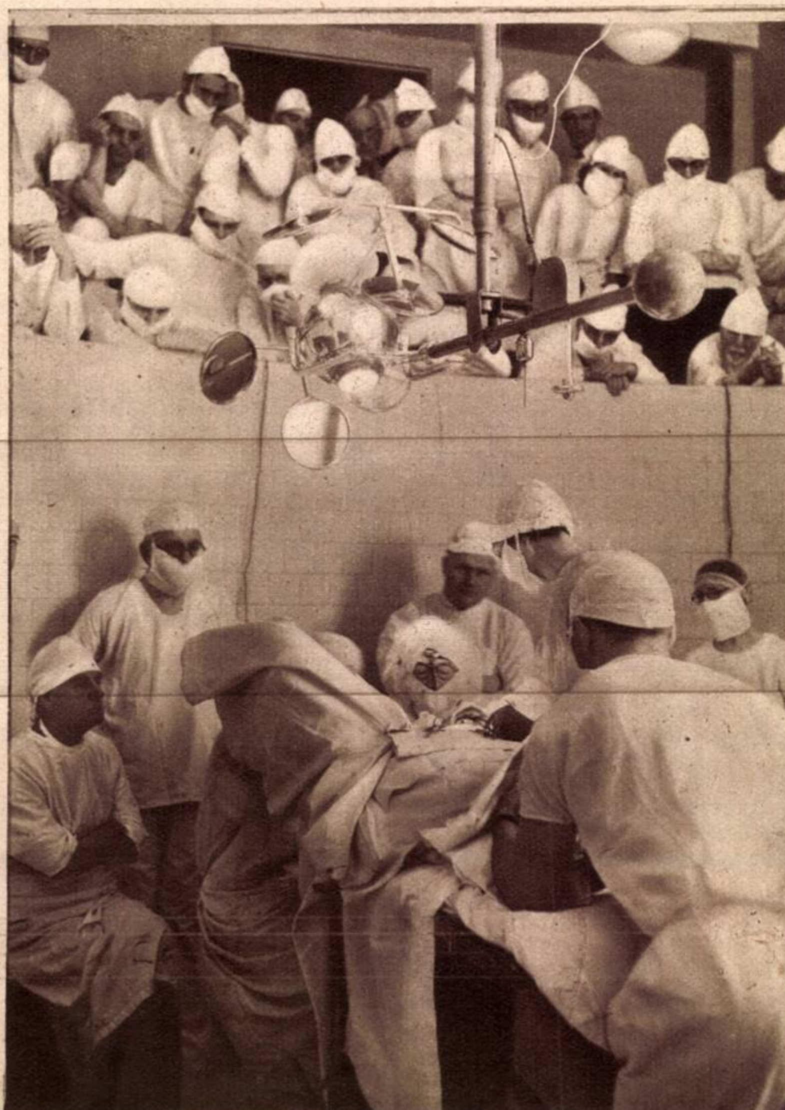
In aceste vremuri de cruzime fără margine, ea a reușit totuși să menție o apropiere între oameni, trecând peste toate frontierele geografice și peste hotarele sociale, ca o internațională, pioneră a civilizației.

Ca să facă cineva o dare de seamă despre activitatea „Crucii Roșii" — limitându-se chiar numai la o singură țară — ar trebui să scrie volume întregi cu pagini mișcătoare, în cari să descrie dureroase scene de spital, orori de răsboiu, lagăre dramatice de prizonieri, populații murind de foame și secerate de epidemii... sau să înșire pagini cu cifre, pentru a arăta serviciile aduse, în diferite ocazii, armatelor și populației civile, cifre care însamnă atâtea drame individuale.

Ne impresionează când auzim de nenorocirea unui singur om. Suntem mișcați când auzim — de pildă — că i s'a tăiat un picior sau că a stat atâtea zile pe patul de suferință al unui spital, că n'a primit nici o știre dela ai lui... Nu sezisăm însă nenorocirea unei colectivități.

Mintea omenească înțelege mai greu tragedia exprimată prin cifre. Iată, de pildă, câteva: 150 mii de răniți și bolnavi, au fost adăpostiți, în timpul marelui răsboiu, de spitalele „Crucei Roșii" românești, cu aproape cinci milioane zile de suferință pentru semenii noștri.

In gări și cantine cari s'au distribuit milioane de porții de mâncare militarilor în trecere, înghețați, flămânzi sau bolnavi. Peste opt milioane de prânzuri s'au distribuit refugiaților muritori de foame evacuați din Oltenia, Dobrogea și Muntenia. 64.400 prizonieri au fost ajutați cu hrană, îmbrăcăminte sau bani.

In sala de operație a spitalului Crucii Roșii din Los Angeles.

Ajutoare rapide date de membrii Crucii Roșii la Belize în Honduras.

„Crucea Roşie" a transmis, prin birourile sale, din Bucureşti şi Iaşi, mai mult de 350.000 scrisori şi aproape şaizeci de mii de colete, aducând mângâerea în atâtea familii şi salvând de la moarte atâţi prizonieri...
Douăzeci de milioane lei a cheltuit „Crucea Roşie" pentru întreţinerea spitalelor sale din România în timpul răsboiului.

CÂTEVA PAGINI DUREROASE

Iată, la întâmplare, câteva amănunte, din momentele, în care a intervenit „Crucea Roşie română", astfel cum le extragem dintr'o dare de seamă tipărită, despre activitatea „Crucei Roşii" pe anii 1916—1920:
„După retragerea trupelor inamice, care a început la 30 Octombrie/12 Noembrie 1918, au fost liberaţi din lagărele şi închisorile din Bucureşti şi din restul teritoriului ocupat mulţi prizonieri, români, transilvăneni, bucovineni, basarabeni, francezi, italieni, algerieni, sârbi, ruşi, ucrainieni, muntenegreni; au sosit apoi unii cu trenul, alţii pe jos, mulţi prisonieri români liberaţi din Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, etc. Toţi erau aduşi direct la sediul Crucei Roşii într'o stare de plâns, atât ca sănătate, cât şi ca îmbrăcăminte. Prizonierii români cari fuseseră internaţi în Germania, Austro-Ungaria şi Bulgaria, erau într'o stare de slăbiciune extremă, mulţi deveniseră tuberculoşi în urma a tot felul de privaţiuni; îmbrăcămintea, încălţămintea şi rufăria depe ei avea un aspect ce nu se poate descrie; mai ales cei aduşi din Bulgaria aveau un fizic ce inspira milă, dar şi indignare; slabi, abătuţi, cu greutatea corpului foarte scăzută, îmbrăcămintea le lipsea; drept haine aveau pe ei numai nişte zdrenţe cari le atârnau pe corp; erau aduşi murdari, plini de insecte; s'au văzut prizonieri cari drept îmbrăcăminte purtau pe ei un sac perforat în fund pentru trecerea capului şi în lături pentru braţe. Noi i-am îngrijit pe toţi; le-am făcut deparazitarea, le-am dat rufe curate, le-am dat îmbrăcăminte, încălţăminte, le-am procurat de mâncare substanţială, i-am îngrijit de sănătate — în sfârşit am îngrijit pentru reîntoarcerea lor la vatră. Opera de ajutorare a prizonierilor, a continuat până la Februarie 1919, când autorităţile române au fost complect reinstalate.
Prizonierii români internaţi în lagărele din Teritoriul ocupat au dus o mare lipsă de rufărie, îmbrăcăminte, încălţăminte, etc. Voind a le veni în ajutor, ne-am adresat la 15 Iulie 1917, Comitetelor din Geneva şi Berna pentru asistenţa prizonierilor români, rugându-le să studieze chestiunea de a găsi mijloace prin care am putea obţine 100.000 metri pânză din care să le facem rufărie şi 50.000 perechi ciorapi.
La această intervenire a noastră, au răspuns d-l Contra Amiral Gracoski şi d-l Max Dollfus, că ar putea procura 93.000 metri de pânză cu preţ de 186.000 franci.
Am trimis la 28 Martie 1918, d-lui Max Dollfus la Geneva prin Banca Bercovitz, suma de **186.000** franci, însă din cauza **nouei situaţiuni** ce ni se creiase **prin tratatul de** pace separată, **care a fost anulat** înainte de a **lua fiinţă, pânză** nu s'a mai putut avea. In ce priveşte suma de 186.000 franci trimisă de noi, am luat dispoziţiuni, — în urma inter-

Exerciţii pentru pansarea rapidă a răniţilor.

Sanitari ai Crucii Roşii cu măşti de apărare împotriva gazelor.

venirei d-lui Contra Amiral Gracoski, la care a aderat şi d-l Ministru de Răsboi, — *ca să o întrebuinţeze pentru îngrijirea prizonierilor români aflaţi în lagărele din Germania,* cu condiţiunea ca să ne fie înapoiată la lichidarea Comitetelor din Geneva şi Berna. Această dispoziţiune am luat-o în urma convingerei ce ne-am format că în acel timp *prizonierii noştri din Germania* se găseau în suferinţă, întrucât nu mai primeau nici merinde nici îmbrăcăminte.

CRUCEA ROŞIE SOCIETATE INTERNAŢIONALĂ

Unui elveţian, Henri Dunant, om de inimă şi de o rară energie, îi revine meritul de a fi dat ideea şi a însufleţit această mişcare internaţională umanitară. El asistase la bătălia de la Solferino, sat din Italia, în provincia Mantua, unde la 24 Iunie 1859 francezii au avut o mare victorie asupra austriecilor.
Pe atunci, un rănit, un bolnav, un prizonier continua să fie considerat inimic şi în răsboiu, era tratat ca atare.
De altfel şi azi încă, prizonierii au un tratament special, care de multe ori este mai crud de cât acela pe care-l au sălbatecii faţă de animale.
Henri Dunant a fost atât de îngrozit de cele văzute, în cât întors la Geneva a întreprins o elocventă propagandă pentru apropierea popoarelor, cel puţin pe acest târâm, al protecţiei răniţilor şi bolnavilor.
A fost nevoe de o propagandă, susţinută timp de câţiva ani, până când s'au format diferite comitete, la cari au aderat multe personalităţi de vază din acel timp.
Abea la 22 August 1864 opera începută la Geneva este consacrată printr'un act internaţional, recunoscându-se că *bolnavul şi rănitul nu mai erau beligeranţi şi că personalul spitalicesc era neutru.* La convenţia dela Geneva au aderat imediat 54 state din toate părţile lumii. România a dat adeziunea ei la 18/30 Noembrie 1874, sub Domnitorul Carol I.
Deci, „Crucea roşie", ca Societate internaţională îşi serbează la 22 August, 70 ani de existenţă, iar secţiunea românească are jubileul ei, de 60 de ani, la toamnă.

CÂTEVA FIGURI

Totuşi, „Crucea Roşie din România", nu a luat realmente fiinţă decât la 15 Iulie 1876, adică cu un an înainte de isbucnirea răsboiului româno-ruso-turc, când s'a format un comitet sub conducerea principelui *Dimitrie Gr. Ghica.* Au urmat, în cursul anilor ca preşedinţi *George Gr. Cantacuzino, Ion Kalinderu,* (în timpul răsboiului balcanic), *Alexandru Marghiloman* (în timpul răsboiului mondial), *Irina Câmpineanu, Ecaterina Gr. Cantacuzino, Alexandru Cantacuzino, Gh. Balş.*

PRIMA AMBULANŢĂ ROMÂNĂ

La început, s'a admis, ca personal al „Crucii roşii", numai bărbaţii. La 20 Iunie 1876, când a început răsboiul sârbo-turc, „Crucea Roşie română" s'a oferit să trimită ambulanţe ambelor armate. Dar turcii refuzând, s'a trimis numai sârbilor.
Membrii ambulanţei române, medicii şi ajutoarele, purtau, pe atunci, un fel de capele, din pânză albă lăsată pe spate şi cu crucea roşie la frunte. Această acoperire a capului a fost adoptată apoi de surorile de caritate, făcând parte din „Crucea roşie"; şi care o poartă până azi.

INFIRMIERE VOLUNTARE

In special la noi în ţară, infirmierele voluntare au dat un preţios concurs „Crucii roşii".
In vederea vremurilor turburi, prin care trecem, s'a făcut din nou apel, de curând, la doamnele şi domnişoarele, cari cu atâta devotament, au servit în răsboiul trecut. S'au înfiinţat cursuri speciale pentru pregătirea persoanelor cari ar arăta bună voinţa în vederea acestui scop. Insă a fost o deziluzie: prea puţine doamne şi domnişoare au răspuns apelului făcut de centrală.
Meritul celor cari au răspuns şi fac azi practică prin spitale, este cu atât mai mare. Desigur că şi vremurile grele, prin care trecem, când în multe case lipseşte strictul necesar, pune piedecă multor bunăvoinţe. Ar trebui găsit mijlocul de a se încuraja într'un fel oareşicare, asemenea porniri generoase.
In schimb însă, sunt multe doamne şi domnişoare, cu dare de mână, care preferă alte ocupaţii aceleia de a urma un curs de infirmiere şi a căpăta în acest chip, noţiuni de mică chirurgie, medicină şi igienă necesare oricărei femei. Rolul de soţie bună, mamă pricepută şi gospodină îndemânatecă, credem că face cinste şi femeei moderne, care n'ar trebui să dispreţuiască nici aceste ipostaze, pe lângă celelalte, în care se ilustrează azi.

UNIRE SUFLETEASCĂ

Cu prilejul jubileului de şapte decenii al „Crucii roşii" putem spune, că această societate a reuşit să stabilească o unire, sufletească între oamenii de pe glob. Astfel, la noi în ţară, au sosit ajutoare până şi din Canada, pentru combaterea sifilisului şi maladiilor contagioase de prin satele româneşti.
In Africa de sud sunt 4500 infirmiere de ale „Crucii Roşii". In China, în Cuba, în India ideea face progrese. Nu mai vorbim despre ţările civilizate.
Noua Zelandă are cele mai multe infirmiere din lume. La o populaţie de 1.495.125 persoane sunt 5000 de infirmiere. Vine, o infirmieră la 300 indivizi. Totuşi e prea puţin. In Polonia — dăm şi această cifră pentru comparaţie — vine o infirmieră la 75.000 indivizi.
In orice caz, sforţări inimoase şi la noi, şi aiurea.
Ştiinţa şi arta contribue şi ele la realizarea unirii sufleteşti dintre oameni. Beethoven se ascultă cu aceeaşi sfinţenie în toate părţile lumii, Cristofor Columb nici nu se ştie de ce naţie a fost. Dar nu importă, după cum al omenirii întregi este un Pasteur, sau un Einstein.
Karl Marx a prevăzut solidaritatea tuturor muncitorilor de pe glob, spunându-le: „Proletari din toată lumea uniţi-vă!" Apropierea aceasta el o vedea ca dictată de evoluţia economică a societăţii, fiind confirmarea unei legi istorice.
Tolstoi a prevăzut prefacerea omenirii prin înobilarea sufletelor...
Societatea internaţională „Crucea roşie" se poate considera ca o pionieră, resultantă practică a tuturor acestor sforţări pentru închegarea solidarităţii umane şi salvarea civilizaţiei de pe glob

ALEX F. MIHAIL

BALCANUL!
POLITICA MISTER MOARTE!

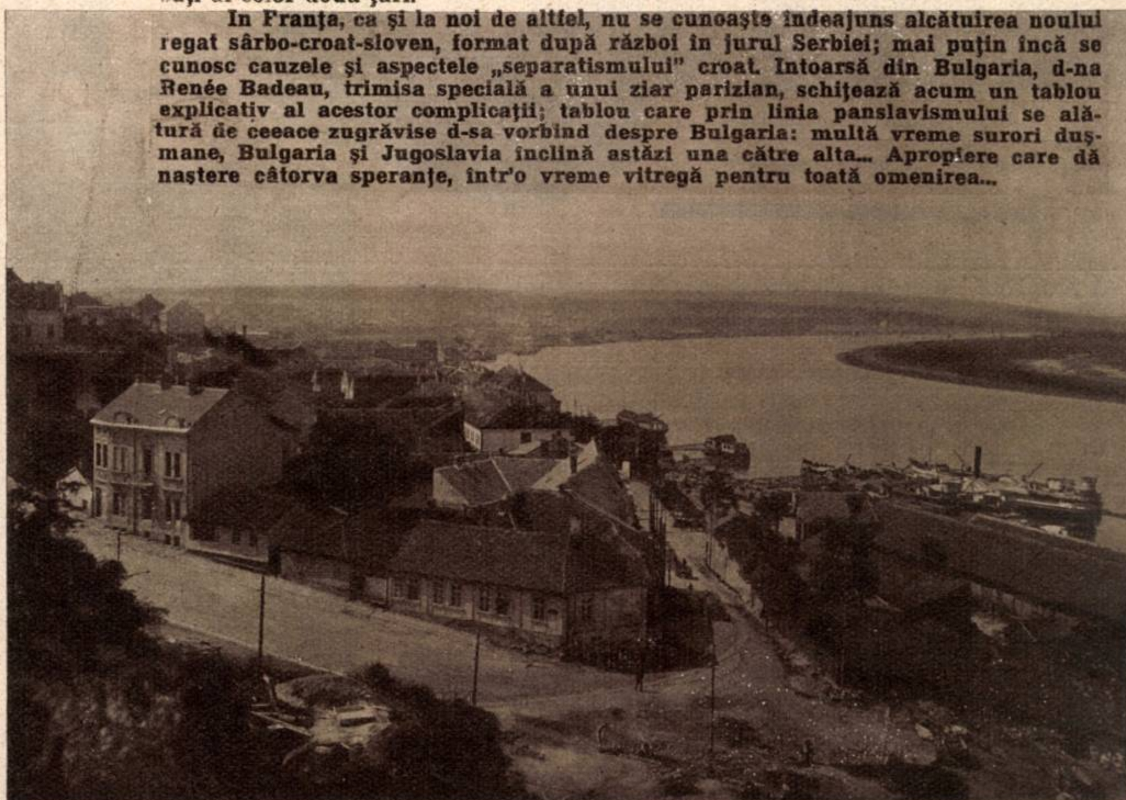
IN JUGOSLAVIA

Călătoria d-lui Louis Barthou la Belgrad cu miniştrii de externe ai ţărilor din Mica Inţelegere, după ce la Bucureşti i se făcuse o primire triumfală, a avut darul să strângă legăturile de prietenie cari unesc Franţa de România şi Jugoslavia până la punctul de a provoca oarecare îngrijorare printre vecinii interesaţi ai celor două ţări.

In Franţa, ca şi la noi de altfel, nu se cunoaşte îndeajuns alcătuirea noului regat sârbo-croat-sloven, format după război în jurul Serbiei; mai puţin încă se cunosc cauzele şi aspectele „separatismului" croat. Intoarsă din Bulgaria, d-na Renée Badeau, trimisa specială a unui ziar parizian, schiţează acum un tablou explicativ al acestor complicaţii; tablou care prin linia panslavismului se alătură de ceeace zugrăvise d-sa vorbind despre Bulgaria: multă vreme surori duşmane, Bulgaria şi Jugoslavia înclină astăzi una către alta... Apropiere care dă naştere câtorva speranţe, într'o vreme vitregă pentru toată omenirea...

INCEPEM cu Croaţia, fiindcă orice s'ar spune, aci e punctul nevralgic; şi zicem, Croaţia ca şi Iugoslavia întreagă, e alcătuită din cel mai poetic şi autentic mozaic omenesc. Cu toate acestea, sunt acolo trei elemente fundamentale cari făuresc o rasă absolut omogenă: identitate de origină, de tradiţie şi de limbă. Insă ici-colo, au răsărit deosebiri prea vădite, izvorîte dela cei trei factori preponderanţi:

1. Diversitatea geologică de necrezut a acestor regiuni.
2. Ivirea feudalităţii care a creiat bariere în jurul unor ţinuturi menite dinainte, prin configuraţia lor, la cât mai dese şi nenumărate fărîmiţări. Sistem de mari proprietăţi care, mai cu seamă în Croaţia, făcea dintr'un senior în câteva generaţii, un mic rege; cu ideile lui, cu aspiraţiile lui şi ocolind orice prilej de îndestulare a păturei ţărăneşti. Cum s'ar spune, sclavie materială, politică şi intelectuală, menţinută până la jumătatea veacului trecut... Intr'un cuvânt pe un teren vast, într'o aceeaşi rasă, s'au statornicit moravuri şi idei felurite.
3. Influenţa pe care diferite ocupaţii streine: greacă, turcă, veneţiană, austriacă, ungară, şi... mai ştim noi care, n'au întârziat s'o imprime vieţei de toate zilele a acestor popoare oprimate şi hărţuite de atâtea despotisme.

Belgradul văzut de la Kali-Mekdan

Regele Carol II-lea şi Regele Alexandru

Marii proprietari feudali cărora, puţin câte puţin, le-au luat locul burghezii-moşieri, devenise pentru ţărani adevărate bestii negre. Ce e drept, se temeau prea puţin, căci pierdeau încetul cu încetul, datorită îngâmfării, caracterul propriu al croatului pentru ca sub îrăurirea austro-ungară să capete o spoială de civilizaţie care nici ea nu era decât un reflex palid al civilizaţiei germane.

Atunci ţăranii rămaşi Slavi adevăraţi i-au definit printr'o zicală generală „Domnii din Zagreb".

Clasa intelectuală ieşită din mijlocul acestei burghezii adoptă şi apără prejudecăţile ei. Necunoscând şi mai rău păgubind interesele vitale ale acestei naţiuni curat ţărăneşti, ei sapă din ce în ce mai adânc prăpastia de neînlăturat. Separatismul croat? Nici decum. Mai de grabă am spune separarea socială a Croaţilor.

Separatismul croat? E trădarea intelectualilor decând cu confuziile etnologice ale lui Anten Startevici în 1865, până la năzbâtiile d-lui Radici-fiul presărate prin presa pariziană.

Mai ales, să nu confundăm Zagrebul cu Croaţia. Zagreb, oraşul „Mittel Europa" care-i lipsit de orice individualitate al cărui întreg comerţ şi întreagă industrie se află în mâinile elementului venit din alte provinci.

Căci Croatul adevărat, Zagorianul, e ţăran sau slujbaş. Iar oraşul acesta priveşte drept spre Belgrad din înălţimea mărirei lui împrumutată dela civilizaţiile streine.

Belgradul, abia reconstruit, un amestec impresionant de simplitate ţărănească şi de lux internaţional abia încropit. Belgradul, oraş viu, plin de căldură şi voioşie care nu-şi reneagă originile. Belgradul oraş balcanic. Iată-l găsit, înfine, acest cuvânt mare şi pe deplin meritat.

Un ziarist, în treacăt pe-aci şi pe semne în lipsa unei formule lapidare, a scris această frază pompoasă: „Zagreb, o bibliotecă; Belgrad o cazarmă". Numai ar fi putut să adauge că biblioteca e de traducere germană, pe câtă vreme cazarma e naţională.

Tratativele ce-au urmat la Budapesta, nereuşind, pierzând răbdarea în cele din urmă şi ca să sfârşească odată, Kosuth a iscălit în alb o hârtie pe care Croaţii trebuiau să-şi aştearnă revendicările. Bun. Dar hârtia aceasta, în alb, nu li s'a înmânat niciodată! De sus, din Paradis, Kosuth îi priveşte şi astăzi cu ochiul lui şiret, iar discuţia... continuă.
Notaţi că Croatul, neastâmpărat, chinuit, nemulţumindu-se niciodată cu ceeace-i a hărăzit soarta, păstrând din contactul lui îndelungat cu civilizaţia teutonă dragostea de aparenţe, decoraţii (civile sau militare), tot mai nutreşte în suflet sentimentul fraternităţii cu ceilalţi Slavi.
Acastă stare de neîntrerupt zbucium în care trăesc ei, hârjoniţi după placul tratatelor când ale unei ţări, când ale alteia, — este, în chip psihologic, destul de dureroasă. Ea este pricina, în mare parte, a acestei strâmtorări actuale, a acestei senzaţii pe care o încearcă de-

Mitropolitul Belgradului

Costume naţionale sârbeşti

Problema Sârbo-Croată?
O problemă de ordin pur psihologic. Dacă voiţi, doi fraţi ţărani dintr'acelaş sat cotropit fără veste. Intâiul a fost nevoit să slujească la un senior oarecare din oraş, cellalt a rămas să-şi lucreze ogorul.
Două vieţi, două căi diferite. Unul a păstrat gustul lucrurilor simple, tradiţia, dragostea strămoşească. Cellalt, vieţuind în preajma şi laolaltă cu seniorii se crede ajuns ca şi ei...
In Croaţia, ca de altfel, pretutindeni în ceasul de faţă, criza mondială din ce în ce mai pronunţată, înveninează şi mai mult micile discordii familiale; înăspreşte duşmăniile.
Dacă ar fi fost debuşeuri suficiente pentru schimburile agricole, dacă toţi tinerii burghezi cari şi-au dobândit destulă lumină în Universităţile regatului ar fi avut deasemenea şi câte un loc în Administraţia publică, s'ar fi împăcat multe lucruri.
Ei se plâng de impozite prea împovărătoare cari ţintesc numai punga lor. E o greşeală. I-am sfătuit, pe toţi, să dea o raită generală prin Iugoslavia şi ar vedea că nicăeri, şi în nici o clasă socială, nu sunt privilegiaţi şi năpăstuiţi, cel puţin din acest punct de vedere.
Această naţiune tânără abia s'a întremat de pe urma rănilor ce singură şi le-a căşunat, în interval de aproape o sută de ani, ca să cucerească o independenţă proprie, precum şi pe aceea a altor popoare slave, fraţii ei.
In clipa de faţă, „domnii din Zagreb" şi de aiurea îşi bat joc de liberatorii lor cari au fost „Balcanici". Ei n'au găsit încă iscusita împărţire a slavilor în „civilizaţi occidentali şi barbari orientali". Şi faţă de ţăranii cari îi îmbogăţiau ei vorbeau nemţeşte spre a marca mai bine prăpastia care-i separa unii de alţii.
Prăpastie, cu drept cuvânt, rezultată dintr'o civilizaţie falsă, de mâna a doua, care nu cunoştea necesitatea aportului popular într'o civilizaţie. Nu veţi întâlni nici un literat, nici un artist mare şi nici un savant cu renume de origină croată într'o ţară unde totuşi arta populară se manifestă cu atâta strălucire.
Iar când ei îşi ţipă separatismul înverşunat, să nu vă închipuiţi cumva că e lirismul lui Wagner sau Beethoven, ci un Solhager vienez, de Frantz Lehar cel mult.
A face să se cunoască, în câteva rânduri, însemnătatea unei chestiuni de pe urma căreia au curs râuri de cerneală, s'a consumat o cantitate nemai pomenită de hârtie, au plesnit rafturile bibliotecilor prea împănate cu broşuri şi volume de propagandă „pro domo", s'au istovit creere pe cari, să ne fie cu iertăciune, nu le-a dăruit pentru aşa ceva, — nu e o sarcină atât de uşoară.
Inşişi cei interesaţi n'au căzut la înţelegere în privinţa unei chestiuni atât de complicate.
In 1848, după răscoala ungurilor împotriva Austriei, Kosuth, căpetenia revoluţioarilor, ca să-i neutralizeze pe Croaţi gata oricând să-şi arate colţii, începu tratative cu şefii lor politici

Regele Alexandru al Jugoslaviei şi Regele Carol al României împreună cu d. Louis Barthou ministru de externe al Franţei.
Cei trei miniştri de externe ai Micii Inţelegeri împreună cu d. Louis Barthou.

pre personalitatea lor, dacă nu pierdută, în orice caz destul de micşorată. Ei se caută şi nu se mai găsesc. Şi atunci, ne întrebăm: nu-i oare acest sentiment al nesuferitei dibuiri prin întuneric care le dă o sporire a orgoliului naţional, o nevoie de a spune „noi" Croaţii, obiceiurile „noastre", individualitatea „noastră"?
Un tânăr ziarist deşi Croat sadea, îmi spusese: „Dar în sfârşit, ce-ar trebui să ni se dea ca să fim fericiţi? Dreptul de a nu fi mulţumiţi niciodată şi kilometri de drapele, căci manifestanţii sunt gata. In ziua în care Belgradul va înţelege acest lucru în Croaţia ar fi fost aşa ca şi cum mâine aţi avea dv., în Franţa un rege. Fără articolul lui zilnic şi răzbunător, ce-ar ajunge Leon Daudet?
Suntem convinşi că dacă mâine, o primejdie gravă s'ar întâmpla să ameninţe unitatea iugoslavă, dacă în urma actualei lipse de orientare a politicei, revendicările lor ar deveni cu drept cuvânt un pericol, oamenii aceştia ar lăsa totul baltă, deocamdată, ca să facă faţă duşmanului, ori care ar fi acesta. Căci ei sunt Slavi şi Slavi vor să rămână!
Acolo, elementul în adevăr periculos, după părerea minţilor mai luminate este partidul catolic, ca dealtminteri şi în Slovenia.
La Zagreb, am întâlnit un om în vârstă care totuşi părea destul de tânăr, un preot care mi s'a părut prea mare şi prea uman pentru prezent şi cu toate acestea citea slujba în biserică pentru viitor; un bărbat care, departe de a arăta descurajare sau ifos, analiza faptele, paşii greşit făcuţi, dându-le adevărata lor valoare. Era un ortodox, Monseniorul Docitey, Mitropolitul Zagrebului.
Venită dela Sofia, după sforţarea ce-o constatasem în Serbia pentru o înţelegere reciprocă bulgaro-iugoslavă, am rămas surprinsă de primirea ce s'a făcut acestei idei în Croaţia.
Da, monseniore, d-ta eşti acela pe care Bulgarii nu te-au cruţat câtuş de puţin în timpul războiului, d-ta care ai fi putut să spui atâtea lucruri dacă ai fi avut spirit de revanşă, meschin şi „istoric", care ai pronunţat cuvintele de „pace" şi „speranţă în viitor", bizuite pe fapte. Căci, dela 1928 încoace d-ta n'ai scăpat nici un prilej ca să-ţi pui în joc propria persoană pentru unirea şi bunăînţelegere între Slavii dela Sud...

RADICI

A doua zi după semnarea tratatului de pace Croaţia era în plină anarhie. Trei curente contrarii o ţineau ca într'un cleşte: concepţia Croaţiei „istorice", catolicismul, şi un început de bolşevizare foarte pronunţat, ivit din neajunsurile războiului.
Ţăranii, făurise un plan de luptă cu ajutorul căruia voiau să-şi însuşească moşiile.
In acest amestec de revoltă, de nemulţumiri, şi de idealism îngenunchiat, Sârbii dădură impresia că vor pune piciorul în prag. Ortodocşi şi Iugoslavi, prin urmare purtători ai unei concepţii de unificare, egalizare socială şi politică, o neînţelegere tragică luă naştere între aceste două popoare frăţeşti.
Când sârbii luptau pentru restabilirea ordinei, ţăranii croaţi vedeau greşit, în ei, pe apărătorii „Domnilor din Zagreb". O reformă agrară decretată în pripă şi părăsirea marei proprietăţi în mâinile ţărănimei ar fi pus capăt unei bune părţi din nemulţumirea locuitorilor dela sate. Dar poporul nefiind încă deprins cu arta guvernării, hotărîrile au fost greşit luate şi prea târzii; reforma durează şi acum. Greşeală de neertat care a costat scump pe conducătorii din Belgrad...
In împrejurările acestea s'a ridicat asupra Croaţiei figura impunătoare de ţăran a lui Radici.
Din nenorocire, înzestrat în acelaş timp cu calităţile şi pozitive şi negative ale Croaţilor, dacă el a fost un leader al ţărănimei, un profet, un conducător, trebue să recunoaştem că, în aceiaşi măsură, a fost un politician fără o linie de conduită bine hotărîtă. Prea schimbăcios, prea inteligent şi prea şiret, dar mai ales instinctiv, dacă s'a lăsat târît rând pe rând de curente contrarii, el a păstrat însă totdeauna încrederea păturei ţărăneşti, care-l urma orbeşte. El i-a trezit din amorţeala lor seculară. Pentru întâia oară, ţărănimea aceasta mergea mână în mână, unită. Intru atingerea acestui scop, el găsise o formulă ingenioasă care întrunea toate aspiraţiile comune la acest popor: „Credinţa în D-zeu şi unirea ţăranilor", ceea ce nu-l opri să ridiculizeze preoţii şi pe Papa. El striga: „Trăiască Croaţia!" ridiculizând „Domnii" cu concepţia lor de drept „istoric". Şi spunea: „O republică paşnică şi fără jandarmi în cadrul monarhiei deja existentă". Formule pe cari adoptându-le, făceau inofensive aspiraţiunile instinctive sau calculate ale Croaţilor.
Pan-slavist, singur, el putea prin acest joc înţelept de cuvinte să cimenteze în împrejurările de atunci uniunea iugoslavă. Asasinarea lui a amânat soluţiile cari totuşi, nu pot fi înlăturate. Trist exemplu de patimă politică atât de comună Slavilor din Balcani şi care simbolizează această vrajbă dramatică, stupidă, separând încă prin cuget nişte triburi surori ale aceleaşi naţiuni...

BELGRAD

Belgrad, oraşul alb, fortăreaţă turcească la confluenţa Savei în Dunăre... E mult de atunci. Apoi, orăşel nepretenţios, cu toate că era capitala Serbiei... Astăzi, metropola Jugoslaviei, a sporit în întindere şi grandoare. S'au tăiat drumuri noui, s'au pavat străzile, plantat pomi, acum vreo trei ani. Este acolo un belşug de construcţii de un gust adeseori îndoelnic, dar totdeauna cu proporţii impunătoare.
Oraş nou, cu câteva rămăşiţe ale fostului sat turcesc de odinioară, unele din străzile lui au încă ape curgătoare prin mijlocul lor şi case, care la doi paşi de centru, ar face chiar mândria Parisului! Evident, nu trebue să te duci acool cu ochii iscoditori ai unui occidental curios. Se cere pasiune şi o fărâmă de dragoste ca să vezi şi să înţelegi.
Totul a trebuit să fie improvizat: o capitală utilitară, o administraţie, o armată (n'a fost lucrul cel mai greu), o economie nouă, şi de luat obiceiuri de occidentali. Ei erau învingători şi îmbogăţiţi de război. Nu atâţia bani câtă expansiune teritorială. Trebuiau să organizeze şi să se facă luaţi în seamă. Repede, repede, cât mai repede cu putinţă.
Greşeală de măsură? Da. Insă cine putea să aibă pretenţii în plină înfrigurare, când totul lua proporţii nemai auzite; lăcomie, dragoste, ură.
Boală? Da. O criză de creştere.
Noi, n'avem temperamentul lor şi nici mentalitatea lor; dar sunt acolo unele lucruri cari fac să ţi se sburlească părul în cap; cari vor pieri încetul cu încetul la ei şi pe cari multe naţiuni din apus le-au îndurat în aceeaşi măsură, când a fost vorba de formarea unităţii lor.
Această mare revoluţie naţională a adus un misticism de care e pătrunsă toată tinerimea ce se ridică acum şi pentru care, popor democrat prin esenţă şi tradiţie, ei au jertfit însăşi democraţia lor: mistica iugoslavă.
Dar vedeţi, tocmai aci e tragedia: că, afară de rege, nu e un om acolo care să meargă pe un drum absolut drept. Toţi şi-au pierdut capul; e un haos unde fără să vrea, oricine se rătăceşte...

*

Ţara, ca toate naţiunile tinere, se zbate în dificultăţi interne enorme, abuzurile de putere nu mai cunosc frâu, politicianii trăesc împărtăşeşte şi de multe ori îi vezi compromişi în afaceri penibile; pretutindeni sunt nemulţumiri. Insă un lucru a fost salvat, un lucru a fost păstrat, integral şi aproape în afară de orice atingeri ale pretenţiunilor externe şi ale frământărilor dinăuntru: Iugoslavia.
Ah! ce ţi-e cu politicianii şi burghezii ăştia!...
Burghezia balcanică e prea puţin interesantă şi vinovată că furnizează Statului cadre nepricepute, hrăpareţe, elemente neconstructive într'o naţiune unde sunt atâtea de înfăptuit. Burghezie prea proaspătă de noui îmbogăţiţi...
„Plictiseala s'a născut într'o zi de prea multă uniformitate".
Să n'avem grijă, aşa ceva n'o să se întâmple în Iugoslavia. Ce varietate! Ce mozaic! Cel mai nimerit mijloc de 'nţeles aceasta e să asistaţi la Zagreb la un bal, unde toate femeile vin îmbrăcate în portul din provinciile lor, ba chiar din oraşele lor. E o feerie, un caleidoscop cu culori sclipitoare, o ameţeală pentru ochi. Dar şi un câmp minunat de observaţie.
Iată ce va face ţăria acestei naţiuni. Trebue ca ei, iugoslavii, să păstreze cu sfinţenie această diversitate în unitatea lor. Trebue să adopte apoi o unitate de vederi comună întru apărarea intereselor lor comune faţă de străinătate.
Iar ţăranul să nu mai poată spune: *„Nu înţeleg: pământul e sârbesc, legile austriace, iar harababura... turcească!"*

— SFÂRŞIT —

RENÉE BADEAU
(G. RĂDULESCU, trad.)

REGELE CHIBRITURILOR

de D. I. SUCHIANU

INTR'O privință, „Regele Chibriturilor" este cel mai peripețios film din câte există. Căci e peripețios nu dintr'un singur punct de vedere, ci din trei. Mă explic.

Mai întâi povestea însăși e plină de peripeții, căci este aceea — aproape real istorică — a faimosului căpitan de industrie, Kreuger. Vă mai aduceți aminte de viața impresionantă a acestui mare om de afaceri suedez, viață ce conține o ascensiune rapidă dela pârlit la miliardar, amestecuri răsunătoare în politica Marilor Puteri, falimente sguduitoare, excrocherii în stil mare, și în cele din urmă un melodramatic desnodământ print'o dublă sinucidere în persoana unui singur om... (căci eroul se omoară de două ori, în sensul că își trage un glonț de revolver și în aceasta, ca să zic așa, poziție, se aruncă și de pe balcon, înființând astfel prima posibilitate de pleonasm în materia delicată a morțiii).

Lilly Damita și Warren William în „Regele Chibriturilor".

Al doilea, acest film e peripețios dintr'un punct românesc de vedere, — românesc și ulterior, căci e vorba de urmările și repercusiunile lui în societatea morală română. Intr'adevăr, filmul, trecând prin comisia de cenzură, a fost interzis. De ce — asta cine știe, căci mă îndoiesc că avizul vizionatarilor să fi conținut argumente (și asta pentru simplul motiv că argumente, în speță, nu există). După aceea, filmul a fost văzut în apel de d. Kirițescu care, bine înțeles i-a dat drumul (și asta pentru iarăși simplul motiv că d. Kirițescu, deși e în genere un cenzor mai degrabă sever, este însă și un om inteligent și de bun gust). Dar vai, d. Kirițescu pleacă într'o călătorie în străinătate, și comisia de cenzură profită de această absență pentru ca din nou să interzică filmul, (probabil pentru aceleași, ca să zicem așa, motive amintite mai sus). Dar... d. Kirițescu se întoarce din călătorie, și atunci bine înțeles iarăși i se dă drumul filmului. Insfârșit, în momentul acesta filmul este încuviințat și va rula la Cinema Regal.

In al treilea rând se mai poate iarăși vorbi de peripeții, tot ulterioare, dar nu românești ci californiene. Fac aluzie la magnifica păruială pe care D-șoara Greta Garbo a administrat-o colegei sale Lilly Damita. De ce? Foarte simplu. Din pricina defunctului. A defunctului mare industriaș mondial Kreuger. Dar publicul poate nu știe. Femeia pe care a iubit-o Kreuger, pentru care a avut un amor mai de grabă nenorocit, nu-i alta decât marea vedetă dela Metro-Goldwin. Or, acest episod nu putea lipsi dintr'o poveste care e. faptă cu faptă, biografia reală a lui Kreuger. Decât rolul Gretei Garbo a fost interpretat de Lilly Damita, care de altfel își dă toată osteneala să joace cam în genul și stilul modelului. Aceasta din rumă se supără. Din pricina indiscreției? Din pricina concurenței? Poate din pricina grijei pentru adevărul istoric, și pentru că a socotit că Lilly Damita n'a redat cum trebuia personalitatea Gretei Garbo? Sau pentru că pur și simplu o găsește pe aceasta lipsită de talent? Nu știm. Principalul e că din toate aceste motive posibile a ieșit o importantă bătaie, care exprimă dacă nu chiar mânie, revoltă sau amor propriu ofensat, — în tot cazul însă un excelent mijloc de reclamă — de reclamă pentru ambele participante ale pugilatului, ceeace veți recunoaște că este eminamente moral... Două lucruri sunt remarcabile în povestea Regelui Chibriturilor

Mai întâi chibriturile. O avere înmărmuritoare se ridică, sprijinită pe un băţ de câţiva milimetri grosime. Un cap încoronat civil îşi înalţă tronul pe o marfă de câteva centime bucata. Este, în acest contrast, rezumat tot misterul, tot secretul capitalismului, a acelui animal curios care se numeşte Calul-Vapor. Marfă multă şi ieftină; iată deviza industrialismului modern, bazat pe marile masse ale consumatorului anonim. Calul-Vapor este un titan atâta vreme cât poate produce mult, cât mai mult, mereu mai mult. Acolo însă unde cantitatea nu e indefinit extensibilă, acolo calul de ham, cu toate infirmităţile lui, îşi învinge concurentul. Când e vorba să zboare pe deasupra continentelor, Calul-Vapor este un uriaş. Când e vorba însă să umble, să umble încet, — este un biet infirm, comparabil păsării albastre despre care, într'un vers celebru Beaudelaire spunea :

„Ses ailes de géant l'empêchent de marcher".

Dar să revenim la titanozaurul teoretic care e Calul-Vapor. Marfa ideală a capitalismului e aceea care prin exiguitatea preţului e accesibilă tuturor şi care prin însuşirile ei este indispensabilă fiecăruia; marfa care, când o ai, nu face nici doi bani, iar când n'o ai, merită să sacrifici bunuri de o mie de ori mai valoroase comercialmente, pentru a o căpăta. Chibritul e tocmai dintre acestea. Inchipuiţi-vă că sunteţi într'o expediţie la pol (sau în largul mării), şi vi s'au isprăvit chibriturile! In filmul nostru s'a avut grije să se insiste mereu, prin nenumărate detalii, asupra acestor particularităţi, care explică mai bine ca orice o avere colosală clădită din aproape nimic, şi care ar fi supravieţuit în ciuda crizelor, dacă criza ce dăinueşte azi, n'ar fi fost o criză altfel decât celelalte, de o durată neobicinuită şi fără precedent în Istoria Capitalismului.

Al doilea lucru remarcabil în povestea lui Kreuger este amestecul femeilor. Există o permanentă împletire de avuţie şi femei în orice mare destin de mare financiar, ca de altfel în biografia oricărui mare căpitan. Conducători de oamenii sunt par'că sortiţi pentru amoruri nenorocite. Şi asta din două motive. Unul e acela desvoltat de Masson în cartea lui: „Napoléon et les femmes". Pe femei le agasează oamenii cu glorie socială prea mare. (şi poate că au dreptate, căci sunt în genere insuportabili, falşificaţi, dezumanizaţi) Dar motivul principal e, cred, altul. Un mare cuceritor de oameni este un inabil cuceritor de femei; lucru, de altfel, explicabil pentru că sunt prea multe femeile care consimt la un anumit lucru în schimbul banilor daţi sau gloriei de a fi metresa unui om celebru. Or, omul celebru se desgustă de femeile care îi cedează şi dimpotrivă se aprinde până la exasperare, alienaţie şi — ceeace-i încă mai grav — până la imbecilitate faţă de o femee care îi rezistă — oricare şi aproape oricum ar fi ea. Este o fatalitate care duce cu o logică necesară pe Oamenii-Mari la amoruri neîmpărtăşite. Şi asta chiar dacă eroul e băiat frumos, chiar dacă este realmente iubit de o mulţime de femei pe care el prin definiţie nu le bagă în samă.

Această a doua idee a şi fost bine exploatată în filmul de care ne ocupăm, film pe care aproape aş îndrăsni să-l pun în categoria filmelor documentare.

D. I. SUCHIANU

D-ra Vally Teodorescu o tânără şi talentată artistă

D-ra Cleopatra Agarici autoarea interesantului volum „Centenar valid prin alimentaţie raţională".

ORCHESTRA DE BALALAICI

Fotografia noastră reprezintă orchestra de balalaici care a concertat recent la Radio Bucureşti compusă exclusiv din lucrători ai uzinelor I. A. R. din Braşov.

Oferim cititorilor noştri 20.000 lei pentru o idee

La începutul toamnei, revista „Realitatea Ilustrată" va îmbrăca o haină nouă; va apărea într'un format mărit, aşa încât aspectul exterior să fie mai plăcut şi fotografiile să se poată aranja mai estetic.

Dar odată cu schimbarea formei dorim să aducem şi îmbunătăţiri de fond, îmbunătăţiri care să satisfacă gustul unui număr cât mai mare de cititori.

Deviza „Realităţii Ilustrate" este că ea aparţine publicului şi că ea trebuie deci să se conformeze dorinţelor lui.

Apelăm deci la cititorii revistei să ne spună care lipsuri ar trebui împlinite în „Realitatea Ilustrată", ce fel de articole ar dori să citească, ce fel de concursuri să instituim, ce fel de fotografii să publicăm, în afară sau în locul celor de azi.

Vom supune părerile, ce se vor putea lua în consideraţie, aprecierii ciitorilor noştri şi vom premia ideile pe care le vom adopta, ideile pe care le vom considera susceptibil să mulţumească pe cititori.

Acordăm cinci premii în valoare totală de 20.000 lei.

Premiul I, 8000 lei
Premiul II, 5000 lei
Premiul III, 3000 lei
Premiul IV, 2000 lei
Premiul V, 2000 lei

Nu se vor lua în consideraţie ideile neserioase şi nici acelea care nu au un caracter de inovaţie pentru revista noastră (n'au mai fost folosite de revistă până aci).

Orice idee nouă pe care o vom publica va fi premiată, iar în cazul că în afară de cele cinci am mai primi şi altele, ne obligăm să recompensăm pe autor cu o sumă echitabilă.

Vom primi părerile cititorilor noştri până la sfârşitul lunei Septembrie, iar decernarea premiilor se va face la 10 Octombrie.

Fiecare scrisoare care ni se va trimite pentru acest concurs va trebui să poarte în colţul de jos, din stânga, citeţ scris, indicaţia: „O idee", iar pe verso numele şi adresa expeditorului.

Noi vom înregistra scrisorile în ordinea primirei lor şi le vom deschide deabia la sfârşitul lunii Sepembrie. In modul acesta, dacă întâmplător doi inşi ne comunică aceeaş idee pe care noi am aplica-o, vom premia pe a aceluia care a fost cel dintâi.

Un nou dans face ravagii în America

Furia faimosului dans cuban „Rumba" n'a încetat încă în citadela filmului. „Rumba" se dansează în saloane, în restaurantele de lux, în taverne... In studiouri, pauzele de filmare servesc figurantelor spre a se iniţia în acest dans. Cubanele şi Mexicanele care se află în număr respectabil printre figurante dau lecţiuni camaradelor... De la vedetă până la ultima figurantă, toate dansează „Rumba".

Iată însă că de câtva timp şi-a făcut apariţia la Hollywood un nou dans sud-american: „Bolero". Nu s'ar putea preciza cine l'a introdus în citadela filmului, dar fapt este că a început să facă serioase ravagii. „Bolero" este ultima nebunie hollywoodiană. Şi pentru că din capitala cinematografului pornesc nouile dansuri în lumea întreagă, „Bolero" va fi dansat în curând pe tot globul, întocmai ca „Rumba". Acest fenomen s'a întâmplat întotdeauna. „Rumba" era un oarecare dans naţional din Cuba. Nimeni în lumea largă nu-l cunoştea. Din moment când a fost introdus la Hollywood şi s'au realizat filme în care se dansa „Rumba", dansul naţional cuban a devenit internaţional, s'a răspândit în toate ţările globului.

Există la Hollywood câteva stele noui care sunt entuziasmate de „Bolero". Frances Drake şi Sally Rand, iată numele acestor vedete. Frances Drake, care trece drept cea mai bună dansatoare din America, a fost recent angajată la Hollywood de o mare companie de filme şi şi-a propus să lanseze printr'un film dansul care îi place atât de mult. Sally Rand, o altă dansatoare trecută de câtva timp în rândul „stelelor" ecranului, împărtăşeşte ideile colegei. George Raft şi Carole Lombard sprijină iniţiativa celor două dansatoare.

De la vechile tangouri, până la rumba, carioca, bolero şi alte dansuri ultra-moderne, este o distanţă destul de mare. Tangourile datează încă din epoca dinaintea războiului, bolero este o creaţie a zilelor noastre. La drept vorbind, şi dansurile noui sunt şi ele foarte vechi. Rumba de pildă este un dans naţional cuban, ale cărui origini se pierd în timpurile depărtate când Indienii stăpâniau ţinuturile Americei Centrale şi Sudice. A evoluat însă şi din joc naţional a devenit un dans de salon. Acelaş lucru s'a întâmplat cu brazilianul „carioca". Ambele dansuri au fost importate la Hollywood, unde au fost ciselate... Transpuse în film, au făcut ocolul pământului, popularizându-se în lumea întreagă.

Fotografia noastră reprezintă pe George Raft şi Carole Lombard creatorii noului dans. Jos, figurile dansului în desen. (Foto Paramount).

Actualităţi sportive

Campionatele de nataţie s'au desfăşurat săptămâna rtecută cu un frumos succes. In fotografiile noastre vedem: O săritură a lui Lascu, Atilla Kelemen care a fost supranumit „fenomenul dela Tg. Mureş" şi Lilly Iszak campioană naţională la 100 m. liber.

Duminică s'a dat plecarea concurenţilor în cel de al 12-lea circuit „Principele Nicolae" (fotografia sus)

Tot Duminică s'a disputat matchul militar dintre Cehoslovacia şi România. Fotografia alăturată reprezintă o fază din match. Rezultatul a fost nedecis.

Meetingul de aviaţie dela Braşov

Căpitanul N. Iliescu care a încheiat programul cu un bombardament de precizie.
Camarazii purtând sicriul cu corpul neînsufleţit al Căpitanului Hubert.
Înmormântarea Căpitanului Hubert: cortegiul pe Calea Victoriei.

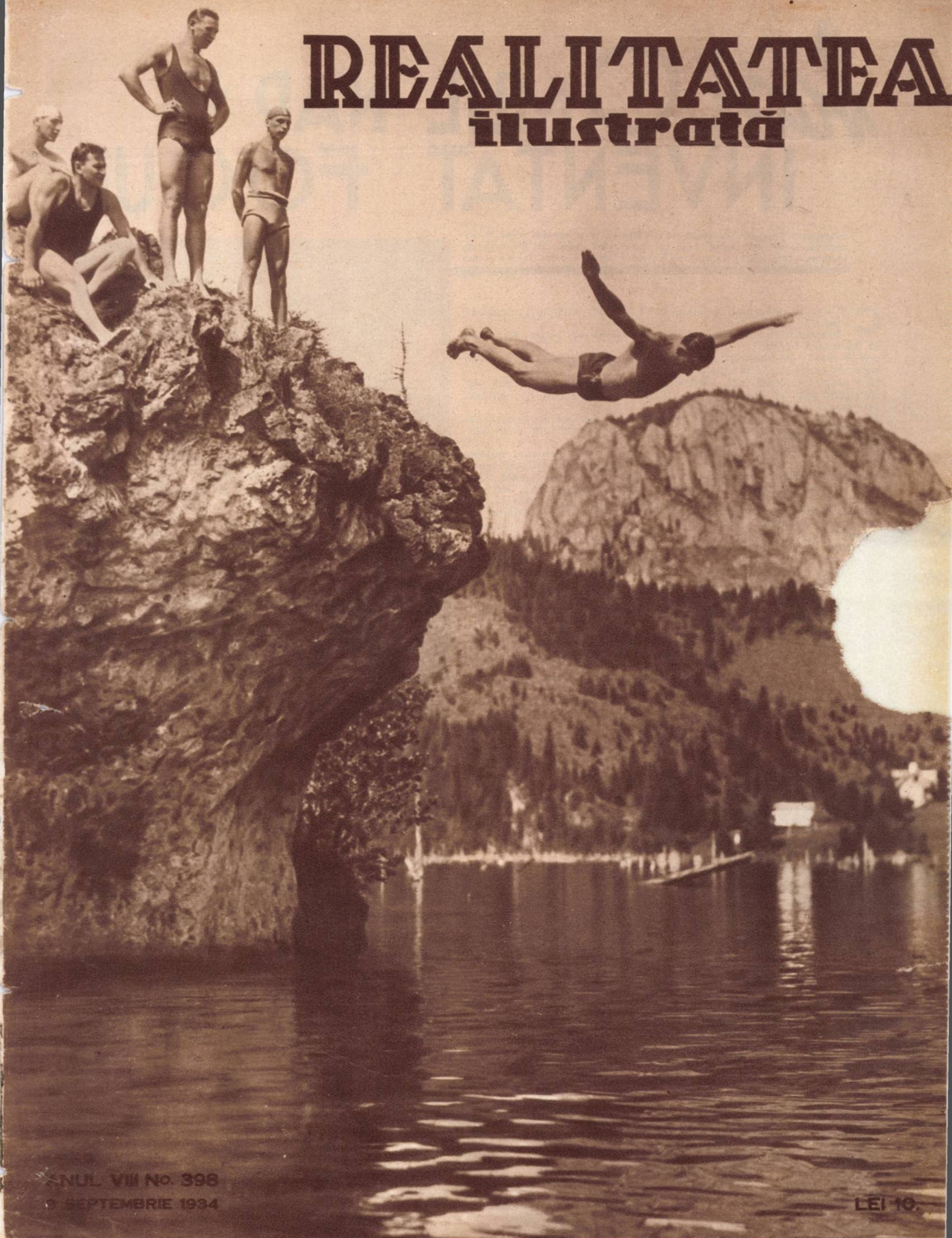

Meetingul de aviaţie de Duminică a avut un sfârşit tragic: moartea eminentului sportiv, căpitanul Hubert.
Fotografiile noastre reprezintă: Publicul în timpul meetingului. Arhiducesa Ileana şi d. subsecretar de stat al aerului urmărind evoluţiile avioanelor.

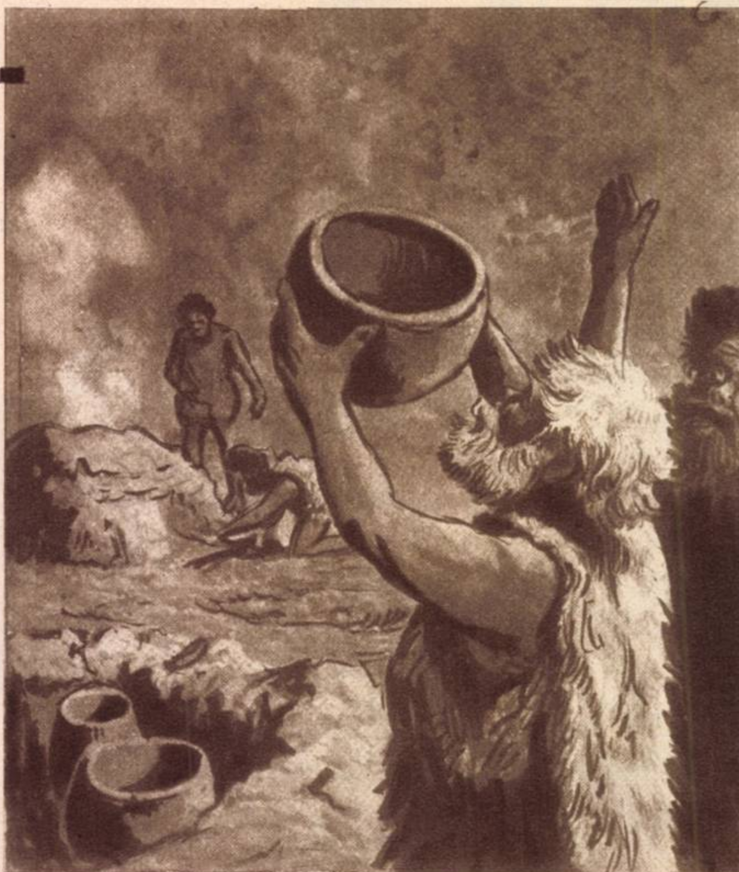

UN SALT MORTAL. — (Lacul Ghilcoș la Cheile Bicazului)

Foto Berman

dacă OMUL N'AR FI INVENTAT FOCUL

Profesorul Thevenin ne arată că civilizaţia şi progresul şi-ar fi urmat totuşi drumul luând însă cu totul altă cale. El încearcă să imagineze înfăţişarea pe care ar fi avut-o lumea noastră în acest caz.

CAP. I.

CE s'ar fi întâmplat cu omul dacă n'ar fi descoperit niciodată focul?

Răspunsul la această chestiune părea până mai acum câtva timp să fie numai acesta:

„Ar fi rămas cu siguranţă sălbatecul fricos şi dezarmat, întru nimic superior rudei sale, maimuţa".

In vremea din urmă însă, această presupunere care pentru mai toţi constituia aproape o certitudine, a fost serios contestată, cu rezultate interesante şi aproape uluitoare.

Se pare totuşi, că omul n'ar fi rămas un sălbatec, că el ar fi creeat o civilizaţie, foarte diferită de cea actuală, mai slabă în unele privinţi dar mai bună într'altele.

Fără foc, omenirea ar prezenta abia o zecime din actualu-i număr, dar peste 200 de ani, massa ei ar fi cu mult mai mare decât acum. Deasemeni, această rasă fără foc, ar fi cu mult mai inteligentă. Constatări recent făcute, duc la bănuiala că marea descoperire a fost prematură — situaţia fiind aceia a unui copil lăsat să se joace cu chibrituri; că ea a pus omenirea pe un drum al pierzărei, la capătul căruia stă un dezastru ce s'ar putea produce nu mai departe decât în secolul viitor şi că, creerul omenesc a încetat a se mai desvolta din momentul în care s'a cunoscut focul.

... copil poate dovedi că mai toate obiectele de reală valoare în... tate de omul civilizat sunt produse sau procurate cu ajutorul ... Focul susţine civilizaţia modernă aşa cum un aeroplan e sus... aier de focul din cilindrele sale. Suprimaţi focul şi se va ... un dezastru universal, ai cărui supravieţuitori ar cădea într'o ... barbarie, — cel puţin aşa se spune.

... se datoreşte faptului că omul a pontat totul pe această sin... nsă, întocmai ca cu neamul păsăresc în viaţa căruia sborul ... tul. Păsările au isbutit să trăiască fără foc iar omul, — până ... cum câtăva vreme — fără aripi. Să vedem acum ce ar fi făcut ... elementul care-l izolează de restul regnului animal, fără puter... ul element care e focul.

Pentru a înţelege ce a făcut focul pentru omenire, trebue să înlăturăm mai întâi câteva concepţii greşite. Focul n'a fost o invenţie ca roata spre exemplu, ci transplantarea unui ce care a existat întotdeauna. Cucerirea lui nu e acea spectaculoasă manifestare de inteligenţă şi curaj pe care şi-o închipuiau vechii scriitori. Multe din animalele şi insectele superioare au făcut cuceriri cu mult mai grele şi mai periculoase şi cu siguranţă că ar fi căutat să-şi aservească şi focul dacă li s'ar fi părut că merita — le lipsia însă atât motivul cât şi posibilitatea studiului, o combinaţie care a căzut numai omului.

Un motiv special l'a împins pe „Homo Sapiens" să se joace cu acest „duh al diavolului" dispreţuit de toate celelalte animale. Pentru a înţelege aceasta, trebue să ne întoarcem în preistorie. La început, globul nostru se bucura pe toată suprafaţa cam de aceeaş căldură. Vom

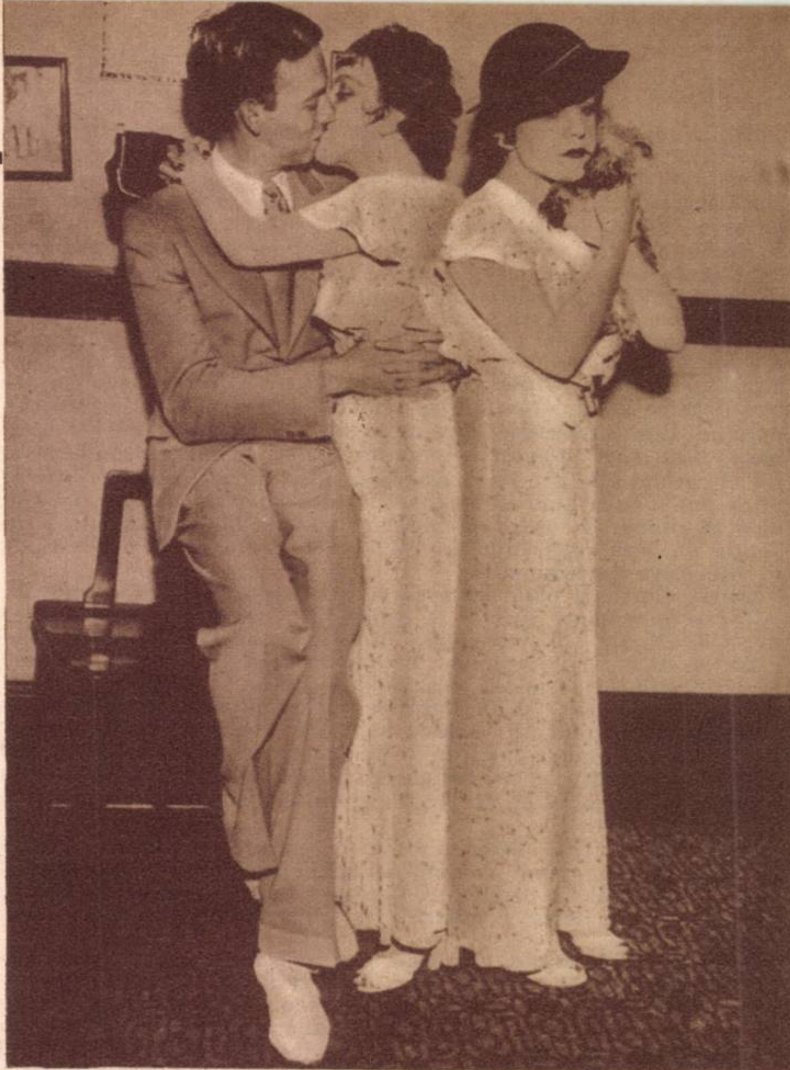
Se crede că ideia de a întrebuinţa focul a fost sugerată omului de către marile incendii ale naturei, care-i puneau la dispoziţie vânaturi fripte gata.

vedea într'un alt capitol că plantele, care erau pe atunci singura formă de viaţă, utilizau această căldură şi creşteau luxuriante. Acesta e un fenomen de primă importanţă căci dacă omul ar fi venit pe lume la epoca şi sub condiţiile acelea, e foarte probabil că n'ar fi simţit niciodată nevoia focului.

Mai târziu, când au început să apară animalele superioare, razele solare a căror căldură descrescuse

considerabil, erau încă destul de puternice pentrucă animalele carnivore să se mulțumească a face uz de ele în mod indirect prin plante sau prin carnea ierbivorelor, în vreme ce învelișul lor de blană împiedeca pierderea căldurei din trup. Toate aceste animale, nu aveau nevoie de căldură artificială.
Dar omul a apărut cel din urmă, într'o vreme când radiațiile solare erau echivalente cu cele de astăzi, adică, insuficiente pe o mare parte din suprafața pământului, pentru o creatură cu pielea neapărată de păr și cu o temperatură internă relativ scăzută. Era deci fatal ca această ființă goală să fie atrasă de confortabila căldură a focului. Din momentul în care omul preistoric a început să aprecieze binefacerile focului, întreaga industrie a fost afectată de întrebuințarea acestui element și actualul nostru progres este rezultatul lui. Prima industrie, spre exemplu, a fost facerea oalelor. Strămoșii noștri au observat o anumită specie de lut întărindu-se la foc și curând s'au gândit să modeleze acest lut în formă de cupe și blide punându-le apoi să se coacă. O descoperire similară, i-a dus apoi la topirea metalelor. De aci, au dat frâu liber imaginației. Invenția de bază realizându-se restul nu mai era decât o chestiune de succesive perfecționări.
Vulturii, ciorile și chiar carnivorele patrupede, se îngrămădesc în pădurile incendiate spre a se ospăta din cadavrele creeaturilor ucise de flăcări. Omul primitiv, fiind și el un vânător și un mâncător de carne, a avut firește inteligența de a urma acest exemplu împărtășindu-se de aceste ocazionale ospețe.
Incendiile pădurilor și ale livezilor se deslănțuiesc de obiceiu sub acțiunea trăsnetului sau a altor fenomene naturale, către toamnă. In nopțile reci, omul lipsit de înveliș păros și având vestminte ce-l apărau prea puțin, gusta desigur cu deliciu o noapte petrecută în emanațiile mormanelor de jar și cenușe ce rămâneau de pe urma marilor incendii.
Constatând că focul dădea trupului o senzație de plăcută căldură pe o noapte rece, omul n'a avut nevoie de prea multă inteligență și inventivitate spre a deduce că flacăra va dura atâta vreme cât va fi nutrită cu material combustibil și că putea fi transportată sub formă de torțe.
S'a mai spus că văzându-se foarte slab înarmat de către natură împotriva fiarelor ce-l înconjurau, a făcut uz de foc pentru a se apăra. Dar această idee e cu totul falsă, deoarece marile carnivore și ierbivore nu se tem de foc. Mulți dintre exploratorii cari au vânat animale sălbatece în junglă vor confirma aceasta. Crocodilii nu ezită să apuce hălci de carne cocoțate pe ruguri în flăcări și nu ezită, să le ia chiar de pe jarul ce luminează noaptea cu incandescența lui. Și pe urmă, fiarele nu sunt chiar, cum se crede, un veșnic pericol pentru omul neînarmat. In India care numără 300.000.000 de locuitori, abia trei mii sunt uciși sau răniți anual de către animalele sălbatece. Pentru a vă da seama cât e de infimă această proporție e destul să știți, că în Franța, o țară de patruzeci de milioane de locuitori șapte-opt mii de persoane sunt ucise anual de către automobile și mai bine de 150.000, rănite.
Aceste cifre ne arată că automobilele fac o victimă la două sute de persoane în vreme ce animalele sălbatece, ucid o persoană la o sută de mii, și cu toate acestea, noi nu găsim că drumurile noastre sunt atât de periculoase încât să inventăm o metodă de protecție atât de drastică cum e focul !
Nu, scopul principal al întrebuințărei focului a fost căldura. Că a fost o idee admirabilă mai cu seamă atunci când s'a abătut pe pământ epoca de ghiață, nimeni n'o contestă. Contestabile sunt însă invențiile ce au rezultat din el. Focul a părut a rezolva multe din problemele omului. Fumul său gonea țânțarii; căldura și fumul consevau carnea și așa mai departe, până la fabricile moderne, cari și dacă se bazează pe curentul generat de căderile de apă, depind de sârme și mașini de metal produse toate cu ajutorul focului. Focul a dat un răspuns mai tuturor întrebărilor, dar a fost acesta răspunsul adevărat ?
Ceeace l-a diferențiat pe om de restul creeației a fost creerul său superior și susceptibil de o rapidă desvoltare. Mulți sunt aceia cari-și imaginează omul preistoric ca pe o brută muschiuloasă cu un craniu mic și dur. Aevărul e însă că acesta era o brută muschiuloasă cu un craniu mare conținând un creer mai mare decât al omului milociu de astăzi. Există o rasă a „Cro-Magnonilor" cari aveau creere de o mărime atât de impresionantă încât au fost numiți într'o vreme „Grecii Paleolitici".
Creerul omenesc, nu numai că a încetat a se mai desvolta din momentul în care s'a întrebuințat focul, el prezintă de atunci o tendință de diminuare. Omul cavernelor nu și-ar fi desvoltat într'un asemenea grad creerul dacă n'ar fi avut nevoie de el și nu l-ar fi pus la lucru. Astăzi când creerul nostru e mult mai mic, psichologii ne spun că în milocie, nu întrebuințăm decât zece la sută din puterea sa de muncă.
E cu putință să învinuim focul de această reducere a unui dar ce caracterizează omul și anume — inteligența lui ? [illegible], pentrucă, după cum mulți au spus-o, civilizația noastră indus[illegible]lă a simplificat viața într'o asemenea măsură, încât massele au [illegible]ost aproape scutite de nevoia de a gândi. Dar, chiar astfel stând l[illegible]urile, nu e mai bine acum pentru om, că focul i-a asigurat o viață atât de simplă și de sigură, nemai având nevoie să-și frământe creerul toată ziua cum făcea trogloditul, spre a mânca și a nu fi mâncat? Intrucât privește fericirea prezentă, răspunsul la această întrebare e probabil, da. Dar n'ar fi putut ajunge cam la acelaș rezultat fără să se joace cu acest element evitat de toate celelalte animale? Și în acest caz n'ar fi întâmpinat calamitatea care a ajuns să amenințe astăzi progresul.
Aceasta e problema pe care ne propunem s'o analizăm aci. Vom arăta cum întrebuințarea focului a izolat dintr'odată omul în univers, unde până atunci își amestеca viața cu tot ceeace trăia în jurul lui. Vom arăta care dintre înfăptuirile sale ar fi putut lua naștere și fără foc, precum și erorile pe care le a făcut, și care numai focului se datoresc. Insfârșit, vom avea viziunea minunatelor descoperiri pe care le ar fi făcut oricum dacă ar fi luat din capul locului o cale cu totul alta decât aceea pe care a intrat atât de imprudent în lumina flacărei pe care singur el a cucerit-o.
Cu excepția focului și a roței, oricare dintre invențiile de bază ale omului au și fost realizate de unele specii de păsări, animale, pești sau insecte. Vom începe cu aceea descoperire de bază despre care se vorbește deobiceiu ca despre una dintre cele mai productive aventiuni, ce se datorește omului în aceeaș măsură ca și focul — aceasta e agricultura și creșterea vitelor, pentru hrană. Dar această îndeletnicire a fost practicată cu mult înaintea omului, de numeroase specii de creaturi. Toată lumea știe că furnicile cunosc cele mai complicate forme ale agriculturei. O specie numită pegoyrex, practică plivitul, adică, smulg plante inutile sau pernicioase pentru a favoriza creșterea acelora care le furnizează hrana. Altele, ca furnicile atine din America tropicală, seamănă semințele plantelor hrănitoare. Unele termite recoltează chiar iarba și o usucă depozitând-o în hambare, o precauțiune pe care o iau pentru a o împiedeca să fermenteze și mulți agricultori procedează la fel.
Paraziții care atacă tufișurile de trandafiri nu sunt decât niște vite ale furnicilor pe care acestea le mână dimineața în grădini și câmpii pentru a le aduce seara înapoi și a le extrage mierea întocmai cum am mulge noi o vacă.
Dar există creeaturi care ne sunt superioare, în realizări cu mult mai complicate. Suntem convinși că noi am inventat clopotul scafandrului, adevărul e însă că un mic păiajen — argyroneta — l-a utilizat întotdeauna. Această creeatură, ca multe altele din familia păiajenului, nu poate trăi fără să respire și dacă s'ar scufunda deadreptul în apă, s'ar îneca. El își țese însă o pânză foarte fină pe care o umple cu balonașe de aier după ce a pus-o pe suprafața apei. Când aceste balonașe au format o sferă goală de mărimea unei nuci, păiajenul intră în ea și se afundă în apă continuând să respire.
Clopotul de scafandru mai e utilizat și de niște muște. Castorul este cunoscut ca maestrul în clădiri de diguri și alte construcții de apă. Aceste invenții sunt directa utilizare a unor elemente furnizate de natură, dar ultima ne dă exemplul a tot felul de combinații mecanice. Diferite părți ale mașinilor noastre lucrează ca niște organisme vii : pompa aspiratoare și respiratoare se aseamănă inimei, obiectivul fotografic este identic cu ochiul, o instalație electrică își găsește echivalentul în sistemul nervos iar microfonul nu e decât imitația unei urechi.
Ne servim zilnic de obiecte simple dar pe care le atribuim puterei inventive a spiritului nostru, ignorând faptul că aceste articole au existat pe pământ cu mult înainte de apariția primilor noștrii strămoși. Să luăm spre exemplu, capacul prins în balamale, al unei cutii. Ne închipuim că trebue să fie o invenție pur umană pentrucă multe triburi sălbatece nu-l cunosc. Există însă multe vietăți printre cari și păiajenii din specia mygalus cari au inventat un capac de acest fel cu mult mai perfect decât acela pe care-l facem noi, deoarece este absolut impermeabil. El e confecționat dintr'un conglomerat de nisip ce se confundă cu suprafața pământului și e modelat în forma unui con prins în niște balamale de mătase.
Marginile acestui con mobil cuprinde perfect pereții groapei pe care o acoperă. In afară de aceasta, capacul e prevăzut cu găuri pentru respirație ce servesc în acelaș timp și de închizătoare pentrucă păiajenul își trece capetele picioarelor prin ele și ține capacul bine închis.
E drept că nici un organ animal n'a luat vreodată forma unei roți deoarece un organ nu se poate despărți de trupul de care-l leagă diferite artere, vine, nervi, etc. care-l hrănesc și-i dau posibilitatea să funcționeze. Aceste legături ar împiedeca roata să se învârtească mereu în aceeaș direcție, deoarece s'ar răsuci ca o funie care la un moment dat, „ajunge la par", cum spune poporul. Dar roata, fără de care puterea focului n'ar fi putut fi aplicată industriei sau transportului a fost inventată cu mult înainte de întrebuințarea focului ca forță motrice. Roata, deși n'o mai întâlnim nicăieri în natură n'a fost un pericol până în momentul când omul s'a gândit să facă uz de foc.
Biblia ne spune că Adam și Eva au fost goniți din grădina Edenului pentrucă au mâncat din pomul cunoștinței. In lumina științei moderne, se pare că au făcut mai mult decât atâta. Dacă, după cum cred multe somități, leagănul omenirei a fost în Africa sau în Asia, ambele regiuni indicate ca atare, sunt niște deșerturi. Pentru ce ? Pentrucă omul nu s'a mulțumit numai să mănânce fructele pomilor, dar i-a tăiat și le-a dat foc. El a consumat apoi toate celelalte vegetale până când a fost silit să părăsească Edenul deoarece acesta devenise un ținut de nisipuri sterpe.
Cu ajutorul acestui element și prin multe alte prostii devenite toate posibile datorită focului, vom arăta cum lucrează această creatură la distrugerea oricărei posibilități de viață pe pământ.

Maurice Lambert sărutându-se cu Violet Hilton una din celebrele surori siameze cu care justiția nu-i dă voe să se căsătorească. Reprezentantul autorității încearcă s'o convingă pe Violet Hilton să nu se mărite cu Maurice Lambert.

Nu e Voe!...

— Destinul surorilor Hilton —

IN Statele-Unite, în Illinois, trăesc surorile „siameze" Violeta și Daisy Hilton.

Au viețuit până acum într'o perfectă armonie sufletească și — desigur — trupească. Nu se supărau una pe alta pentrucă nu s'ar fi putut... despărți. Gândim că această necesitate absolută de a fi pururi amândouă, în trezie ca și în somn, la masă ca și la preumblare, precum și în toate celelalte funcții ale vieții, le-a șlefuit sufletește într'un chip pe care noi, ceilalți oameni, obicinuiți să trăim individual și să fim politicoși numai din când în când, abea ne dăm seama. Pe lângă cele două surori siameze, silite din pruncie să se acomodeze și să renunțe le orice capriciu sau poftă care ar fi stânjenit cât de puțin pe sora și tovarășa de trup, celelalte fete ale pământului cu independențele lor nereținute, trebue să pară sălbatece!

Violeta și Daisy au într'adevăr în figura lor, dacă le privim deaproape, o umanitate, o înțelepciune, o resemnare și o grațioasă tristețe care sunt totdeauna florile unor adânci bogății sufletești. Au totuș și câteva nuanțe de individualitate, care le fac tovărășia trupească și mai interesantă: Violeta are o figură mai prelungă, mai zglobie și priviri mai neastâmpdate; Daisy e mai rotundă, mai calmă, cu ochi mari, adânc visători, ca iezere potolite.

N'au avut nevoe de ajutorul nimănui; cu banii câștigați prin spectacolul dublei lor ființe, cele două surori și-au putut face educația și întreține un cămin: până când a intervenit și în viața lor catastrofa sentimentală — sub înfățișarea unui tânăr, îndrăgostit de Violeta!

Ne închipuim o discuție între surorile siameze, înainte de ivirea tânărului Maurice Lambert, cam în chipul următor:

VIOLETA: — Daisy, să mergem în grădină să culegem boboci de trandafiri galbeni.
DAISY: — De ce, Violeta? Să privim trandafirii de la fereastră. îi vom vedea în fiecare zi, tot mai proaspeți...
VIOLETA: — Da... E trist totuși să nu culegi trandafiri.
DAISY: — Dar e atât de cuminte!...

Tânărul Maurice Lambert care a avut neprevederea să stea de vorbă numai cu Violeta, nu și cu Daisy care era de fapt și ea o parte din Violeta, a stricat această armonie și discuția dintre cele două surori ne-o închipuim dusă de un singur glas, ca o melodie de vioară fără acompaniament de pian:

VIOLETA: — Maurice mă iubește, Daisy, cum să nu-l iubesc?...
DAISY: — ...
VIOLETA: — Dacă Maurice te-ar iubi pe tine, ce-ai face?...
DAISY: — ...
VIOLETA: — Alți bărbați nu se'ncumetă că ia în căsătorie o singură fată — și el e gata, pentru mine, să se căsătorească de fapt cu două! Există pe lumea asta un bărbat mai nobil?...
DAISY: — ...
VIOLETA: — O! Cât aș dori să-l iubești și tu... Crezi că ar fi cu neputință să fim fericite amândouă? Crezi că aș fi geloasă? Tu ai fi geloasă?
DAISY: — ...

Pentru fericirea Violetei, ar fi fost de dorit poate ca surorile împreunate să se fi născut în vre-un ținut extrem-oriental, unde bigamia nu e socotită nelegiuire iar geloziile femeilor au un caracter mai puțin sălbatec ca'n țările zise civilizate.

Cazul surorilor Violeta și Daisy Hilton a ajuns în fața autorităților din Illinois.

Violeta și Maurice au declarat că vor să se căsătorească, iar Daisy — întrucât se cuvenea să fie întrebată — a mărturisit că n'are de ce să se opue la fericirea surorii ei.

Dar autoritățile din Illinois s'au opus! Violeta nu poate deveni soția lui Maurice!...

— *Nu e voe!...* a rostit ofițerul stării civile.

Nu cunoaștem motivele juridice care s'au opus la căsătoria celor doi tineri — dacă pot fi invocate motive juridice!

Motivele „morale" care au silit autoritățile din Illinois să împiedice căsătoria unei din surorile siameze, ni se par însă cu desăvârșire greșite și în orice caz neînchipuit de exagerate. Cu siguranță inutile!...

Dacă Violeta ar fi dobândit îngăduirea de a se căsători cu Maurice Lambert, nimic nu s'ar fi schimbat în viața surorei ceilalte, senina, înțeleapta Daisy. Cele două surori trăesc din copilărie în intimități trupești mult mai penibile — penibile pentru noi, cei

obicinuiţi să trăim singuri — decât intimitatea unei căsnicii. Prezenţa surorei Daisy n'o supăra pe Violeta, în împrejurări mult mai puţin plăcute decât ale unei iubiri şi câtorva îmbrăţişări, care devin cu timpul destul de banale...

Nimic n'ar fi împiedecat pe Daisy să se mărite şi ea, în ziua când ar fi găsit un tânăr tot atât de lipsit de prejudecăţi, ca Maurice Lambert — şi surorile siameze ar fi alcătuit două perechi fericite. Cele două perechi ar fi trăit, desigur, în aceiaşi încăpere, dar fenomenul se petrece — ştim cu toţii — şi cu perechi care ar putea trăi izolate.

Opunerea cel puţin absurdă a autorităţilor nord-americane n'a salvat „morala" (cum îşi închipue) — *dimpotrivă!*

Nici o lege nu va putea opri pe cei doi îndrăgostiţi să se unească — şi iată cum „legea" sileşte doi oameni morali să devie concubini şi imorali. In acelaş timp legea a creat o stare de suflet penibilă, deprimantă, unei logodnice şi unui logodnic cari au voit şi ar fi avut tot dreptul să se bucure pe faţă de fericirea lor. Şi va suferi, poate mai mult decât Violeta, sărmana Daisy — socotindu-se vinovată fără voe, piedică fatală, în calea spre fericire a surorei ei zglobii...

Legea s'a dovedit însă nu numai imorală, dar *de prisos!...* Tinerii o vor călca, asta e sigur!... (Căci nici nu s'ar putea altfel). Şi resemnându-se la ideia de a nu fi „legitimi", vor da şi altor tineri îndrăgostiţi gustul de a deveni nelegitimi, când în calea lor se vor pune piedici mult mai mici decât Violetei Hilton...

F. A.

UN ROMAN PREMIAT

Peste câteva zile va apare la noi un roman care va produce într'adevăr vâlvă. Editura „Adevĕrul" a obţinut concesiunea exclusivă de a publica în traducere românească vestitul roman al lui JEAN BOMMART

„PEŞTELE CHINEZESC"

care a fost incoronat în Franţa cu MARELE PREMIU AL ROMANULUI DE AVENTURI PE ANUL 1934 decernat de un comitet literar sub preşedenţia ilustrului romancier PIERRE BENOIT, Membru al Academiei Franceze.

„PEŞTELE CHINEZESC" va apare întreg în No. 10 al colecţiei de 12 Lei: „ROMANELE CAPTIVANTE".

ULTIMII VILEGIATURIŞTI

Un grup de cititori ai revistei ne trimet această fotografie de pe plaja de la „Movilă".

„BASIC" contra Esperanto

— Un conflict între două limbi auxiliare universale —

DE curând, un filolog din Cambridge, prof. Ogden, a luat o inițiativă importantă.

Acest savant a construit o nouă limbă universală, pe care a botezat-o „Basic".

„Bine, — vor obiecta unii, — ce nevoie mai avem de încă o limbă universală auxiliară, când există Esperanto de atâta vreme şi totuş n'a reuşit să prindă în massele largi ale popoarelor?

E drept, că Esperanto există de aproape 50 de ani, dar este inexact că n'a corespuns scopului pentru care a fost creată.

Esperanto a pătruns în public şi pătrunde necontenit, deşi n'a isbutit încă să fie cunoscută de toată lumea.

O dovadă de consideraţia de care se bucură Esperanto, este faptul că cel de-al 24-lea congres esperantist, ţinut la Paris în 1932, a fost prezidat de însuş preşedintele republicei franceze.

D. Andreoce inventatorul unei metode simplificate care a produs panică în rândurile esperantiştilor.

Ce a determinat pe profesorul Ogden ca să creieze noua limbă „Basic"?

EXTENSIUNEA LIMBEI ENGLEZE, FAPT ABSOLUT MODERN

50 de scriitori, între care şi iluştrii literaţi H. G. Wells şi Bernard Shaw, au publicat în presa britanică un manifest care proclamă încă odată nevoia unei limbi *auxiliare* internaţionale, adică a unei limbi care *fără să aibe pretenţia de a înlocui diferitele limbi naţionale*, să fie folosită ca un organ universal de schimb.

Profesorul Ogden, socoteşte că engleza cuprinde toate elementele necesare unui asemenea obiectiv şi că e deajuns s'o simplificăm ca să extragem dintr'însa limba auxiliară căutată.

La începutul veacului trecut, filologul german Jacques-Louis-Charles Grimm, afirma că engleza va deveni mai curând sau mai târziu, limba internaţională prin excelenţă. El prevedea că toate celelalte limbi vor fi silite, prin însăş necesitatea schimburilor şi a călătoriilor, să împrumute din limba engleză o mulţime de termeni de o folosinţă universală.

Această profeţie s'a realizat în parte.

Intr'adevăr, nici un marinar nu se poate dispensa astăzi, de câţiva termeni technici englezi.

Deasemenea, în limbajul technic şi în uzanţele comerţului s'au împământenit foarte multe cuvinte de origină engleză. Toată lumea vorbeşte de „dancing", „smoking", plata „Cash", „cek", etc. Pe de altă parte, o mulţime de cuvinte uzuale ca: „redingota", „pakebot", „biftek", „rosbif", derivă direct din limba engleză.

Până la 1914, teza lui Grimm a fost confirmată prin traficul mondial englez.

Acum un veac, limba franceză avea acelaş grad de universalitate ca şi engleza. Ba era chiar mai răspândită, dat fiind caracterul ei de limbă diplomatică.

Incepând dela domnia reginei Victoria a Angliei, engleza a invadat planeta noastră, graţie desvoltării comerţului şi industriei. Astăzi, trei sferturi din scrisorile şi coletele poştale, expediate zilnic în cuprinsul lumei întregi, au adresa redactată în engleză, a calculat un statistician. Un sfert de miliard de oameni, adică o *optime* din omenire luată în bloc vorbeşte engleza, sau cel puţin o pricep. Pe aceste constatări îşi sprijină argumentele lor întemeietorii „Basicului".

CE E „BASICUL"?

Intrucât e evident că avem nevoie de o limbă internaţională, deoarece se apropie momentul când avioanele, plecând din Paris şi sburând cu 500 de km. pe oră, vor ajunge la Moscova în 7 ore, la Washington în 11 ore şi la Capul Bunei Speranţe, Rio de Janeiro, San Francisco, sau Peking în 16 ore şi deci o

„Esperanto" yachtul pe care trăeşte d. Archdeacou.

scrisoare scrisă la Londra, la Paris, sau la Berlin, va trebui să poată fi citită *în aceeaş zi* în toate capitalele lumei; întrucât această radiere prin polul continentelor (situat între Londra şi Paris) nu poate decât să se intensifice, numai două limbi vii puteau pretinde s'o însoţească: franceza sau engleza.

Evoluţia lucrurilor a hotărit în favoarea celei din urmă. Nu trebue decât un mic impuls pentru a desăvârşi cucerirea universului de către limba engleză.

Şi înţelesul acestui impuls îl găsim indicat de însăş spiritul acestei limbi, care constă într'o *simplificare la extrem*.

In englezeşte aproape că nu există un substantiv, care să nu poată fi transformat într'un verb, punându-i înainte prefixul *to*, adjectivele n'au gen, participiile sunt necunoscute şi chiar de neconceput în engleză. Articolul definit este întotdeauna *the* şi prepoziţiile sunt în număr foarte redus.

S'a spus cu drept cuvânt că engleza este aproape o limbă „monosilabică", atât de mare e conciziunea ei.

Alţii au obiectat, cu un aer dispreţuitor, că ar fi o limbă de dugheană.

Or, tocmai această simplicitate şi conciziune este principalul avantaj, după părerea creatorilor „Basicului".

Engleza, de pildă, care se vorbeşte la Singapore, acest loc universal de trecere, nu cunoaşte din verbul „a merge" — la toate timpurile sau modurile — decât forma „*go*". Pe de altă parte: eu, al meu, pe mine, toate s'au confundat într'un singur pronume *I*. Şi totuş lumea se înţelege foarte bine. Dece să mai păstrăm verbe ca: a merge, a se duce, a se plimba, a umbla, etc. Oare verbul „*to go*" nu e suficient?

Deasemenea, dece să conservăm cuvinte cu înţelesuri contrarii ca: *scurt* şi *lung*, *tare* şi *moale*, *îngust* şi *lat*. Nu e deajuns să spunem de exemplu, lat şi nelat, scurt şi nescurt, etc.?

In chipul acesta, se creiază o serie de „*perechi*". Cu alte cuvinte, o singură formă verbală e suficientă ca să exprime şi afirmativul şi negativul.

Punând în aplicare aceste principii, profesorul Ogden, care cunoaşte admirabil limba engleză, ajunge la un vocabular *de bază*, cuprinzând numai 850 de cuvinte: 400 substantive, 100 de verbe, 100 de adjective, 200 de cuvinte însemnând obiecte şi 50 de „perechi" de cuvinte.

Şi totuş, engleza literară conţine 70.000! Un bagaj excesiv, întrucât însuş Shakespeare, autorul cu vocabularul cel mai bogat, nu foloseşte decât 15.000 de cuvinte, Lord Byron mai puţin încă, şi Thackeray numai 8000, număr care e deasemenea suficient pentru presa engleză modernă.

Reducerea limbei engleze la cele 850 de cuvinte ale „Basicului" nu constitue deci un sacrilegiu, ci numai consecinţa logică a unei întregi evoluţii, în mers de multă vreme.

OBIECŢIUNI

S'au adus totuş obiecţiuni acestei iniţiative. Cea mai documentată dintre critici se datoreşte unui profesor francez dela liceul din Lille, d. Waringhien. Acesta constată că încercarea profesorului Ogden nu e prima în genul ei şi că în 1932 câţiva filologi englezi meditau să lanseze „*Simplic*" (o engleză cu ortografia simplificată) sau un „*Prismic*", pentru uzul inteligenţelor debile, incapabile să asimileze limba lui Shakespeare.

Promotorii acestor încercări — susţine d. Waringhien — nu s'au gândit că insuccesul limbei engleze, ca limbă vie universală (insucces destul de sensibil, întrucât la Geneva din 52 de naţiuni, sunt în general 47 „oui" şi 5 „yes") se datora altor cauze decât dificultăţilor proprii ale acestei limbi şi în primul rând unui sentiment naţio-

Doctorul L. L. Zamenhof, care sub pseudonimul „Doctorului Esperanto" a creat în 1887 limba esperanto.

nal foarte respectabil: a împrumuta limba unei ţări străine ca instrument de acţiune politică literară sau comercială, înseamnă nu numai să-i aduci un omagiu, dar să te înstrăinezi oarecum de cultura proprie.

Pe de altă parte, ceeace a descurajat unele iniţiative binevoitoare, e mai puţin dificultatea englezei decât imperfecţiunile ei.

Unei limbi internaţionale i se cere, în primul rând, uşurinţa şi claritatea. Or engleza este o limbă prea puţin clară, nu numai pentru ureche, ci şi pentru ochi. Foarte multe texte se pretează la echivocuri.

Faptul că s'a suprimat singura terminaţie, care mai avea încă verbul şi care permitea să deosebim persoana treia singular de plural, ne arată în mod vădit că „Basicul" a mărit şi mai mult posibilităţile de confuziune, care existau în engleza.

In plus, faptul că stocul de cuvinte a fost redus la 850, deşi atrăgător în aparenţă, ne conduce totuş în anumite cazuri la intrebuinţarea unor perifraze extraordinare. Aşa, de exemplu, cuvântul „porumbel" nu există în „Basic". Ca să comanzi un porumbel fript, trebue să te adresezi în termenii următori: „Dă-mi o pasăre, pe care un om bătrân, care avea în vapor toate animalele, a trimes-o afară să vadă dacă pământul e uscat".

Conversaţia în „Basic" promite astfel să devie un exerciţiu interesant pentru amatorii de şarade sau de cuvinte încrucişate. Din obiecţiunile de mai sus, ne putem da seama, că cu toate sforţările d-lor Ogden, Wells şi Bernard Shaw, încercarea creaţiunii „Basicului" e iremediabil condamnată la un fiasco.

ESPERANTO RĂMÂNE SINGURA LIMBĂ AUXILIARĂ POSIBILĂ

Trebue oare să renunţăm la speranţa de a vedea într'o zi înfiinţându-se o limbă auxiliară universală, a cărei *necesitate* a fost prevăzută de Descartes, Leibnitz şi Montesquieu, într'o vreme în care nu exista nici măcar navigaţia cu aburi?

D. Archdeacon care crede că esperando-ul va fi indispensabil călătorilor aerieni.

T. F. F., al cărui caracter esenţial este omniprezenţa, a venit dela 1910 încoac să întărească şi mai mult argumentul aviaţiei, care dela primele ei începuturi împingea pe pionierii ei să îmbrăţişeze apostolatul esperantist.

„Dacă vi s'ar spune: există un mijloc foarte simplu, foarte practic să intraţi imediat în corespondenţă cu oamenii din toate ţările lumii, care vorbsc limbile cele mai diferite, şi graţie acestui mijloc vă veţi înţelege cu ei, fără ca să fiţi siliţi să le cunoaşteţi limba lor, fără să ştiţi o singură vorbă franţuzească şi pentru a vă procura acest mijloc, vă ajunge 20 de ore de studiu, fără îndoială că veţi primi această afirmare cu un surâs neîncrezător.

Şi totuş, acest mijloc există, el nu e altul decât limba internaţională propusă în 1887 de dr. Esperanto (pseudonimul doctorului Louis Zamenhof, din Varşovia), care a devenit în urmă însăş numele acestei limbi."

Astfel se exprima acum 25 de ani, d. Emile Boirac, rectorul facultăţii din Dijon.

Cum se face că dela 1887 Esperanto n'a reuşit să cucerească lumea ca limbă auxiliară şi de schimb?

Răspunsul la acest argument „de fapt" ar cere o analiză prea lungă. Esperantiştii ne răspund cu un alt „fapt" şi anume, că de la crearea ei — *acum mai puţin de 50 de ani* — Esperanto n'a încetat să câştige adepţi, adică să „trăiască". Această limbă „artificială" prin originile ei, devine astăzi din ce în ce mai „vie", prin numărul tot mai mare al celor ce o folosesc. Un alt argument în favoarea vieţei Esperanto-ului, ni-l dă însuşi profesorul Waringhien, pe care l-am citat mai sus.

D. Zamenhof a luat rădăcinile limbei sale, din toate limbile europene, dând o precădere acelora care-şi întindeau ramificaţiile asupra celui mai mare număr de graiuri naţionale.

In felul acesta, Esperanto se prezintă ca o sinteză a limbilor occidentale.

Departe de a proceda prin generalizarea înţelesului unui aceluiaş cuvânt, Esperanto procedează prin specificare, dar prin specificare metodică,

Aşa, de exemplu, vrem să legăm cuvintele: *bou, vacă, viţel* în jurul unei rădăcini comune. Vom numi deci boul *bovo,* vaca se va numi *bovino* (*in* fiind sufixul care indică femela) şi viţelul *bovido* (*id* e sufixul care indică copilul). Acestea stabilite, dacă ştim că în esperanto, calul se numeşte *cevalo,* ştim implicit că iapa este *cevalino* şi mânzul *cevalido.*

Alt exemplu: cuvântul esperanto *arbo* înseamnă arbore, iar derivatul său *arboro* (pădure) înseamnă „reuniune de arbori". Acestea ştiute, dacă vom lua un alt cuvânt *vorto* (derivat dela englezul word=cuvânt), înţelegem imediat că *vortaro* însemnează „vocabular".

Dacă sufixul *et* indică diminutivul şi *eg* augmentativul, deducem că *vento* (vântul) devine *venteto,* când e o adiere şi *vendego,* când e o vijelie. Cu puţină atenţie veţi recunoaşte că avem aface aci cu un procedeu mai inteligent decât „Basicul".

Intr'adevăr, doctorul Zamenhof procedează prin analiză logică, pornind dela rădăcinile elementare şi vulgarizate şi nu prin reducerea unei limbi deja formate prin zece veacuri de literatură.

Opera lui Zamenhof este absolut constructivă. Iată dece, departe de a încerca o reducere numerică a vocabularului său, Esperanto nu încetează de a se îmbogăţi.

Esperanto, care a debutat în 1887 cu un vocabular de 930 de cuvinte şi sistemul de afixe, care ne permite să extragem, fără nici o confuziune posibilă, toate derivatele pe care le cere uzajul curent, Esperanto posedă în 1893, 2600 de rădăcini, iar astăzi numără 4500.

Aceste 4500 de rădăcini fundamentale, multplicate prin afixe diferite, pun la dispoziţia esperantistului exersat, toate cuvintele, pe care le folosia de pildă Shakespeare. Deaceea, avem în această limbă până în prezent, 5000 de lucrări literare din toate genurile.

Esperanto nu pretinde să distrugă celelalte limbi vii, ci numai să le slujească ca auxiliar. Un cuvânt în Esperanto este în totdeauna „numitorul comun" al aceloraş cuvinte, vorbite în 5 sau 6 dialecte vii. Dacă această creatură ciudată apare la prima vedere ca un monstru, nu trebue să uităm că orice hibrid face prima oară, aceeaş impresie crescătorului său.

Or, încrucişările reprezintă singura metodă, capabilă să creeze şi să perfecţioneze o rasă. Oare limba americană nu este o engleză destul de hibridă? Iar italiana, spaniola şi franceza nu sunt hibrizi născuţi din tulpina latină, prin multiple încrucişări linguistice.

Zamenhof, când a folosit această operă universală, a adus cel mai mare serviciu umanităţii, arătând că cuvintele cele mai străine sunt susceptibile de încrucişări fecunde.

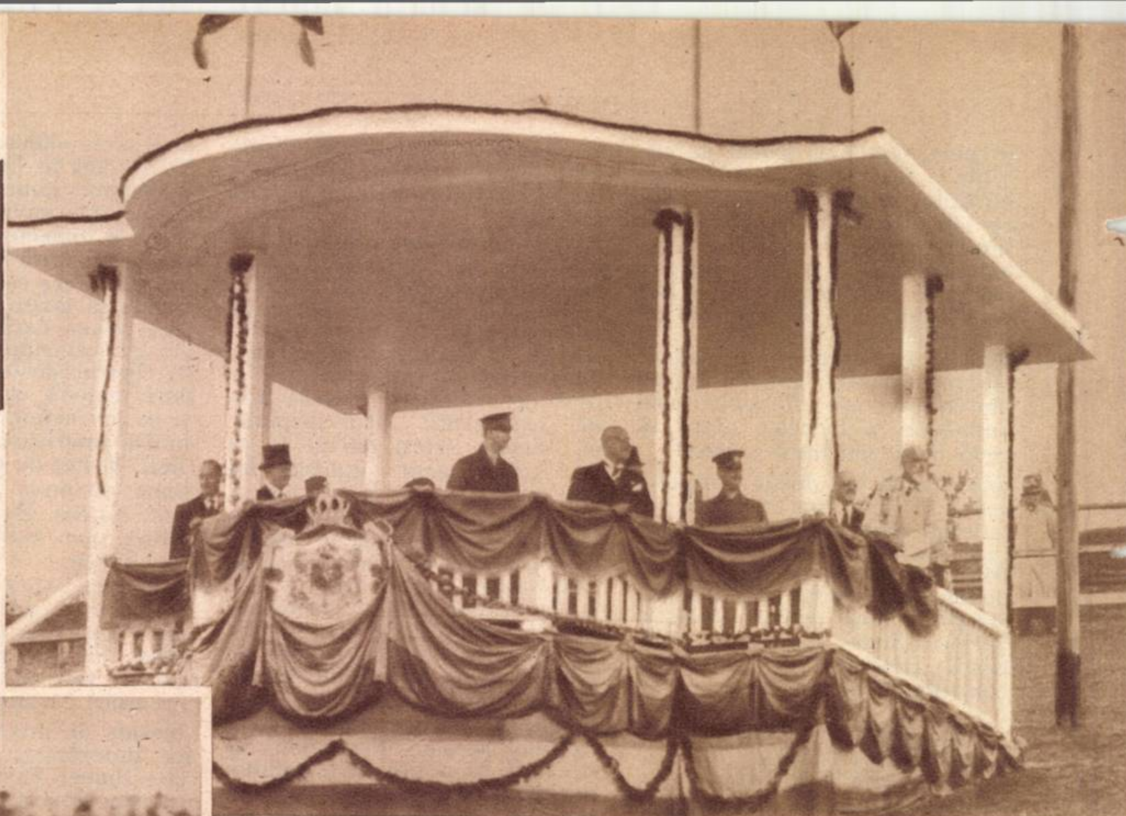
Inainte de plecaţi într'o călătorie îndepărtată, consacraţi trei zile limbei Esperanto. Mii de interlocutori ale căror adrese le puteţi avea, vă aşteaptă în toate părţile lumii!

I. S.

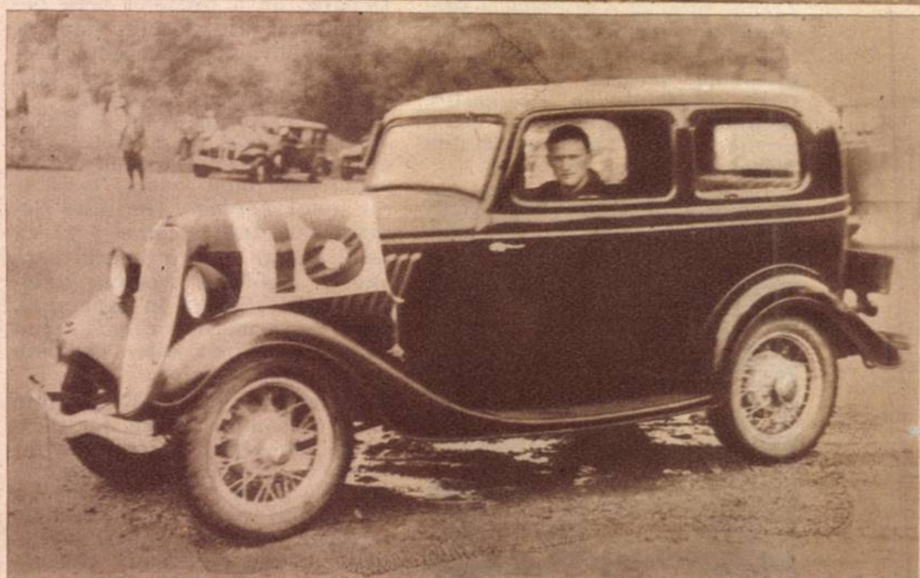
Actualităţi sportive

Concursurile de automobile de pe coasta Feleacului s'au bucurat de un frumos succes. Fotografiile noastre reprezintă pe Regele Carol urmărind concursul şi pe unul dintre concurenţii importanţi.

Duminică s'a disputat în Capitală matchul de foot-ball pentru divizia naţională dintre Juventus şi Ripensia. Fotografiile noastre reprezintă o poză din matchul şi echipa învingătoare Ripensia.

REALITATEA ILUSTRATĂ

Director: NIC. CONSTANTIN

Apare săptămânal în 32 pagini mari, cu un supliment gratuit de 48 pagini. Un exemplar 10 Lei

PREŢUL ABONAMENTULUI:

PE UN AN . . . . . 400 LEI
PE ŞASE LUNI . . . . . 200 „
PE TREI LUNI . . . . . 100 „

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Bucureşti Str. CONST. MILLE 5-7-9
TELEFON 3-84-30

Imprimată la foto-rotogravură în atelierele „Adeverul" S. A

UN FAKIR JAPONEZ

Iată un fakir japonez care şi-a împuns tot corpul cu ace lungi, fără să piardă nici o picătură de sânge.

DISCURSUL LUI MUSSOLINI

Fotografia alăturată a fost luată în timpul marelui discurs ţinut de Mussolini la sfârşitul manevrelor militare ale Italiei.

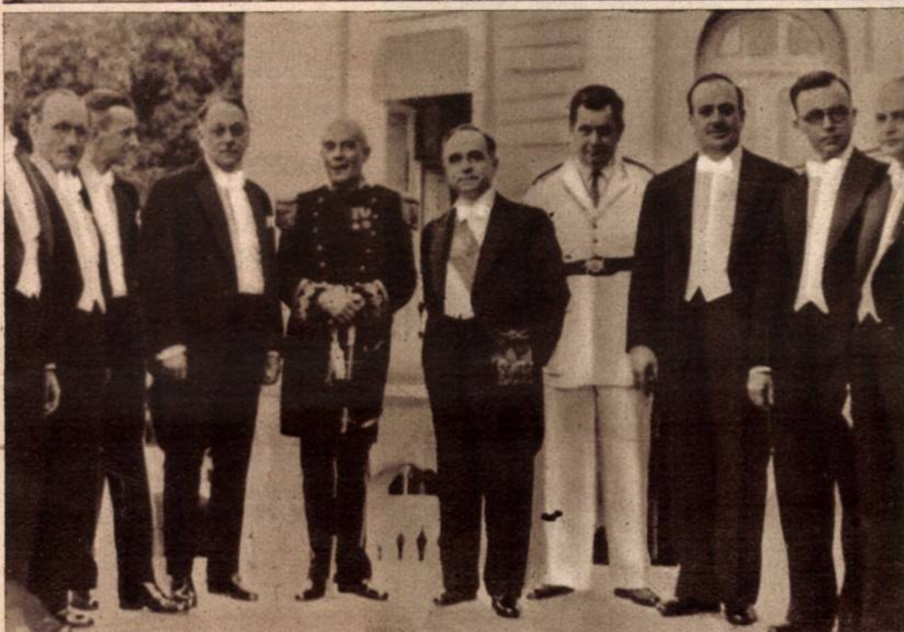

Din toată lumea

ELEVE LA PILOTAJ

Iată un grup de „girls" care iau asidue lecţii de pilotaj.

O ARTISTĂ SE MĂRITĂ

Klara Mayr s'a măritat cu colegul ei de scenă Anton Lang. Fotografia noastră îi reprezintă în drum spre biserică.

NOUL GUVERN AL BRAZILIEI

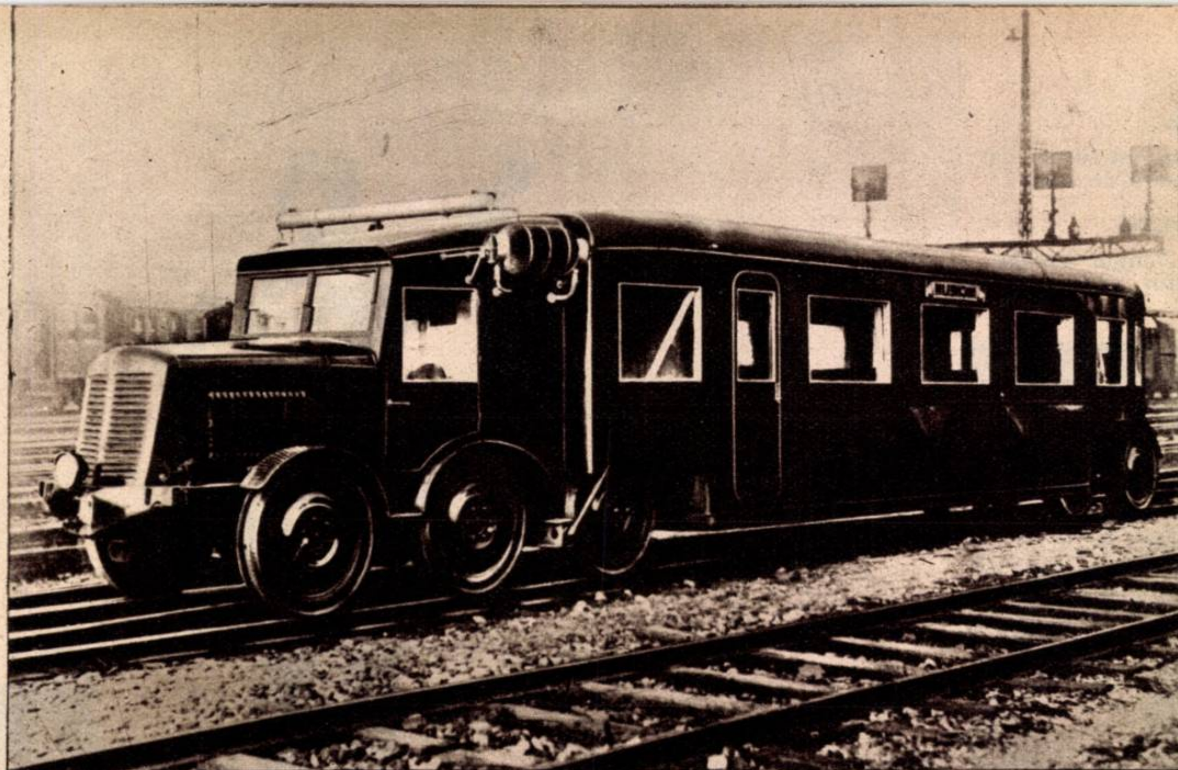
Fotografia alăturată reprezintă noul guvern al Braziliei instalat de curând.

AUTOMOBILUL ELECTRIC E O UTOPIE?

Edison şi Ford. — O întâlnire istorică

CEI care-şi închipue că automobilul reprezintă ultimul cuvânt al technicei creatoare de viteză, şi că de-aci înainte nu mai avem nimic de dorit, se'nşală. S'au bătut recorduri de peste 300 de km. pe oră, ştim, şi se călătoreşte de obicei pe şoselele cele mai proaste cu 60 km. pe oră, în mijlociu.

Dar nu atât în viteză stă revoluţia automobilului, cât în posibilitatea unanimă de a călători şi mai cu seamă de a călători oricând, ieftin, individual. După aproape o jumătate de veac de experienţe, automobilul e însă tot o industrie de lux — *fapt care anulează semnificaţia însăşi a automobilului.* Un bun automobil costă şi azi aproape un milion lei, iar micile modele care sosesc din America şi se vând la noi cu 80—120 de mii de lei sunt destinate numai societăţilor anonime şi bogătaşilor. Nu se va putea vorbi

Un automotor perfecţionat.

cu adevărat de automobilism decât în ziua când o maşină va costa cel mult cât o trăsură de dinainte de război, adică 10—12 mii de lei.

Totuşi în ultimii ani automobilul s'a mai popularizat, mulţumită exemplarelor care se vând „de ocazie" (ocazie pentru atelierele de reparaţii!).

Şi nici costul prea ridicat al automobilului nu-l anulează, decât *mijloacele lui de alimentare.* In Italia un litru de benzină costă aproape 20 de lei, ceiace revine la 400 de lei suta de kilometri, socotind un consum mijlociu de 20 de litri. In România, ţară producătoare de petrol, distanţa Bucureşti-Piteşti (120 de km.) costă *160 de lei* — NUMAI CONSUMUL DE BENZINĂ. In asemenea condiţii, călătoria cu automobilul nu mai este o înlesnire, ci *un sport de lux.*

Există un mijloc — unul singur — de a da automobilului rostul pentru care a fost creat: Schimbarea alimentaţiei. Şi cel mai ieftin aliment de energie este azi electricitatea.

Câtă vreme automobilul

Primul automobil şi... ultimul model fabricat de uzinele americane.

Ford și uzinele lui.

va merge cu benzină și nu cu electricitate, ne vom găsi în stadiul primitiv în care a fost omenirea care folosea lampa de petrol și nu becul electric.

Nu e nevoe să fii technician, ca să-ți dai seama de importanța acestei schimbări; dar e nevoe să fii technician, ca să înțelegi că această revoluție nu se poate realiza atât de ușor. Trecerea de la petrol la electricitate e atât de grea, încât automobilul electric pare și azi o utopie. Că totuș va veni o vreme când automobilul va merge cu electricitate, ne încredințează faptul că *de la început,* Henry Ford, creatorul automobilului celui mai eftin, și-a pus această întrebare. In 1896, pe când era încă un modest funcționar la societatea de electricitate din Detroit, el se temea că Edison care tocmai descoperise becul electric și arătase lumii valoarea motrice a electricității, nu va face nefolositor motorul cu benzină, pe care Ford voia să-l adapteze automobilului. Ford se folosește de un prilej neașteptat — o conferință publică a lui Edison — și îi expune planurile lui, îi cere sfatul. Marele inventator care dăruise lumii lumina electrică, azi universal folosită, știa însă că până la descoperirea unui mijloc de locomoție electrică va trece atâta vreme, încât ar fi fost nedrept să lipsească omenirea de foloasele motorului cu benzină. Il încurajează pe tânărul constructor de motoare de benzină...

Și astfel a luat naștere întreprinderea Ford, care trimite în fiecare an pe drumurile tuturor continentelor, milioane de „trăsuri fără cai".

Intrevederea dintre Ford și Edison are o valoare istorică. Genialul inventator, cu răbdarea-i și ingeniozitatea fără pereche, ar fi putut crea automobilul electric dacă...

Nu se știe dece Edison s'a oprit la mijlocul drumului — poate unicul caz de lipsă de consecință în viața lui!

Oricine se poate întreba: Dacă roțile automobilului se învârtesc, n'ar putea să pue în mișcare, *în acelaș timp,* patru mici dinamuri?... Se pare că nu! Căci nu posedăm încă acumulatori electrici destul de rezistenți, destul de mici, ca să poată fi folosiți în locul motorului cu benzină.

Edison.

In această direcție Edison a lucrat și a cheltuit un timp destul de lung. Primul brevet al unor „acumulatori ușori", îl obține în 1905, după o serie de îndârjite experiențe, înlocuind plumbul cu nichel. In 1909 progresele sunt atât de mari, încât noile lui uzine „Edison Storage Battery Works", pot construi acumulatori cari să îngădue automobilului parcurgerea unei distanțe de *două sute de kilometri.* Acești acumulatori se dovedesc însă mai de folos la tramvaele comunale și în anul 1910, la New-York, tramvaele merg cu noui acumulatori Edison. In 1914, în Prusia acești acumulatori sunt introduși la căile ferate, care folosesc primele patruzeci de vagoane electrice.

O grevă a automobilelor la New-York.

Nu s'ar fi putut duce putința acumulatorilor la 300 km.?... Problema ar fi fost, în cazul acesta, aproape rezolvată: Cu trei serii de acumulatori (una în funcție, una de schimb, una de rezervă) automobilul ar fi putut parcurge aproape *o mie de km.,* fără să aibă nevoe de o nouă încărcare — până la descoperirea mijlocului ca automobilul să se încarce automat în întregime. (Parțial, unele automobile își încarcă și azi, singure, acumulatorii).

De ce s'a oprit Edison?... Ce forțe au intervenit?... Societățile de petrol?... Societățile de automobile cu motoare?...

Mister!

Dar elanul progresului nu poate fi oprit de niciun calcul comercial și mai curând sau mai târziu, vom avea automobilul electric, adevăratul automobil popular, rapid, confortabil.

F. A.

SECRETUL FECIOAREI DIN ORLEANS

Statuia Jeanei d'Arc oferită lui Domrémy de către Ludovic XI în anul 1456, în timpul procesului de reabilitare.

— Adevăruri necunoscute până azi —

ISTORIA are ciudăţeniile ei. Fapte însemnate, personagii a căror prezenţă a hotărât la un moment dat soarta unor imperii uriaşe, rămân necunoscute, învăluite în noaptea misterului, în timp ce numele unui nebun ca Herostrat este imortalizat printr'un incendiu.

Istoria niciunei ţări din lume — afară poate numai de istoria României — n'are atâtea puncte tenebroase, ca aceea a Franţei. Personagii misterioase ţin la un moment dat în mâna lor destinul acestei ţări. Aventurieri îndrăzneţi şi inteligenţi fac carieră rapidă, pentru a termina destul de multe ori în disgraţie. Cine ar putea da o cât de vagă lămurire asupra identităţii „Măştii de fer", acel misterios deţinut la regelui Ludovic al XIV-lea? Zădarnice au fost toate cercetările istoricilor. Cronicile au rămas mute şi presupunerile cele mai felurite şi-au făcut cale.

Cine ştie astăzi cu certitudine cine a fost salvatoarea Franţei, Jeana d'Arc, ciudata fecioară din Orleans?

Cronicile timpului ne-au transmis informaţiile cele mai contradictorii. Istoricii s'au oprit asupra versiunei că Jeana d'Arc ar fi fost fiica unui ţăran din satul Domrémy. Iată însă că cercetări recente fac neverosimilă această versiune. Şi într'adevăr, expunerea pe care o redăm mai jos, pare să fie neîndoelnic în sprijinul ultimei ipoteze.

In primele zile ale lunii Noembrie 1407, Ludovic de Orleans se duse la palatul regal spre a face vizită reginei Isabela de Bavaria, care dăduse tocmai naştere unei fetiţe. Copilul a dispărut câteva zile dela naştere, fără să i se fi putut da vreodată de urmă. Ducele de Orleans, plecând dela această vizită, a fost atacat în dreptul porţii Barbette de către o bandă de asasini comandaţi de către contele d'Hauquetonville şi ucis. Faptele acestea sunt consemnate în cronicile timpului. Iată acuma în ce măsură sunt în legătură cu istoria celui mai eroic personagiu din istoria Franţei, cu Jeana d'Arc, fecioara din Orleans.

Ludovic de Orleans, prinţ viteaz şi galant, a avut nenumărate amante care i-au dăruit o serie întreagă de copii nelegitimi. De altfel lucrul acesta era foarte obişnuit pe vremea aceea, aşa că faptul nu trebue să pară de mirat. Filip cel bun, ducele Burgundiei a avut trei soţii legitime şi douăzeci şi patru de amante, care i-au dăruit 16 bastarzi. Un oarecare conte de Clève a avut 64 de copii nelegitimi, iar Jean de Burgundia, episcop de Cambrai oficia slujba înconjurat de cei 36 de copii ilegitimi ai săi. Un bastard Jean I este fondatorul unei dinastii portugheze, iar un alt bastard de Transtamare fondează dinastia castiliană. Situaţia copilului ilegitim în secolul al XV-lea este departe de a fi fost oropsită.

Ludovic d'Orleans, soţul Valentinei de Milan şi părinte pr... zumtiv al Jeanei d'Arc.

Isabela de Bavière...

Jeana s'a născut, după toate datele obţinute, chiar în anul morţii lui Ludovic de Orleans. Partidul Burgunzilor triumfa, adversarii lor erau exterminaţi, aşa că regina Isabela socoti că cel mai bun lucru este să ferească mica fiinţă de furia duşmanilor, încredinţând-o unor săteni de treabă din ţinutul Orleans-ului.

Copilul trebuia să treacă drept acela al Isabelei Romée şi a fost adus în sat în ziua de 6 Ianuarie 1408. Data aceasta se găseşte trecută într'o scrisoare a lui Perceval de Boulainvilliers, către ducele de Milano, Filip-Maria Visconti. Acesta povesteşte că în noaptea sus menţionată toate păsările satului Domremy au fost cuprinse de nelinişte, şi el crede că acest lucru s'a produs din pricina naşterii fecioarei. Ori ce se întâmplase cu adevărat. In noaptea de 6 Ianuarie au sosit în sat nişte cavaleri cari au adus copilul familiei Arc şi este foarte probabil că sgomotul produs de trecerea lor prin cătun a speriat animalele şi păsările de prin ogrăzi. In orice caz este cert că a doua zi s'a comentat felurit apariţia neaşteptată a unui copil în casa săteanului Arc.

Evenimentele ulterioare au făcut ca micuţa adăpostită în Domrémy să nu mai fie în centrul preocupărilor.

Jacques d'Arc era foarte îngrijorat de datoria care-i incumba prin creşterea acestui copil de neam regesc şi nu odată cerea sfatul unui nobil Vaucouleurs, anume Bertrand de Poulengy. Când Jeana se făcu mai mare, de Poulengy îi vorbea toată vremea de eroismul regilor Franţei şi căuta să întreţină nestinsă în ea dragostea pentru patrie. In acelaş timp, Jacques d'Arc, temându-se ca nu cumva fata să fie răpită de către Burgunzi, a sfătuit pe băeţii lui, cari întovărăşiau în permanenţă pe Jeana, că decât să lase să fie răpită, mai bine s'o ucidă.

Aceasta era situaţia la începutul anului 1428. In acest timp în centrul Franţei războiul cu englezii bântuia cu furie. Conducătorul englezilor, ducele de Salysbury, promisese ducelui de Orleans că nu-i va încălca teritoriile, dar cum războiul nu cunoaşte legi, promisiunea a fost călcată. Situaţia era disperată. Şeful casei de Orleans, ducele

Charles era prizonier şi nu exista nimeni care să întreprindă liberarea ţării. Atunci toţi şi-au amintit de micuţa Jeana, bastardă de Orleans, care-şi petrecea tinereţele în satul Domrémy.
Iată însă că din momentul în care începe adevărata carieră a fecioarei din Orleans, în fiinţa ei până acum umilă şi liniştită se petrec prefaceri ciudate. Fetiţa timidă din Domrémy devine dintr'odată conducătoarea autoritară a oştirilor franceze. Lucrul pare curios tuturor. De unde până aci Jeana a dus viaţa cea mai simplă, ea devine dintr'odată doritoare de lux de fast şi ce este remarcabil, este că nici o clipă nu cade în extrema parvenitismului.
In timpul procesului dela Reims, Jeana d'Arc n'ar fi avut altceva de făcut pentru a scăpa dela moarte, decât să spuie cine este. Cu toate acestea ea a ţinut secretul până la sfârşit. Intrebărilor episcopului Cauchon, care o judeca le răspundea stereotip : Du-te la rege şi întreabă-l, el va spune totul dacă va voi.
Secretul Jeanei d'Arc a fost păstrat cu sfinţenie spre a fi lămurit abia în zilele noastre.
Şi cele de mai sus au în sprijinul lor fapte certe. Nu încape îndoială că acel copil născut în 1407 nu putea fi al lui Carol al VI-lea, rege al Franţei şi soţ al Isabelei de Bavaria. Este lucru ştiut că regele suferia de alienaţie mintală şi că din 1402, după expresia doctorului Cabanes: „regele a dezertat din patul conjugal, vreme de ani îndelungaţi". In momentul naşterii copilului prietenul reginei era ducele Ludovic de Orleans. Pentru a evita scandalul regina Isabela a decis să îndepărteze fructul dragostei din Paris, substituind noului născut, un alt copil născut mort. Astfel se explică că deşi fructul dragostei regale era Jeana, publicul a aflat de naşterea unui băiat, care a murit imediat.
Copilul adevărat a fost trimis însă la Domrémy, unde avea să crească în grija Isabelei Romée, a soţului acesteia Jacques d'Arc şi a fidelului Bertrand de Poulengy, pentru a salva mai apoi Franţa sub numele Fecioarei din Orleans.

AVIATORUL ŞI... BARZA LUI.

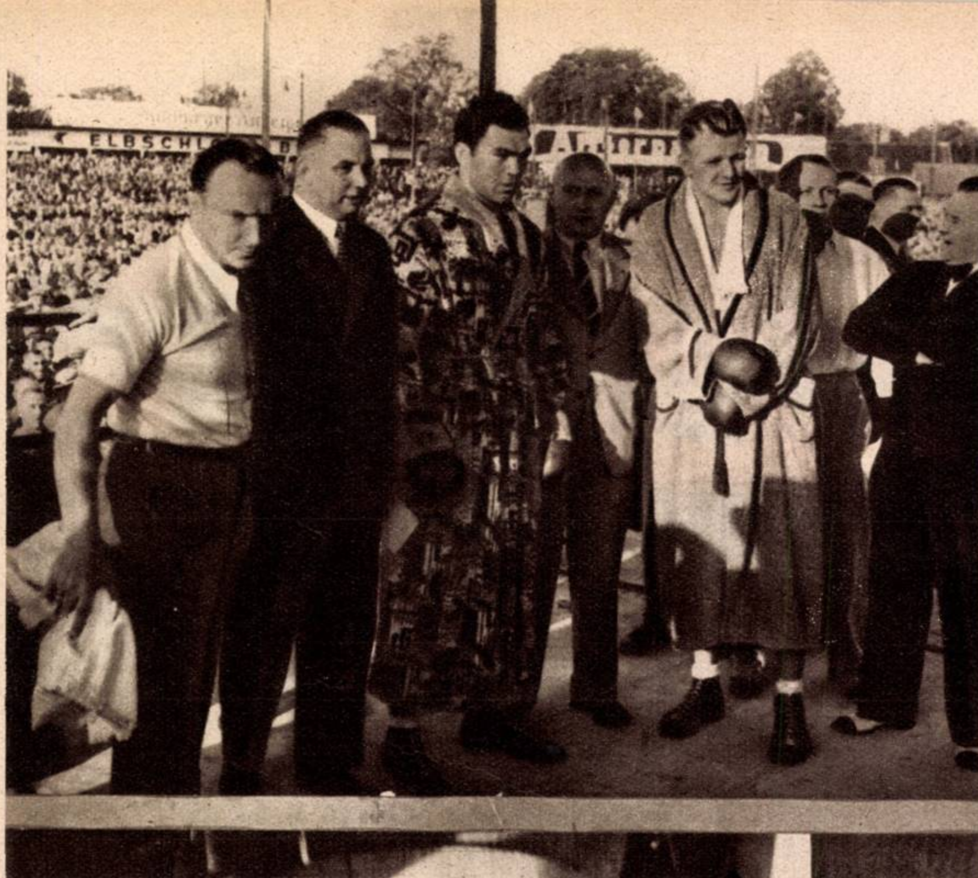
O barză s'a luat într'o zi în zbor după un avion. S'a împrietenit cu aviatorul pe care nu mai vrea să-l părăsească. Iat-o primind cuminte hrana din mâna lui.

(Foto Berman)

TURISM.

Fotografia noastră reprezintă un grup de turişti „La crucea dela Ghizela" la Băile Herculane.

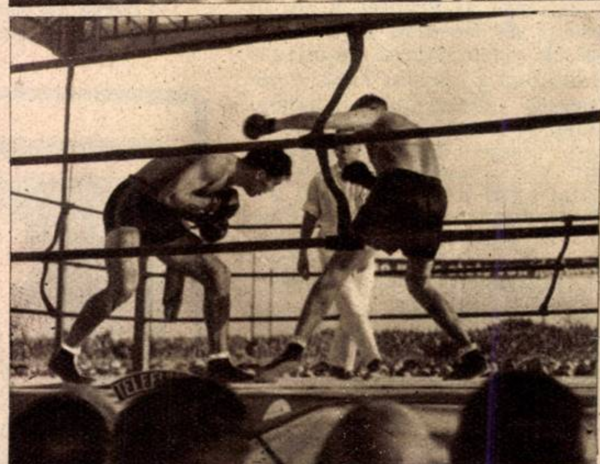
Matchul de box

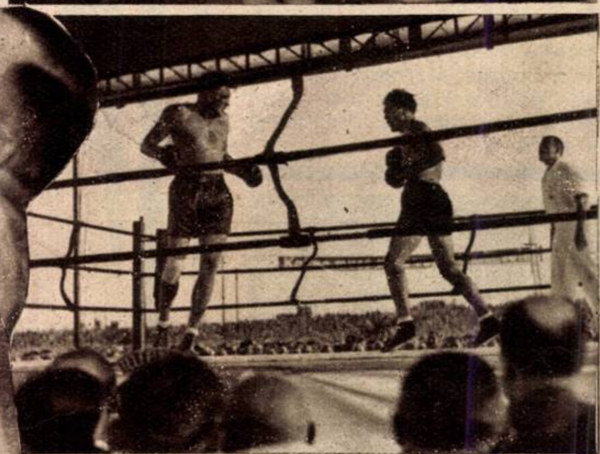
Max Schmelling—Walter Neussel

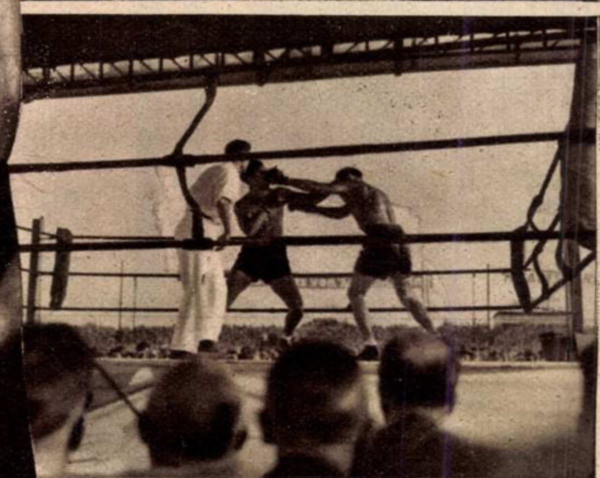
La Hamburg în fața a peste 200.000 de spectatori s'a disputat matchul de box dintre fostul campion mondial Max Shmelling și compatriotul său Walter Neussel.
Victoria a revenit primului mai ușor decât s'ar fi crezut. Max Shmelling a învins prin knock-out tehnic în repriza noua.
Fotografiile noastre reprezintă pe cei doi boxeuri înainte de match, patru faze din timpul luptei și purtarea în triumf a învingătorului, după pronunțarea deciziei.

capeţi astfel nemurirea veşnică".
Ciobanul se grăbi să fure hainele de purpură ale odraslei cereşti şi astfel, în vreme ce surorile ei au putut să se întoarcă în împărăţia văzduhului, ea rămânea pe pământ, îndrăgostită nebuneşte de acel care-i era de-acum stăpân.
Se căsătoriră, trăind fericiţi trei ani de zile. Dar războiul tânjea şi cântecul suveicei nu se mai auzia, din care pricină zeii, supăraţi, curmară idila celor doi îndrăgostiţi, poruncind Ţesătoarei să se întoarcă în ceruri, la treaba ei.
Ciobanul rămase atât de mâhnit şi plin de jale pentru plecarea soţiei, încât înduioşă inima vacei cu păr de

Şi copiii participă la serbări.

pe pământ, exemplu al nestatorniciei dorinţelor lumeşti; aminteşte femeilor că a sosit vremea să repare vestmintele de iarnă înainte ca anotimpul răcoros să bată la uşă.
A şaptea zi din luna a noua e ziua semnelor pentru fete. Ele obişnuesc să pue un ac într'o strachină umplută cu apă. Umbra aşternută de aci pe fundul vasului arată dacă vor fi norocoase sau nu la ţesutul pânzei sau alte lucruri de broderie. Dacă umbra are forma unei frunze sau a unei flori e semn bun, iar dacă e ca o scobitoare, atunci necazurile se vor ţine lanţ un an de zile.
Pe vremea domniei împăratului Ming-Huang, (713—756), în ziua aceasta femeile dela Curte obişnuiau să ia un păianjen şi să-l închidă într'o cutiuţă lăcuită. Când se deschideau cutiile, dacă păianjenul îşi ţesuse pânza prevestirile erau bune, iar dacă îl găseau lenevit ştiau că norocul le ocoleşte până în anul viitor.
In luna aceasta se mai celebrează sărbătoarea Ţesătoarei şi a Ciobanului, iubitul ei, a căror întâlnire are loc odată pe an, în noaptea a noua din a noua lună a anului.
Ţesătoarea, zeiţă-stea, patroana războaielor şi a àcelor de cusut, prietena femeilor gospodine, dulcea ocrotitoare a fiinţelor ce caută iubirea, este una din cele mai poetice şi gingaşe figuri ale mitologiei chineze care a dat origină unei legende de o frumuseţe fără seamăn.

FABULA ŢESĂTOAREI

Intr'o vreme, Ţesătoarea care-şi petrecea zilele ţesând vestminte pentru zei, părăsi împreună cu surorile ei războiul şi coborî pe pământ ca să-şi scalde trupurile în ape curgătoare. Nu departe de locoul ales, un cioban îşi păzea vacile. Printre acestea, era una mai frumoasă cu părul asemenea firelor de aur care deodată începu să cuvânte cu glas omenesc: „Stăpâne, colo sunt şapte fete, fiice ale Cerului; a şaptea e cea mai mândră dintre toate: ea ţese mătasea norilor pentru zei şi veghiază ţesutul fetelor de pe pământ. Dacă tu îi iei vestmintele, acum când ea se scaldă, poţi să-i devii bărbat şi să

Câteva aspecte pe străzi în timpul serbărilor.

aur care într'o bună zi îi spuse:
— „Alungă tristeţea din sufletul tău, stăpâne; când voi muri eu, înfăşură-te în pielea mea şi astfel vei putea să-ţi întâlneşti iubita în ceruri...".
Aşa s'a şi întâmplat. Dar când ciobanul se află din nou lângă soţie, soacra cerească temându-se că aceasta se va lenevi iarăşi, mâniată foarte împotriva muritorului care se întrecuse cu îndrăzneala, trase o linie de-a latul cerului care numai decât deveni Fluviul Ceresc (Drumul Robilor) şi astfel cei doi îndrăgostiţi au fost separaţi pentru totdeauna de apele divine.
Mult suferiră ei încât durerea lor îl mişcă pe însuşi Impăratul Iadului care, înduioşat, decretă ca cei doi tineri să se poată întâlni odată pe an, în a noua noapte din luna a noua...

SĂRBĂTOAREA MAGNOLIILOR

Și în noaptea aceasta, el vrea ca cerul să fie mai limpede și mai strălucitor, iar ciorile și coțofenele să facă o punte cu trupurile și aripele lor peste Calea Laptelui pentru ca Țesătoarea să-și poată întâlni soțul. De aceia, nu se poate găsi nici o cioară sau coțofană prin copaci în ziua aceasta, după apusul soarelui, căci, așa precum spun Chinezii, ele sunt toate ocupate să facă puntea pe care vor trece cei doi îndrăgostiți din lumea stelelor.

Sărbătoarea de căpetenie a lunei Septembrie este aceia a morților sau, mai bine zis, a spiritelor flămânde, adică a acelor năpăstuite duhuri cari n'au urmași pe pământ să îngrijească de ei aducându-le daniile rituale. Aceste spirite sunt triste, suferinde și de multe ori devin răutăcioase tocmai din pricina suferințelor lor.
Pomenirea lor începe în ziua de 15 și se sfârșește la 30 și, în perioada aceasta fiecare familie repară mormintele, aduce daruri, mâncare, monede, reproduceri în hârtie a lucrurilor folositoare ca haine, mobile, vășărie, fie spiritelor casei, fie „acelora despre cari nimeni nu se îngrijește".
Origina acestei serbări e în legătură cu vechiul cult al strămoșilor, dar astăzi ea se confundă cu serbarea budhistă *Yu-lan-p'en*, în cursul căreia porțile infernului budhist se deschid larg în lături și osândiților din năuntru li se îngădue să se bucure de darurile aduse.
Chinezii primitivi n'aveau idee de infern: Confucius, Lao-tsé și alți filozofi vorbeau numai despre cultul strămoșilor; însă budhiștii au fost printre cei dintâi cari au pomenit de infern, compunând liturghii speciale spre a îndulci chinurile de acolo, desvoltând în acelaș timp simțimântul de milostenie. pentru morți în general și folosindu-se cu dibăcie vechile serbări religioase ale chinezilor ca instrument de propagandă al credinței budiste.
Cu *Yu-Lan-p'en*, zisă deasemenea și *Yu-lan-hui* (sărbătoarea magnoliilor) se celebrează pretutindeni slujbe pentru morți; origina lor se bazează pe o legendă amintită și de canoane. „Călugărul Maudgalyayana, înduioșat de soarta mamei lui pe care o știa în iad, în prada foamei și a chinurilor celor mai grozave, cobori în lăcașul umbrelor spre a încerca s'o libereze, oferindu-se să-i ia el locul. Dar legea nu poate fi călcată și atunci, în disperarea lui se adresă lui Budha care-i răspunse că nici o putere din Univers nu e în stare să descătușeze un suflet din infern, afară numai de forțele reunite ale întregului cler...

IN ȚINUTURILE INFERNALE

Și iată acum tălmăcirea canonului: „Când Mandgalyayana văzu că mama lui sta în mijlocul fantomelor, umplu o farfurie cu orez și i-o întinse, dar înainte ca ea să poată duce mâncarea la gură, aceasta se prefăcu în jăratec. Pe Mandgalyayana îl podidi plânsul și porni într'un suflet la Budha care-i spuse: „Pedeapsa mamei tale e mare și singur nu poți să faci nimic, trebue sforțarea spirituală a tuturor preoților din zece regiuni ale Universului (cele opt puncte cardinale, apoi zenitul și nadir). In ziua de 15 a lunei a noua vei trebui să aduci jertfe pentru sufletele tuturor acelor cari zac în suferință și durere". Cu toate acestea Budha porunci întregului cler să facă rugăciuni, să-și concentreze gândurile cu unicul scop de-a căpăta îndurarea zeilor pentru mântuirea ei și astfel mama fu salvată.
Din această legendă, Chinezii au scos un fel de reprezentație sacră a cărei desfășurare se petrece în chipul următor:
Mama lui Mandalyayana trăește sănătoasă, în cumpătare, nutrindu-se numai cu vegetale. La un moment dat, se îmbolnăvește și unul din fiii ei îi gătește cu carne mâncarea, făcută în așa fel ca să aibă aparența și gustul legumelor. Se tămăduește, însă o sclavă se apucă să-i povestească totul lui Mandgalyayna care, preocupat de mântuirea mamei, o întreabă. Aceasta, mai inspăimântată decât însuși fiul, jură că n'a atins nici o fărâmă din carnea de animal. Aci, spectatorii văd desfășurându-se o scenă grozavă: o legiune de zeități budhiste apare de-asupra teatrului și, în prezența lor, femeia jură: „Dacă am mâncat carne, vreau ca zeii și zeițele să mă cufunde pentru veci în intunecimile iadului!".

CONVOIUL CANDELELOR PLUTITOARE

Atunci, numai decât, demoni spăimântători la vedere apucă pe nenorocita femee și o duc în regiunile infernului. Se vede apoi pelerinajul fiului prin diferitele ținuturi ale iadului budhist, propunerea acestuia de a-și înlocui mama, cuvântarea lui Budha și salvarea finală.
De multe ori, pentru distracția spectatorilor, la această sacră reprezentație se adaugă doi actori travestiți unul în porc iar cellalt în maimuță sau câine cari îl însoțesc pe sfânt peste tot locul și, cu giumbușlucurile lor fac publicul să petreacă.
Prin părțile unde se află cursuri de apă se obișnuește ca în seara celei de a 15-a zi a lunei a noua să se arunce candele aprinse în forma florilor de lotus care plutesc în voie pe apă. Acest obiceiu e păstrat pe toată întinderea dela Canton la Peking unde cârduri de luntrași aruncă pe canalul T'ung-Chan și Pei-Hai, mii de candeli plutitoare cari, împinse de curent și de vântul nopții se depărtează, se adună în grupuri, în unele locuri, formând în întuneric desenuri fantastice de lumină în care vracii își închipuie că sunt anumite caractere și se întrec să le tălmăcească înțelesul...
In noaptea aceasta, nici un luntraș sau pescar nu se aventurează pe râu, deoarece e un semn prevestitor de rău întâlnirea cu candelele morților.
Serbarea duhurilor flămânzite se sfârșește în ultima zi a lunei a noua, ziua de naștere a lui Ti-Tsang-Pusa, pe care mulți îl confundă cu *Yen-Lo-Wang*, sau *Yama*, această străveche divinitate ariană al cărei cult a fost transplantat de budhiști în China. Greșeala se datorește câtorva din titlurile lui Ti-Tsang care e numit *stăpânul lumei subpământene* sau *Regele orașului negru*.
Ti-Tsang nu e judecătorul lipsit de îndurare al Ținuturilor infernale, ci învingătorul Infernului, acel care mântue de pedepse. In China, el este înfățișat cu opt mâini, fiecare strângând câte o armă de salvare; se mai spune că o încarnare a lui a fost călugărul Mu-Lien. Acesta, fiu de rege și el însuși rege, părăsind luxul dela Curte, se călugări și către secolul VIII înainte de Christos, călători prin China oprindu-se în munții Chiu-Hua, din provincia Anhui, unde-și făcu numeroși discipoli.

TOTUL E APARENȚĂ

Chiar și astăzi Chiu-Hua a rămas unul din cele mai populare locuri de pelerinaj din China. Incepând cu Septembrie și până la sfârșitul lui Noembrie, epoca cea mai prielnică pentru călătorit prin valea fluviului *Yang-tsé*, trec sute de mii de pelerini cântând: „O mântuitor al lumei nevăzute, izbăvește-ne de pedepse, arată-ți îndurarea și iubirea ta față de scumpii noștri morți!".
Tineri și bătrâni, sănătoși și bolnavi, străbat astfel drumul sfânt rugându-se pentru morții lor, plini de încredere și speranță în salvatorul ceresc.
Dar în vreme ce umilii pelerini pășesc spre templul lui cu credința naivă că Ti-Tsang ar fi o divinitate atotputernică, ocrotitorul omenirei suferinde, mai ales în zilele triste de înmormântare când ucenicul lui deschide larg toate porțile infernului, iar podoabele de pe el luminează împărăția întunericului, înțeleptul știe că *„nu e imagine de lut sau de bronz unde să poată fi găsit adevăratul Ti-Tsang, care nu sălășluește în temple mărețe, nici în pagode sub cerul liber, ci în taina sufletului fiecăruia.*
„Orice om are în sine mijloace pentru a deschide porțile iadului și posedă nestemate mistice cari să lumineze bezna prin care dibue sufletul lui. Atâta timp cât omul se tăvălește în senzualitate, în păcat și în egoism, atâta timp cât se lasă abătut din drumul drept de către aparența deșartă a bogățiilor lumești, el se va izbi de toate primediile cari îl pândesc pe un orb ce rătăcește fără călăuză printr'un ținut străin. Dar în adâncul firei lui lăuntrice (Ti) e ascunsă o comoară (Tsang) pe care el dacă se va pricepe s'o scoată din pulberea și zgura sub care doarme, va deveni cu siguranță etern și de neispitit.
„Prin urmare, singurul iad de care omului trebue să-i fie teamă, este iadul pe care el însuși și-l făurește cu gândurile-i necurate, cu fapte rele și patimi rușinoase.
„Curăția gândului e podoaba lui Ti-Tsang, iar tăria de caracter este discipolul lui; și acestea sunt arme împotriva cărora toate forțele infernului sunt neputincioase."
Astfel a vorbit Budha care, totuși, n'a uitat să adauge: *„dar și asta nu-i decât tot aparență..."*.

KA-LAO-YÉ

(Text trad. de *G. Rădulescu*)

Itinerar

MAROC ANDALUZIA

Marocul francez şi cel spaniol. — Oraşele. — Bărbaţii. — Superba frumuseţe a femeilor.

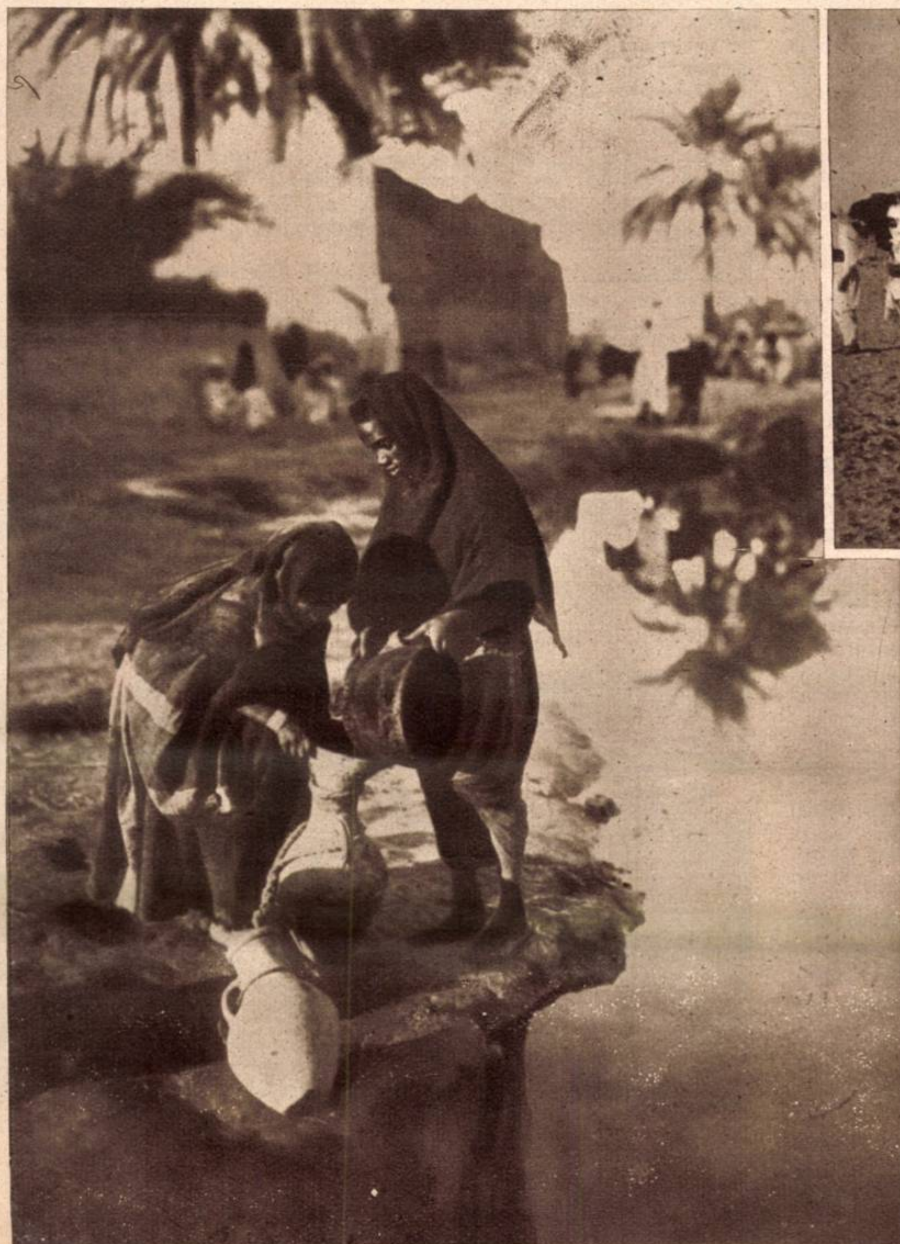
ACUM câteva secole, Extremul-Occident (aşa botezaseră Arabii ţinutul Marocului) putea fi considerat o regiune blestemată, ocolită de orice European care n'avea gust să-şi lase oasele pe-acolo. Fărămiţată în o sumedenie de stătuleţe, ea era patria şi cuibul celor mai vestiţi piraţi ai timpului: Maurii, lume născută ca să vânture mările. Aceşti oameni cruzi, în vinele cărora curgea sânge arab sau berber, semănase groaza nu numai pe coastele de miază-zi ale Mediteranei, dar cu galerele lor la care vâsleau legaţi în fiare, o armată de sclavi „necredincioşi" înaintară până în apropiere de Anglia. Ei se trăgeau din faimosul şef maur Tarik-ibn-Zyad, cuceritorul Spaniei. In anul 1907, începu la Casablanca o operă, anevoioasă dar îndârjită pentru apropierea de Franţa care trebuia să facă mai târziu din Maroc unul din protectoratele Republicei franceze. In 1912, imperiul şerifian se afla într'o situaţie critică şi tragică deoarece în mijlocul şi în nordul Atlasului se răsculase toate triburile. La sud, Marrakech, cădea în mâinile piraţilor. Fez, asediat de 20.000 berberi se ridica împotriva garnizoanei lui Mulay-Hafid. Franţa, văzând că anarhia ameninţă zona algeriană, hotărăşte să intervie şi atunci intră în scenă generalul Lyautey care comanda armata din Rennes. El avea un bogat trecut colonial şi o profundă cunoaştere a regiunilor de acolo. In câteva zile, Fez era liberat şi, în colaborare cu generalul Gouraud, se începu marea operă de represiune şi pacificare. Astfel, Marocul deveni un protectorat francez, iar Lyautey Rezident general. Mulay-Hafid fu silit să abdice în favoarea lui Mulay Yussef, a cărui domnie rodnică ţinu 14 ani. Operaţiile au continuat multă vreme după aceea şi se poate spune că ele continuă şi astăzi spre a se obţine supunerea ultimelor triburi de rebeli. Dar cea mai recentă răscoală, cu drept cuvânt îngrijorătoare, a fost aceea a lui Abd-el-Krim, în 1921. Cu acel prilej, numele Marocului s'a legat definitiv de al mareşalului Lyautey, cuceritorul şi organizatorul lui.

Sub protectoratul francez, zona s'a trezit parcă dintr'o amorţeală seculară, modernizându-se cu drumuri, căi ferate, fântâni, plantaţii de tot felul. Astăzi, Casablanca e un amestec de modernism şi antichitate, de viaţă europeană şi africană. Marrakech însă, ne dă adevărata icoană a Marocului istoric; construit în mijlocul unei oaze de palmieri, având în spate munţii albi de zăpezi ai Atlasului, zidurile lui încercuitoare au un perimetru de aproape 12 km. în care se deschid, din loc în loc, cele zece porţi atât de solide încât rezistă oricărui bombardament. E cel mai mare centru al caravanelor, unde se întâlnesc toate rasele şi auzi vorbindu-se toate limbile cu putinţă. Marrakech era în vechime capitala regatului Maurilor. Capitala de astăzi însă este **Fez**, împrejmuită cu ziduri uriaşe şi bastioane, abundând cu palate în stil maur, între cari cel mai impunător este Bu Gelud, aşezat în mijlocul unor grădini de trandafiri şi indruşaim. Fiecare din oraşele marocane are „Mellahul" lui, un fel de ghetto locuit numai de populaţia evreiască. O parte a Marocului, mai puţin cunoscută, se află sub dominaţia spaniolă şi e cunoscută cu numele de ***Riff***.

Riffanii, cari dau numele regiunei, sunt superiori Maurilor şi printre ei, un foarte mare număr de indivizi au ochii cenuşii.

Faptul acesta confirmă ipoteza ştiinţifică după care ei ar fi coborâtorii acelor scandinavi care au debarcat în Africa pe la începutul veacului XI al erei creştine; teză sprijinită şi de caracterul riffan mult mai blajin decât al maurilor. In cursul răsboiului din 1921, ei reuşiră să captureze peste douăzeci mii de spanioli cu arme, provizii, tunuri...

Tanger, oraşul cel mai important al Marocului spaniol, poate fi socotit drept un centru internaţional, având a-

Vedem în această pagină trei aspecte sugestive din Maroc.

proape 100.000 locuitori, cu un consiliu legislativ şi o „adunare administrativă".
In general, Marocul spaniol e o regiune muntoasă, locuit de unsprezece triburi berbere cari trăesc de pe urma creşterii vitelor.
Intorcându-ne la Marocul francez, observăm că acesta se întinde pe o suprafaţă de peste 420.000 km. p. cu o populaţie de aproape cinci milioane suflete. Numai Casablanca numără 200.000 locuitori, dintre cari 60.000 europeni. Ea a fost construită de Portughezi, în secolul XVI, apoi mărită şi adusă la splendoare de către sultanii mauri. Fez însă e împărţit în două orăşele, „vechiu" şi „nou", legate între ele printr'o mahala foarte caracteristică. A fost întemeiat cam prin anul 1000 de către Idrişti căpătând în scurtă vreme faima de oraş cultural. Chiar astăzi el este sediul unei universităţi vestite. Meknés este a treia capitală (cu Fez şi Marrakech), deoarece sultanii şi curtea lor locuiau rând pe rând în aceste trei reşedinţe. Intre Meknés şi Fez e o depărtare de 50 km. pe parcursul căreia Francezii au construit o cale ferată în anul 1928.
In locuinţele marocane, prietenii şi oaspeţii drumeţi sunt primiţi totdeauna în tinda casei, iar nu înăuntru unde li-e îngăduit să pătrundă numai acelor cari fac parte din familie. Femeile trăesc ascunse de orice privire streină, după uzul mahometan. Dar în fiecare casă ele au la îndemână trei terase de unde pot să se bucure de răcoare şi să vadă ce se petrece în jurul lor, cu chipul totdeauna acoperit...
La întoarcere în Europa, facem o vizită celor mai frumoase „gitanas" spaniole.
Suntem în Andaluzia, unde mai mult ca oriunde pulsează năvalnic sângele spaniol, îndopat cu prea multe globule ale neastâmpăratului sânge maur.
Granada, oraşul florilor, oraşul ultimului rege maur, Mulay Hassen şi al victorioşilor regi catolici don Ferdinando şi donna Isabella se aşterne cu o lenevie voluptoasă într'o albie a Sierrei... Alhambra, palatul fabulos al regilor mauri, palat care era o ţară (reşedinţă regală şi forţăreaţă în acelaş timp pentru soldaţii fioroşi la chip şi femeile încântătoare, pentru răsboi şi cântece, pentru lupte şi dansuri, pentru ură şi iubire) îşi înalţă despuiate şi măcinate de ani zidurile roşii sub dealul care apără Granada, iar în spatele jalnicelor rămăşiţe de antice metereze închide cea mai superbă bijuterie de splendoare orientală.
Aci dedesubt, alături de palatele din alte vremuri, stă pitulat satul Albaicin, unde trăeşte una din cele mai tipice rase din lume, aceia a ţiganilor. Rasă care nu se ştie bine de unde a venit. Din Egipt, caută să explice unii savanţi. Numele spaniol de Jitanos ar fi un derivat dela Egipcianos, colonia unei rase vechi dacă nu egipteană însă cu siguranţă orientală care a invadat lumea europeană în evul mediu, dobândind apoi caracteristice felurite în ţări şi mai felurite, dar nelepădând niciodată urmele unui exotism care se poate apropia de civilizaţie dar nu se lasă confundat: „gitanos", zingari, ţigani....
Să lăsăm însă de-o parte studiile istorice şi să privim viaţa. Bărbaţii au o frumuseţe măslinie, trufaşă şi sălbatecă... Dar să lăsăm şi bărbaţii ca să privim femeile. Sunt de un pitoresc fantastic.
La sosirea automobilului nostru, le vedem ivindu-se în pragul micilor *cuevas*, adăposturile unde locuesc aceste familii, case scobite în stâncă, un fel de peşteri adânci din care răsar la lumină aceste flori multicolore.
Cea dintâi impresie este că te afli pe negândite într'un teatru imens. Toate femeile şi fetele sunt gătite, îmbrăcate şi sulemenite ca pentru un spectacol. Dar e portul lor obicinuit: dacă par că se gătesc şi se îmbracă astfel pentru un spectacol de distracţie, nu e decât pentru distracţia lor personală. Adoră culorile prea vii, podoabe cât mai multe şi obiectele sclipitoare cu pasiunea popoarelor primitive.
Pielea lor e de culoarea grâului copt; au trupul sprinten, elastic iar chipul oval cu ochi mari, negri şi umbriţi de gene dese; părul negru şi lucios e cârlionţat cu multă cochetărie la tâmple şi pe frunte iar dinţii albi sclipesc între buzele umezite şi cărnoase. Figuri care te atrag....
Sunt dansatoare, cântăreţe, ghicitoare. Dar trebue să mai facă şi altceva deoarece strada Albaicinului e plină cu cârduri de ţigănaşi, copii pe jumătate goi, de o vioiciune rară şi chiar supărătoare; se agaţă pe hainele şi picioarele noastre urlând din toate puterile: *„Peseta! peseta!"* E felul lor de a se... recomanda şi pretind *pesetas* de argint, iar nici decum fleacuri de *centàvos* pe care-i pri-

Sus: *Un grup de artişti din Marocul spaniol.*

O linie ferată în Maroc.

mesc numai cerşetorii! Ţiganul, ori unde ar fi el, are instinctul boerului, mai ales al boerului cu banii altuia.
Atât fetele cât şi femeile cari sunt din belşug pudrate şi vopsite şi parfumate au aerul de-a nu dispreţui apa deoarece se văd curate şi fragede de tinereţe, deşi copiii trăesc într'o murdărie cu drept cuvânt spectaculoasă.
Şi totuş există încă prin apropiere *Lavadero de Santa Jnes*, anticele băi maure din Mille, care mai păstrează şi azi pecetea fastului de odinioară cu urme de bazinuri şi chiliuţe orânduite cu acelaş gust ca în termele romane. Femeile spală acolo rufăria, nu însă şi copiii.
Aceşti „gitanos" (femeile nu) parcă voiesc să urmeze decretul lui Filip al II-lea care interzicea Maurilor să se spele. Ii plăcea suveranului să-i ştie murdari. Şi bieţii mauri îl însărcinară pe un bătrân cu vază şi autoritar al lor să protesteze, spunând că băile nu reprezintă un rit religios, ci o necesitate higienică. Regele însă le-a răspuns, în doi peri, că apa nu e necesară: pentru băut poate da, nu însă şi pentru spălat.
Fetele se oferă să danseze pentru noi. Sunt graţioase, pline de mlădioşenie şi sburdălnicie. Pentru câteva *pesètas* vom avea un spectacol de dans. *Anda!* Un ţigan bătrân începe să alerge de colo-colo, *a armar el baile*, să pregătească reprezentaţia; din întunecoasele *cuevas* ies afară guitarreros în vreme ce dănţuitoarele pornesc să-şi ia şalurile lungi împodobite cu ciucuri şi castagnetele.
Până atunci, câteva ţigănci bătrâne cu gâtul înfăşurat în şiraguri de mărgele, sau bănuţi de aur şi argint, se apropie linguşitoare ca să ne ghicească *buena ventura*. Mi-l ghiceşte în palma mânei stângi o bătrâioară care trebue să fi fost odată frumoasă: e destul pentru darul ei de profetă să-i pun în poală un *duro* de cinci *pesètas* ca să mă asigure apoi de un *buena ventura* fără pereche.
Faimă de magie şi vrăjitorie au avut totdeauna ţiganii, mai ales femeile care se mai bucură şi de faima de-a fi nişte voluptoase hoaţe de iubire. In trecut erau învinuite că sunt hoaţe de copii pe care îi răpeau ca să-i vândă apoi Maurilor de pe coastele Berberiei. Şi a fost o vreme când ţiganii erau acuzaţi şi de canibalism. In arhivele din Granada există un document din anul 1629 în care un judecător din Zaraicejo, senor Martin Fajardo, istoriseşte desbaterile procesului a patru „gitanos" inculpaţi de-a fi mâncat nişte creştini. Supuşi torturilor, aceştia mărturisiră că au omorît o femee servind-o apoi friptă la un ospăţ nocturn. Torturaţi a doua oară, cei patru ţigani arătară că au mâncat, după ce-l asasinase pe un pelerin. Torturaţi şi a treia oară, mai mărturisiră că omorîse, fripsese şi mâncase un tânăr călugăr franciscan. Aci, mărturisirile au părut suficiente pentru ca cei patru vinovaţi să fie arşi de vii, pe rug.
Dar prin tortură, se aflau atâtea lucruri!
Acum, ţiganii sunt mult mai îmblânziţi, se ocupă cu micul comerţ, vând cai, lucrează arămărie şi fer. Iar ţigăncile când văd bărbaţi, nu se mai gândesc să-i mănânce....
Iată-le aci în grup, gata să danseze, tinere, sprintene, ispititoare. *Guitarreros* atacă muzica într'un ritm zglobiu; dănţuitoarele ridică braţele fragede în formă de arc şi dau primul zornăit de castagnete. Dansul „gitanelor" începe numai decât şi se deslănţue apoi cu furie.
Auda senoritas !
Strada e o unduire de şolduri, scăpărări de ochi, un fâlfâit de şaluri ciucurate şi desfăşurare nebunească de culori.
Gitanas, olé !...

PELERINUL PASIONAT

PE PLAJĂ LA MAMAIA
O vilegiaturistă întârziată, pe plaja de la Mamaia.
(Foto Păsculescu)

GOANA DUPĂ AUR

A se îmbogăţi: iată visul tuturor aventurierilor plecaţi cu sufletul plin de speranţe din patru colţuri ale lumii, în căutarea aurului şi cari cel mai adesea nu găsesc decât aspre şi decepţionate miragii.

LUCRURILE se petreceau prin 1885, la 60 km. la sud de Pretoria, pe când căutătorii de aur aveau de luptat cu o mulţime de obstacole: cu negrii, leii şi şerpii. O modestă colibă de prospector, unde trăiau doi aventurieri de umilă aparenţă: A. Valker şi Honey Ball. Intr'o bună dimineaţă, pentru un lucru de nimic, se certară şi unul dintre ei se duse să-şi stabilească sălaşul la o fermieră din Langlaagte, cale de zece bătăi de puşcă mai departe. Acolo găsi aur... mult aur... Din păcate era guraliv şi nu ştiu să păstreze taina pentru el singur, astfel că peste câteva săptămâni, se puteau vedea la Langlaagte cinci ciocane-piloni în plină activitate.

Goana după aur ce urmă acestei descoperiri, fu memorabilă.

Pământul se acoperi de corturi, cabane de tablă, căruţe fără roţi improvizate în adăpost, dughene... Fiecare provincie a Africei de Sud lăsă să curgă un râu de emigranţi cari, grupaţi, fondau acolo un cartier botezat cu numele cantonului de unde veneau. O nemţoaică primită de milă într'un vagon de exod şi de care-şi bătea joc toată lumea, îşi pierdu răbdarea şi de necaz îşi înodă basmaua şi cobori la întâmplare în mijlocul unei aglomeraţii născânde.

Necazul acesta i-a fost norocos. Inchirie un cort pentru treizeci de livre pe lună. La sfârşitul lunii era stăpână nu numai pe cort, dar şi pe o cafenea şi douăsprezece găuri de mină, din cari curgea pământul aurifer cu tonele, spre a transforma o servitoare în milionară.

Aceasta e origina Johannesburg-ului. In câţiva ani, populaţia noului oraş născut pe acest filon, atinse cifra de o sută de mii de suflete. Industria, ştiinţa şi speculaţia îşi dădură mâna într'o luptă comună împotriva naturii.

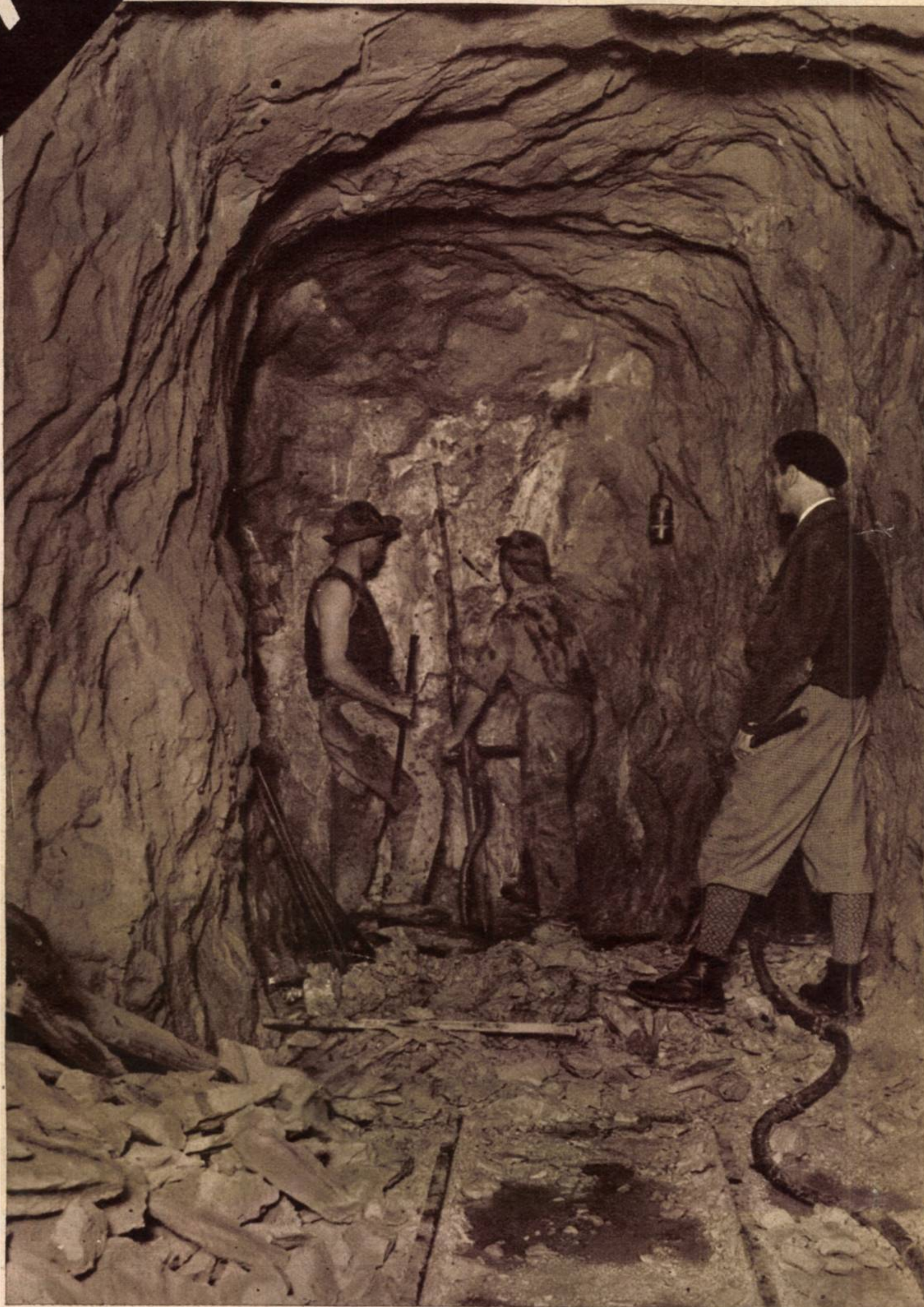
Primii veniţi cumpără parcele: alţii se instalează alăturea de ei, la voia întâmplării şi forează puţuri de încercare. La acest joc al hazardului, unii, la sud, se găsesc stăpânii unor bogăţii inepuisabile; cei dela nord, scotocesc un quartz steril.

Minele iau fiinţă unele după altele.

Inaltele căminuri, puternicele baterii, vastele uzine de cianuraţie, dau impresia unei munci colosale.

Astăzi după nici 50 ani dela întemeiere, Johannesburg are 350.000 suflete, dintre cari 176.000 albi. Se mândreşte că posedă 20.000 automobile şi are tramvai electric.

O sută-nouă-zeci de mii de negri şi douăzeci mii albi, muncesc în mine. Albii pot locui în oraş; iar negrii sunt încazarmaţi în tabere ca la Kimberley, dar odată ce s'a isprăvit lucrul, pot obţine autorizaţia de a merge în oraş.

Căutătorii de aur

Când aurul se transformă în monedă...

Poliţiştii americani păzind un transport de aur.

JOHANNESBURG

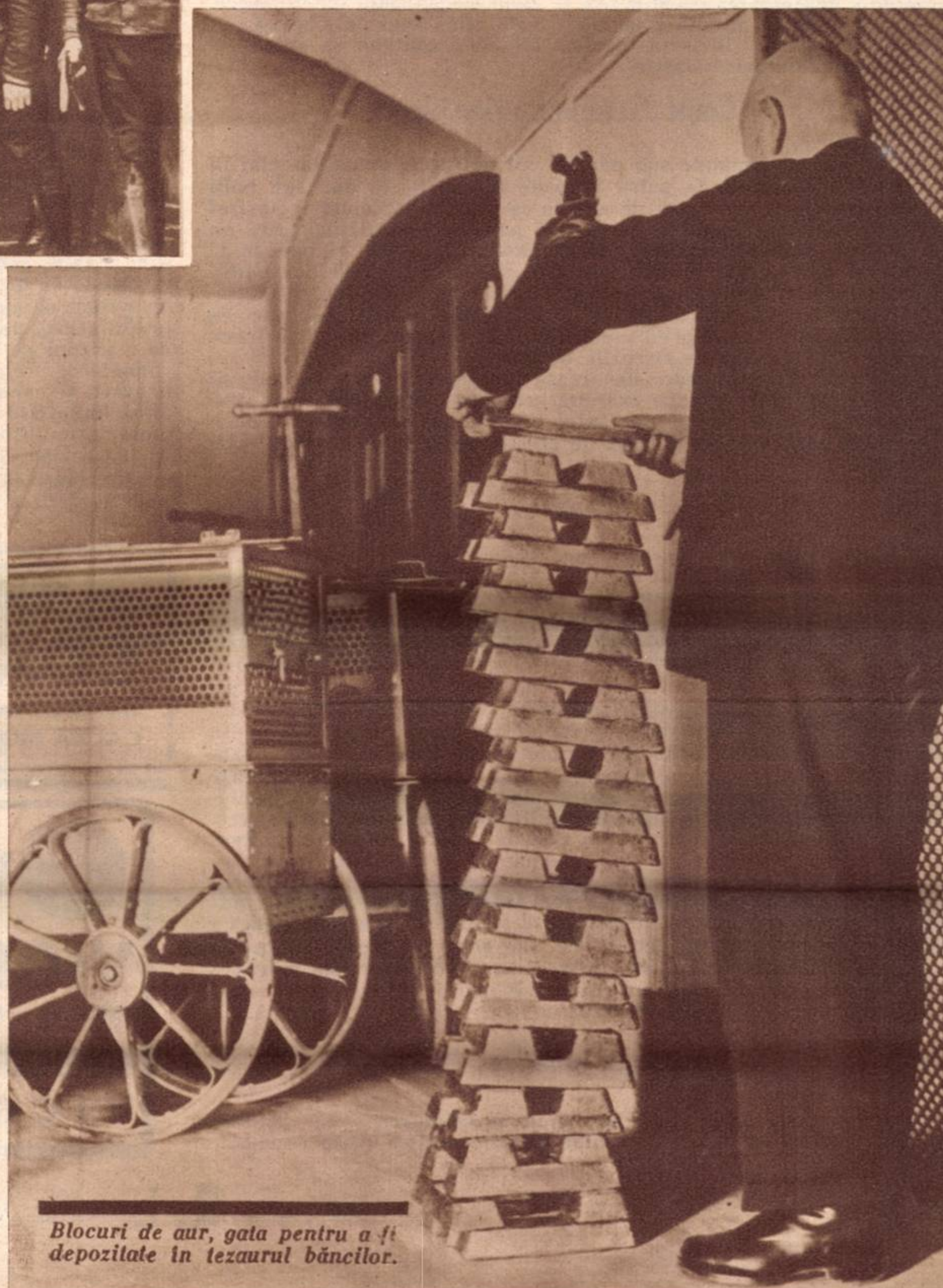
Mahalalele Johannesburgului sunt constituite din case plate şi cabane de zinc acoperite cu tablă ondulată, cantine pentru negrii şi spelunci chinezeşti. Este campamentul epocilor trecute, care nu vrea să cedeze. Şi totuş, descendenţii actuali ai adevăraţilor căutători de aur, acei ce spălau nisipul pe propria lor socoteală, nu depăşesc suta. Grupele lor se menţin în jurul localităţilor Lydenburg, Pietersburg, Barberton, cetăţi rustice ale Transvaalului, unde ecoul tumultului de altădată, a murit odată cu pitorescul, înăbuşit sub regulamentele poliţieneşti.

Şi totuş, la distanţă, viaţa căutătorilor de aur pare împodobită cu o mulţime de prestigii. In realitate este istovitoare, aspră şi decepţionantă, căci aurul acesta e bine păzit de pământ şi trebuie, pentru a i-l smulge, un efort neîncetat, cercetări geologice, descoperirea chimiştilor, truda neîntreruptă a muncitorilor ce sapă subsolul şi se agită în jurul puţurilor, ajutorul de fiecare clipă al unor maşinării complicate şi foarte adesea sacrificiul de vieţi omeneşti.

Industria a ucis pe aventurier, ne spune un călător prin acele locuri, după ce s'a reîntors din ţara aurului. Ea şi-a pus pumnii de fier asupra pilonului. Nu mai are concurenţi. Companiile grupate pe sindicate, au forat pământul până la şase mii cinci sute de picioare şi socotind dela o culme alpestră, au trecut în adâncime, nivelul oceanelor. Ele au distribuit oţelul, schelele, motoarele, turbinele, centralele electrice, pompele, apa, focul şi aerul, într'o orgie industrială inspirată de colosalele viziuni ale cetăţii viitoare...

Din acest „bled", unde şacalul stăpânea liniştea nocturnă, ele au făcut un şantier sclipind de lumini ciclopeiene, o uzină subterană

Blocuri de aur, gata pentru a fi depozitate în tezaurul băncilor.

Aproape cu toţii originari din Mozambic, aceştia se angajează pe nouă luni, la sfârşitul cărora nu mai pot încheia un nou contract de cât pe trei luni. Guvernul portughez care are nevoie de braţe pentru lucrul câmpului, vrea să-şi vadă acasă supuşii, din când în când. După ce au mai făcut şi-acolo un act de prezenţă, pot să revie, li se permite întoarcerea în Eldorado.

Sunt oameni răbdători, mai sălbatici decât negrii Uniunii Sudice şi hotărît fideli tradiţiilor lor. Se arată deasemeni mai încăpăţânaţi şi mai cinstiţi. Nu sunt plătiţi decât doisprezece sau treisprezece franci — doi şilingi pe zi, hrană şi locuinţă.

Suprema lor ambiţie e de a trece la minele din Kimberley, ca să câştige trei sau patru şilingi şi să stea închişi ca să păstreze banii.

In orele de libertate, distrează pe stăpânii albi printr'un dans războinic, în mijlocul cazărmii de cărămidă, adăpostind cinci mii dintre fraţii lor. Cu pulpele goale, cu faţa vopsită în diferite desene albastre şi roşii, dansează în şiruri de câte o sută, în spatele unui vrăjitor ce se schimonoseşte într'un fel oribil. Lângă ei se văd contramaieştrii şi logofeţi negrii, îmbrăcaţi în costume uniforme de pânză mânuind câte-o vână de bou şi scandând ritmul tamtamului ce acompaniază îndemnuri răguşite. Din timp în timp, întorc spre albii aşezaţi în primul rând, priviri ce zâmbesc sfios, ca şi cum le-ar cere o aprobare...

Vrăjitorul, învălit într'un sac, cu o pălărie găurită şi fără borduri, agită scheletul unei umbrele şi întinde spre soare un bot măsgălit cu făină. Dacă-i arăţi o ţigare, face un salt şi pe când se află încă în aer îşi aruncă pe umeri călcâiele ca şi cum n'ar avea oase şi cade ţeapăn pe pietrişul ce se colorează în roşu... Vine totuş să-şi ia ţigarea promisă. Un râs prostesc şi colosal, sguduie atunci pe cei o mie de spectatori ce formează cerc...

a cărei palpitaţie trimite undele foarte departe, sub picioarele celor 350.000 citadini ce formează Johannesburg-ul.

MINELE DE AUR

Se poate spune că subsolul minei de aur este un *„sgârie-iad”*, cu patruzeci şi şapte de etaje; numai că aceste etaje au fiecare, 50 m. înălţime şi sunt făcute din blocuri compacte în loc de camere găurite.
La fiecare cincizeci de metri se află o galerie orizontală; la fiecare 200 m. în sensul lărgimii, un cămin vertical, cu alte cuvinte un puţ. Minereul străbate galeriile, urcă prin puţuri, sau scoboară spre adâncimi unde este centralizat. Cel care urcă este vărsat pe nişte bare. Bucăţile mari garnisesc un fel de trotuar rulant ce ocupă toată lungimea şi înălţimea unei clădiri; urcă dela un capăt la altul, în diagonală. aşa fel că un singur om poate supraveghea operaţia.
O sută de negrii atenţi stau la marginea trotuarului, cocoţat fiecare pe o treaptă de scară şi dau deoparte blocurile sterile, pe când minereul îşi continuă ascensiunea. După o primă sfărâmăţire, nisipul e despărţit de bolovani. Aceştia sunt precipitaţi în *tube-mills*, formidabilele cilindre căci învârtindu-se într'o viteză nebună pe axa lor, isprăvesc de sdrobit piatra. Rezultatul acestei operaţii, muiat, din belşug, trece pe mese garnisite cu catifea plisată. Aproape tot aurul liberat prin sfărâmările succesive, rămâne pe stofă. Dar nu singur. Aceste cuverturi sunt spălate la fiecare patru ore şi ceeace rămâne, mai este încă redus la o treime pe o masă de concentrare. Celelalte două treimi trec din nou prin tube-mills. Dar cel dintâi, mai bogat în aur, se bucură de un tratament special. Indesat în butoaie, e amestecat cu mercur timp de optsprezece ceasuri. Aurul, care figurează cu 50% în amestec, este trimis la topire. Mercurul se vaporizează şi e recuperat de un condensator. Rămâne un aur spongios, ce se topeşte cu borax în fundul creuzoturilor, apoi totul e vărsat în lingotiere.

CETATEA CU CEL MAI MULT AUR

La câteva leghe spre sud de Johannesburg, există un mic oraş-uzină : *Germiston*. Acolo sunt rafinate lingourile, purificate şi pregătite pentru destinaţia mondială. Germiston n'are nici 15.000 suflete. Nici o bancă naţională din lume, n'are atâta aur, închis în casse de fier, asemănătoare unor castele, protejate de oţelării cromate, cimenturi cuirasate şi ca supremă precauţie un orologiu stăpâneşte la intrare. Cu alte cuvinte, jocul obişnuit al cifrelor nu permite deschiderea decât la ora H, când mecanismul funcţionează. Până la această minută solemnă, o sută cinci zeci de slujbaşi pot umbla tot timpul în jurul plăcilor blindate, căutând să ghicească rostul combinaţiei măiastre.

PRIN GALERIILE MINELOR

La doi km. şi jumătate sub pământ. Al patruzeci şi unulea etaj în adâncime. Un tren de patru vagoane acoperite, te duc sub bolţi unde domneşte un curent de aer de cavou. Trei kilometri. Oprire! Cinci minute de mers pe jos şi iată peretele oblic, lângă care un negru stă ghemuit, cu perforatorul automat în mână. E locul unde omul şi maşina atacă vâna auriferă. O bandă îngustă de stâncă, între două straturi de cretă. Patruzeci de cm. înălţime. Pretutindeni, băltoace cu apă noroioasă. Căci perforatoarele moderne, de ultimul model, în timp ce sapă, scuipă neîncetat apă, ca să înece praful şi să diminueze riscurile de ftizie.
Ftizia este monstrul care devorează pieptul minerilor de aur. Şi totuş ce minunată atracţie exercită preţiosul metal! Inainte de descoperirea lui în Africa, pământul din Klondyke, acoperit de o groasă şi strălucitoare cuirasă de ghiaţă, atrăsese pe veşnicii rătăcitori.

ALASKA!...

Gheţurile, uraganele, viscolele de zăpadă, despart timp de şapte luni ale anului acest ţinut de restul lumii şi totuş acolo acum vreo patruzeci de ani, câţiva mineri în sdrenţe găsiră un uluitor Pactole. Când vestea se răspândi că se găsise aur în inima singurătăţilor îngheţate, deasupra gradului 60 de latitudine nord, începu goana... Din patru colţuri ale lumii, aventurierii alergară să-şi încerce norocul. Frigurile aurului îi înlănţuia aşa de tare, că nesocoteau asprimile Nordului. Porturile Pacificului, dela San Francisco Vancouver, furnizară contigentul primilor emigranţi; alţii veniră din Canada şi Columbia britanică. Urcau coasta Pacificului dela Vancouver la Skaguray, printre nenumăratele insule, pe mici vaporaşe sau corăbioare cu pânze. Şi unii şi alţii, aveau de înfruntat teribilele curente şi mulţi se sdrobiră pe granitul stâncilor trădătoare... Acei ce ajungeau să debarce, nu erau la capătul suferinţelor. Pentru a atinge terenurile aurifere, *„pământul care plăteşte”*, trebuiau să străbată Trecătoarea albă. (White-Pass). Minerii încredinţau săniilor trase de câini, urgisitul lor destin. Zăpada, gheţarii, prăpastiile ce se deschideau deodată spre a-i înghiţi şi pe ei odată cu câinii şi săniile, pe un ger de 40° sub zero, nu făcură să şovăie energia îndârjiţilor pionieri. Erau călăuziţi de cuvintele magice : Klondike — aurul... Mulţi au căzut mai înainte de a-şi vedea visul împlinit, dar alţii îi urmară, reuşind aventuroasa performanţă.

GOANA DUPĂ AUR

Sloan, un comisioner din Vancouver, se reîntorcea cu 250.000 franci, Ladne, fondatorul oraşului Dawson câştiga peste două milioane, iar Stanley, un sărman negustor de haine vechi a cărui familie n'avea ce mânca la New-York, 600.000 franci.
Franck Piscator scormonise o vară întreagă şi spălase pământul, fără niciun rezultat şi tocmai când, la capătul puterilor, căzu istovit şi cu mâinile sângerânde, văzu înaintea lui strălucind într'un râuleţ, aurul mult dorit. Fu deajuns să-l ia în mâinile sale descărnate, ca să revie la viaţă...
Milionari, politicieni, cerşetori, artişti, schilozi, alergau fără deosebire, atraşi de mirajul fascinant. Un locuitor din Williamsburg înnebuni că n'a putut strânge banii necesari plecării. Nici femeile nu rezistau; exemplul lui Ethel Berry care se îmbogăţise, le zăpăcea capul. Curând, frigurile aurului cuprindeau Europa, Africa, Australia, într'un elan furios....

OMUL CU MAMUTUL

Acolo unde nimic nu exista, decât singurătatea virgină, pe ţărmurile Yukon-ului, cel mai de seamă dintre fluviile nord-americane ale Pacificului, luară fiinţă tabere, ce mai apoi deveniră oraşe.
Ideia de a face avere încălzea imaginaţiile cele mai puţin himerice. Şi bazinul Yukon-ului fu încurând invadat de o mulţime de ucenici ai bogăţiei.
Printre ei se găsea un irlandez, Patrick Packing, un urias roşcat, blând ca o fetiţă... ca o fetiţă ce şi-ar fi băut sticla cu whisky în fiecare seară; seara bea Patrick, dar nu se cherchelea niciodată. Dispoziţia lui era aceiaşi. Cumpărase un deal întreg pe o sută de dolari. Se ostenea toată ziua, săpând, în căutarea unei cât de mici parcele de aur, dar nu găsea un gram. Continua totuş, repetând cu filosofică resemnare, că în cele din urmă tot va găsi şi el o fărâmă... şi în adevăr! Intr'o după amiază, porunci tovarăşilor să fugă departe, căci vrea să arunce în aer o mină importantă, unde după oarecari indicii ar exista filonul de aur.
Aprinse fitilul şi fugi la adăpost. Mina dădu rezultate bune şi când fumul se risipi, colina apăru ca tăiată cu cuţitul; o gaură căscată se arăta privirilor; degajând intrarea, pătrunseră în imensa cavernă şi se găsiră deodată în faţa unui mamuth gigantic.
Monstrul era admirabil conservat, groaznic şi splendid tot odată. Minerii îşi râdeau de el, întrebându-l dacă acestea sunt indiciile filonului. Ii lăsă să spună orice. Se gândea. Intr'o dimineaţă, încredinţă terenul şi mamutul unui camarad, apoi plecă.
Om inteligent, camaradul puse o taxă de intrare de un dolar, pentru oricine vrea să vadă animalul; pentru doi dolari căpăta şi un fir de păr ca talisman. Zilele treceau după zile şi Patrick reveni.
Fu un adevărat eveniment. Era înconjurat de gentlemeni veritabili, bătrâni cu ochelari, cari vorbeau agitându-şi braţele. Se certau în cuvinte latineşti. Insfârşit, după ce discutară multă vreme despre mamuth, căzură de acord că se găsesc în faţa unui: *Mastodont americanus et mirifiens* al Americei de nord, contemporan cu *Elephans primigenius* ce trăiau în era quaternară.
Se află apoi că Patrick primise în schimbul mamutului, un cec de cincizeci de mii de dolari, care în definitiv nu era un filon demn de dispreţuit.
Nu toţi căutătorii de aur au însă norocul omului cu mamutul şi existenţa le e adeseori precară. Câtă abnegaţie, curaj, voinţă şi energie le trebuie acestor oameni, cari plecaţi să cucerească moderna lână de aur, sunt siliţi să lucreze la 2.500 metrii sub pământ, acolo unde căldura ar fi mortală, fără existenţa uzinelor ce au că singură misiune de a trimite aer în galerii. Dar aceste precauţii nu sunt deajuns pentru a suprima spectrul ofticei, căci praful de stâncă se lipeşte de bronchiile minerului, pricinuind silicosa. Milioane de hectolitrii de apă se introduc în mină în fiecare zi, pentru a îneca praful acesta nefast, ceeace nu împiedecă imposibilitatea spitalelor de a găzdui pe toţi aceia învinşi de mina de aur...
„Sănătatea preţueşte mai mult decât bogăţia” — spune un vechiu proverb şi când evoci viaţa căutătorilor de aur, lupta de fiecare clipă împotriva naturii pentru a-i răpi tezaurul, movilele de piatră unde dorm ultima odihnă oameni ale căror nume nu le ştie nimeni, îţi dai seama repede cât de mult preţueşte o colibă pe plaiurile noastre lângă un izvor limpede şi răcoritor, în pitorescul cadru al unei verdeţi ce te face să simţi adevărata voluptate de a trăi...

EL KEBIR

Din ţară

D. dr. Anghelescu, ministrul instrucţiunii publice a vizitat de curând Caracalul. Fotografia noastră îl reprezintă pe d. Angelescu ascultând expunerea d-lui director Popovici.

Câţiva admiratori ai marelui nostru artist George Vracca, ne trimit fotografiile de mai jos luate la Balcic. Ele reprezintă pe George Vracca înfruntând sportiv valurile mării şi apoi în barcă înainte de a porni în larg.

Săptămâna trecută a avut loc mult discutata întrunire manistă dela Sovata. Fotografiile noastre reprezintă mulţimea ascultând discursurile şi un aspect din sala de şedinţă.

2 crime PASIONALE în lumea vedetelor de cinema

. In seara aceia, la premiera lui Earl Carrol, toată aristocrația New-York-ului își dăduse întâlnire la teatrul Variété. Premiera noului spectacol înscenat de celebrul regisor american, suscitase un interes extraordinar. Lansat cu o publicitate excepțională — așa cum numai Americanii știu să lanseze când vor — spectacolul devenise punctul principal de discuție al lumii mondene.

Iată de ce, din limuzinele elegante care stopau la intrarea „à giorno” luminată a teatrului „Variété”, descindeau cele mai frumoase femei din New-York, însoțite de cei mai simandicoși reprezentanți ai lumii economice, politice și artistice.

Sala avea un aspect feeric. Toaletele cele mai superbe, cu coloritul lor variat, se situau printre fracuri sobre și impecabile. A făcut senzație apariția într'un begnoir a Marlenei Dietrich, care purta o rochie neagră de catifea. Celebra „stea” a venit împreună cu soțul și fiica ei și firește cu nedespărțitul ei regisor, Joseph von Sternberg.

In primele rânduri de la fotolii luaseră loc cele mai proeminente staruri ale filmului american.

La ora 8 și jumătate precis grupul teatrului „Variété” anunța începutul spectacolului. Și publicul avu prilejul să admire pe scenă una din cele mai grandioase înscenări care s'au văzut vreodată la un teatru din New-York. Earl Carrol a pus la contribuție întreaga lui măestrie pentru a

Un grup de figurante drăgălașe, întrebuințate de Earl Carroll la teatrul „Variété”. Carl Brison „noul idol al Americii” — care a fost implicat în cele două crime — împreună cu logodnica lui. O scenă din spetacolul montat de Earl Carroll.

dărui Americii un spectacol excepțional.

Dar în vreme ce publicul urmărea cucerit reprezentația, între culise se petrecea două tragedii cumplite. O detectivă particulară și una dintre vedetele principale ale trupei, fuseseră ucise în chip misterios. Prima cu o lovitură de pumnal, iar a doua a căzut chiar pe scenă sub gloanțele unui revolver. Publicul n'a observat totuși nimic, deoarece vedeta s'a prăbușit într'o scenă al cărei sfârșit reprezenta căderea tuturor interpreților sub împușcăturile unei mitraliere cu gloanțe oarbe. Nimeni nu bănuia că printre gloanțele oarbe se găseau și trei veritabile, care au nimerit în plin pe steaua trupei.

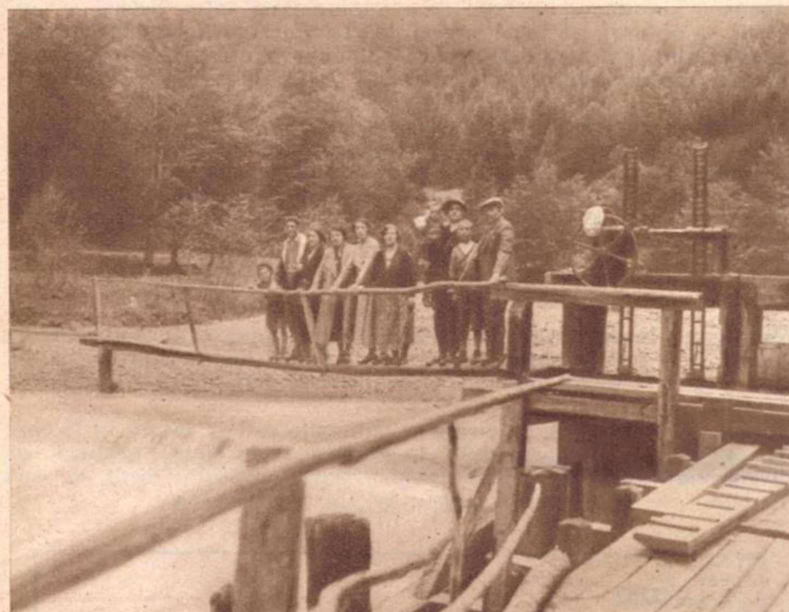
Intre culise a izbucnit panica. Două crime, la interval atât re scurt, chiar în ziua premierei, iată fapte care au impresionat profund pe toată lumea. La fața locului, a sosit numaidecât poliția, care a început cercetările. Energia lui Earl Carrol care-și vedea spectacolul compromis, a izbutit să realizeze faptul ca pe scenă totul să continue conform programului. Intre culise, ancheta continua. S'a stabilit din primul moment că revolverul cu care fusese omorîtă vedeta trupei aparține lui Carl Brisson. Toată lumea a rămas ca trăznită la aflarea acestei vești. Carl Brisson este astăzi cel mai iubit cântăreț al Americii. El este acela care a reușit să-l detroneze pe Maurice Chevalier. Și tocmai el să fie acuzat ca făptuitor al unei crime atât de odioase? Pus totuș în fața acestui fapt, șeful poliției s'a văzut nevoit să procedeze la imediata arestare a lui Carl Brisson. Toate insistențele lui Earl Carrol au fost zadarnice. Și „starul" a trebuit să intre în scena finală a spectacolului cu mâinile încătușate. Publicul n'a observat însă nici de astă dată nimic, căci cătușele erau acoperite de... manșonul partenerei lui Brisson. Despre cele două crime, publicul n'a aflat decât la eșirea din sala de spectacol, când a văzut pe Carl Brisson încadrat de polițiști. Noul idol al Americii, își păstrase totuși surâsul, primind cu bucurie aclamațiile spectatorilor.

Misterul celor două crime nu a fost încă dezlegat. Până la soluționare, America are un nou subiect de vorbă, și încă din cele mai pasionante.

JAMES GRAY

Grupul de excursioniști ai revistei noastre fotografiați la Prinkipo.

AZUGA: Instalația de captare a apei pentru turbinele fabricei de postav.

(Foto: Mișu Segall)

Ce se poate cumpăra în piaţa Bucureştilor cu un leu?

de Alex. F. Mihail

— Arta de a ne hrăni cu bani puţini —

FRANCUL a ajuns cât roata carului ! — e o vorbă, care se aude azi foarte des.

In orice caz, banul se câştigă mai greu ca'nainte.

Dacă privim la risipa, ce se face la Hala centrală de zarzavat şi fructe, din Bucureşti, nu ştim ce să mai credem. Se aruncă zilnic, în apă şi la gunoi, camioane întregi de alimente. Sosesc prea multe? E belşug prea mare în ţară ?

Pe de altă parte autorităţile sanitare româneşti sunt alarmate de întinderea pelagrei, care este o boală de subnutriţie. Iar medicii recrutori se plâng de scăderea nivelului de rezistenţă a soldaţilor, ceeace ar fi un simptom de degenerare a neamului, o dovadă că el se hrăneşte insuficient.

Aceleaşi simptome ciudate, de simultaneitate între belşug şi mizerie, se observă pe toată suprafaţa globului. Nu numai în Europa, ci şi în alte continente, se aruncă alimente prin râuri, mări şi oceane. Iar sărăcia bântue mai cu seamă acolo, unde e belşugul mai mare !

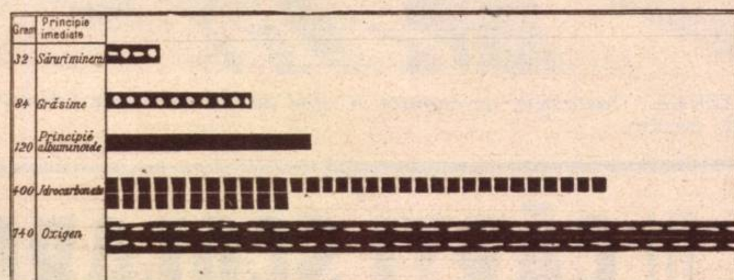
Se pare că societatea omenească, nu ştie să se mai administreze ; este — de sigur — cea mai mare absurditate ca lumea să moară de foame tocmai în acele ţări, unde abundă hrana, şi ca alimentele să fie distruse, pentru a se salva nu ştim care straniu principiu economic, care pretinde că, prin distrugerea mărfurilor, se poate îndrepta o situaţie precară economică.

CUM SĂ NE HRANIM ?

Ziarele au înregistrat, zilele trecute, cazul unui nenorocit, care a murit de foame în mijlocul Capitalei. A fost dus la spital, dar n'a mai putut fi salvat, halul său de mizerie fiziologică fiind prea înaintat.

Dintre cei 600.000 de bucureşteni, cine ştie câţi se satură în fiecare zi, sau rabdă de foame; câţi se hrănesc insuficient, neştiind ce hrană mai potrivită ar putea să-şi procure cu puţinii bani, de cari dispun.

RAŢIA DE PRINCIPII IMEDIATE NECESARE UNUI ADULT PE ẒI

S'a vorbit în ultimul timp foarte mult de rolul însemnat, ce-l au în alimentaţie *vitaminele*, cuprinse în zarzavatul proaspăt şi în legume.

Totuşi, pe când unii bucureşteni se sting de foame, la hala Bibescu-Vodă se aruncă zilnic în Dâmboviţă preţioasele alimente cu vitamine, cu tot !

Raţia de principii alimentare imediate, necesare unui adult pe zi, este cea de mai jos, conform celor stabilite de fiziologişti :

a) *740 gr. oxigen.*

Pe acesta organismul şi-l procură din aer şi din alimente, în cantitate suficientă.

b) *32 gr. săruri minerale.*

Aceste iarăşi se găsesc, mai mult sau mai puţin uşor. Lipsa se constată numai pentru cei ce consumă exclusiv porumb, mai ales dacă acesta este semănat sau cules ne la timp, — deci n'a avut timp să se coacă.

Apoi sunt :

c) *Principiile albuminoide*, (materii azotoase); d) *Substanţele idrocarbonate* şi e) *grase*, cari se află în alimente, neegal răspândite. Trebue să ştim cum să alegem mâncarea noastră, ca aceste substanţe nutritive să nu ne lipsească.

SARURILE MINERALE

O problemă importantă sunt sărurile în special pentru condiţiile de trai ale ţăranului român — după cum am arătat mai sus.

Inainte, se credea că pricina *pelagrei*, care face ravagii, mai ales în ţara noastră, ar fi porumbul. Nici azi nu se cunoaşte cauza exactă a acestei groasnice boli; deşi ea apare deobiceiu în ţările, unde se consumă mult porumb, totuş s'a observat că pelagra apare şi în Spania, ţară ai cărei locuitori nu cunosc porumbul. D-rul A. Urbeanu, regretatul nostru chimist alimentar, a observat, că Germania, unde se consumă mulţi cartofi, bogaţi în săruri pe potasiu, n'a cunoscut pelagra până la răsboiu.

De când nemţii au început să se hrănească prost, a început să se ivească cazuri de pelagră şi în ţara Rinului.

D-rul A. Urbeanu punea în legătură pelagra cu o *insuficienţă a sărurilor de potasiu în alimentaţie.* Porumbul are prea puţine săruri de potasiu; deasemenea are prea puţină grăsime. Cei ce se hrănesc numai cu porumb, capătă pelagră *nu din pricina porumbului, ci din cauză că nu complectează lipsa de săruri de potasiu şi de grăsime.* Ei nu au la dispoziţie alimentele ce conţin aceste substanţe alimentare.

POTASA CONTINUTA IN 100 GRAME DE SUBSTANTA

socotită în miligrame

Substanţe alimentare	Cantitatea procentuală de potasa in miligrame
Oul	80 miligrame
Laptele	130 "
Morcovii	190 "
Castraveţii	200 "
Făina de grâu Cal. I-a	110 "
" " " *Cal. II-a*	150 "
" " " *Cal. III-a*	220 "
Făina de secară I-a	210 "
" " " *II-a*	240 "
Varza	260 "
Porumbul, maximul	300 "
" *minimul*	130 "
Carnea	310 "
Cartofii	440 "
Fasolea	580 "
Lintea	570 "
Mazărea	660 "

După D-rul Urbeanu, pot căpăta pelagră şi cei ce ar consuma, exclusiv pâine. Este deci greşită ideea de a se înlocui mămăliga, cu pâine.

Tabela No. II, care însoţeşte acest articol, ne arată câte săruri de potasă conţin diferitele alimente. Se vede că *fasolea, lintea, mazărea, cartofii* l-ar salva pe ţăran (întrucât priveşte sărurile de potasiu) dacă ar avea aceste produse totdeauna pe masa lui.

ALBUMINA

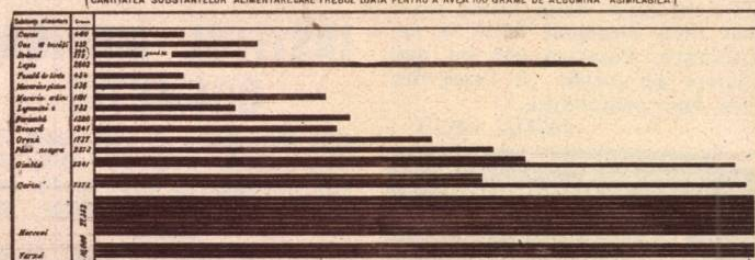
Privind tabloul No. 1, cititorul va observa, că avem nevoe zilnic de 120 gr. principii albuminoide.

E interesant de ştiut, din care alimente putem culege aceste substanţe.

Tabloul No. 3, pe care-l alăturăm, ne arată ce cantităţi de aliment trebue să consumăm, din diferite feluri, pentru a avea o cantitate echivalentă de albumină asimilabilă organismului omenesc.

ECUIVALENTUL A 100 GRAME DE ALBUMINA ASIMILABILA

(CANTITATEA SUBSTANTELOR ALIMENTARE CARE TREBUE LUATĂ PENTRU A AVEA 100 GRAME DE ALBUMINA ASIMILABILA)

Acest tablou ne evidenţiază, că *o sută de grame de albumină* se găsesc în 460 gr. carne, sau în 16 ouă, sau în 10 kilograme de varză sau în 27 kilograme morcovi !

Dar cine poate mânca zece kilograme de varză sau 27 de kg. morcovi ? !

Va trebui să culegem substanţa necesară din complexul de alimente ce-l consumăm zilnic, căci nici 460 gr. de carne nu vom ingera.

IDROCARBONATI

Porumbul, care conţine în exces *substanţe idrocarbonate*, nu are — în schimb — *substanţe grase*.

El poate fi în mod fericit complectat, ca şi făina de grâu, cu *făina de soia*, plantă pentru care a făcut propagandă Dr. A. Urbeanu la noi în ţară şi care — în urma acestei propagande călduroase — s'a introdus, cu succes în... *Anglia*, în *Germania* şi în *Rusia!!*

S'a constatat că o parte de făină de soia, amestecată cu 7 părţi mălai sau cu 7 părţi de făină de grâu, dă un aliment complect.

Din tabloul 4, putem cunoaşte cât amidon conţin diferitele alimente.
E interesant de relevat că dacă în 100 părţi de porumb găsim 66%

CANTITATEA PROCENTUALA A PRINCIPIELOR AZOTOSE CONTINUTE IN SUBSTANTELE ALIMENTARE

DE ORIGINA ANIMALA: Substanţe alimentare	Cantitatea procentuală a principielor azotose	DE ORIGINA VEGETALA: Cantitatea procentuală principielor azotose	Substanţe alimentare
Carnea de vacă cal. I	22%	9%	Făina de grâu Cal. I
" " I grasă	16%	12%	" " Cal. II
" " viţel	19%	11%	Făina de secara
" " berbec gras	16%	7%	Pâne de grâu Cal. I
" " porc slabă	20%	6%	" " Cal. II
" " grasă	12%	6%	" " secară
" " pasare	21%	23%	Leguminoasele
" " de pui	23,5%	12%	Porumbul
" afumată	28%	6%	Mamaliga
[illegible] de vacă	35%	14%	Fecula de porumb
Şunca crudă	24%	8%	Orezul
Oul	12%	12%	Macaroane Cal. I
Laptele	4%	9%	" " Cal. II
Br[illegible]	30% (24-43%)	2%	Cartofii
Peştele proaspăt	16%	3%	Fecula ([illegible])
" sarat	30%	2%	Varza
Icre	32%	6%	Mazărea verde
Stockfisch [illegible]	77,0%	1,5%	Salata
Pulvere de carne	73%	0,5%	Fructe

amidon, iar orezul are 74% ; varza, în schimb, nu ne dă decât 5%, iar morcovii 7%.

SUBSTANŢE AZOTOASE

Ajungem acum la substanţele azotoase, pe care le cunoaşte cititorul, care a dat atenţie tabelei No. 1.
E folositor să ştim de unde putem lua şi aceste substanţe.
Cele mai bogate sunt cărnurile, brânza şi peştii de mare. Câteva dintre alimentele, de origină vegetală, conţin şi ele preţioase substanţe azotoase. Astfel, porumbul este de mare folos, în această privinţă, pe masa ori cui, bogat sau sărac. Leguminoasele sunt cele mai bogate, în principii azotoase, dintre *alimentele de origină vegetală.*

CANTITATEA AMIDONULUI (FECULA) CONTINUTA IN 100 PARTI DIN URMATORELE SUBSTANTE ALIMENTARE

Substanţe alimentare	Cantitatea procentuală de amidon
Varza	5%
Morcovi	7%
Cartofi	21%
Leguminoasele	53%
Pâne de grâu I	58%
" " Cal II	54%
Pâne de secară	56%
Macaroane	72%
Făina de grâu II	67%
" " Cal. I	69%
Făina de secară II	66%
" " Cal. I	69%
Orezul	74%
Porumbul	66%

Cititorii vor consulta cu atenţie tabela No. 5, spre a se edifica în această privinţă.

CE COMORI SE POT CUMPĂRA CU BANI PUŢINI ?

Planta Soia, ale cărei boabe sunt foarte bogate tocmai în substanţele, pe cari le găsim în *carne, lapte, brânză*, etc., adică în alimentele cele mai scumpe, ce nu şi le poate cumpăra omul sărac, nu o putem obţine la Bucureşti. Din nefericire, în România, nu se cultivă soia, deşi s'au făcut numeroase experienţe dovedindu-se că creşte pe toate solurile, la altitudinea unde se cultivă şi porumbul; Soia n'are nevoe, aproape de nici o îngrijire; Soia creşte şi pe ploi, şi pe secetă...
Insă, în ţara pelagrei, Soia nu se cultivă!
Rămâne de văzut, totuş, cum să ne hrănim mai raţional noi cei, cari avem bani mai puţini.
Dintr'o lucrare a regretatului chimist alimentar, Dr. A. Urbeanu, reproducem o tabelă — devenită azi istorică — în care se vede *ce substanţe alimentare se puteau cumpăra în Bucureşti, la începutul secolului, pentru 50 de bani.*
In aceeaş tabelă, No. 6, care însoţeşte acest articol, se poate observa, câte *substanţe grase, albuminoase* şi *idrocarbonate* se puteau obţine, la începutul secolului, pentru 50 bani. Inmulţind banii cu coeficientul 30, obţinem suma de *15 lei*, echivalentă azi a monedei mici de argint, de 50 bani, pe care bătrânii au şi uitat-o, iar noua generaţie nici nu ştie că a existat vreodată.
Prin urmare, substanţele alimentare, arătate în acest tablou, ar trebui să coste azi 15 lei.
Observăm totuş, că cele mai multe, din aceste alimente se pot cumpăra azi la aproximativ zece lei, *în detaliu*. Carnea, untul, untura, orezul, fasolea, ouăle, etc., sunt, proporţional, mai eftine în 1934 ca la începutul secolului, bineînţeles ţinând seama de relativitatea valorii banului.
Putem nota, totuş, că în vara anului 1934 e mai scumpă *mazărea* şi mai ales *varza*. Insă de aceste alimente — mai la urma urmei, n'avem decât să ne lipsim, sau să consumăm mai puţin dintr'însele.
Dar am uitat să spun ce se poate cumpăra în piaţa „Bibescu-Vodă", din Bucureşti, cu un leu. Să mă grăbesc să o fac, pentru ca să nu spue cititorii, că nu se potriveşte titlul articolului, cu conţinutul lui :
Cu un leu se pot cumpăra 5 „vinete", dacă potriveşti bine ora, când vii în piaţă. Se mai pot cumpăra — bineînţeles cu alt leu — 2-3 kilograme de „roşii", sau 20 de ardei... Uneori, când e panică în piaţă, şi — conform unui regulament nemilos — vine autocamionul ameninţător al Primăriei, să ridice marfa rămasă nevândută pe Splaiul Dâmboviţei, atunci se poate cumpăra şi mai eftin, adică sub preţurile de vânzare, arătate mai sus.

CANTITATEA SUBSTANTELOR ALIMENTARE CE SE POTE AVEA PENTRU 50 DE BANI IN PIATA BUCURESCILOR în 1900 IN TERMEN MEDIU

PROPORTIUNEA PRINCIPIELOR IMEDIATE CONTINUTE IN CANTITATEA DE SUBSTANTE ALIMENTARE PENTRU 50 DE BANI

Substanţe albuminoase, grase, amidonoase. Scara 1 mm. = 10 grame

Substante alimentare	Cantitatea pentru 50 bani (Grame)
Carnea de vacă Calitat: media	625
Carnea de porcă	625
Somnul	625
Caracudă	1562
Morun sarat	312
Untura topită	312
Untul	156
Laptele de vacă	1562
Laptele de Oie	2103
Ou 10 bucăţi	450
Brânza sara[illegible]	625
Orezul	781
Făina de grâu ord.	2083
Făina de secară ord.	3125
Arpacaşi	781
Macaroane ord:	625
Fasolea (mică)	2083
Mazărea	1562
Lintea	1562
Cartofi	7250
Varză	7250
Porumbul	3750
Pâne de grâu I*	1668
" " " II*	2500

Dar asta nu se mai chiamă *preţ de cumpărare*, ci o adevărată jefuire a bieţilor producători.

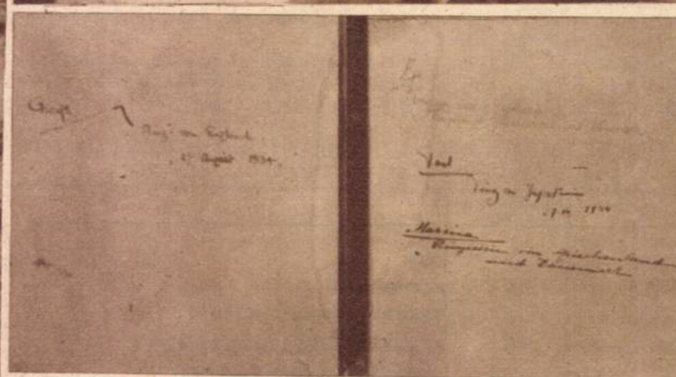
ALEX. F. MIHAIL

Logodna principelui George al Angliei

Cel mai tânăr fiu al Regelui Angliei, prinţul George, în vârstă de 31 de ani, s'a logodit cu prinţesa Marina a Greciei, în vârstă de 27 de ani, a treia fiică a Principelui Nicolae al Greciei.
Fotografiile noastre reprezintă :
Tânăra pereche la Salzburg.
Patru autografe ale marilor personalităţi sosite la Salzburg cu prilejul logodnei.

Regele Angliei, care a dat încuviinţarea pentru logodnă de la castelul Belmoral din Scoţia.
Perechea princiară în excursie cu automobilul prin minunatul Tirol, nu reuşeşte să scape de loc de obiectivul reporterului fotograf.

Oferim cititorilor noştri 20.000 lei pentru o idee

La începutul toamnei, revista „Realitatea Ilustrată" va îmbrăca o haină nouă; va apărea într'un format mărit, aşa încât aspectul exterior să fie mai plăcut şi fotografiile să se poată aranja mai estetic.

Dar odată cu schimbarea formei dorim să aducem şi îmbunătăţiri de fond, îmbunătăţiri care să satisfacă gustul unui număr cât mai mare de cititori.

Deviza „Realităţii Ilustrate" este că ea aparţine publicului şi că ea trebuie deci să se conformeze dorinţelor lui.

Apelăm deci la cititorii revistei să ne spună care lipsuri ar trebui împlinite în „Realitatea Ilustrată", ce fel de articole ar dori să citească, ce fel de concursuri să instituim, ce fel de fotografii să publicăm, în afară sau în locul celor de azi.

Vom supune părerile, ce se vor putea lua în consideraţie, aprecierii ciitorilor noştri şi vom premia ideile pe care le vom adopta, ideile pe care le vom considera susceptibil să mulţumească pe cititori.

Acordăm cinci premii în valoare totală de 20.000 lei.

Premiul I, 8000 lei
Premiul II, 5000 lei
Premiul III, 3000 lei
Premiul IV, 2000 lei
Premiul V, 2000 lei

Nu se vor lua în consideraţie ideile neserioase şi nici acelea care nu au un caracter de inovaţie pentru revista noastră (n'au mai fost folosite de revistă până aci).

Orice idee nouă pe care o vom publica va fi premiată, iar în cazul că în afară de cele cinci am mai primi şi altele, ne obligăm să recompensăm pe autor cu o sumă echitabilă.

Vom primi părerile cititorilor noştri până la sfârşitul lunei Septembrie, iar decernarea premiilor se va face la 10 Octombrie.

Fiecare scrisoare care ni se va trimite pentru acest concurs va trebui să poarte în colţul de jos, din stânga, citeţ scris, indicaţia: „O idee", iar pe verso numele şi adresa expeditorului.

Noi vom înregistra scrisorile în ordinea primirei lor şi le vom deschide deabia la sfârşitul lunii Sepembrie. In modul acesta, dacă întâmplător doi inşi ne comunică aceeaş idee pe care noi am aplica-o, vom premia pe a aceluia care a fost cel dintâi.

10 dansuri 1 dolar

La Taxi-Girls din New-Y

Fotografiile noastre reprezintă: 1
yorkez Roseland. 2) La casă se
dans pentru un dolar. 3) Dansatoru
plăcut mai mult și o invită la dan
Aceia care aduce la cassă cele mai
mult. 5) „Roseland" este arhi-plin
tiket. 6) „Taxi-girlele" își refac fru
Dansatorele în așteptar

New-York, orașul care e vecinic în goană după noui senzații și distracții, a lansat o nouă senzație: Taxi-Girls sunt marea vogă. La Roseland, marele local de distracții al metropolei, oricine își poate cumpăra dansurile, zece dansuri pentru un dolar. Tânărul gentleman, ocupat în timpul zilei în vreun magazin oarecare, nu mai trebuie acum, când vine la Roseland, să lase în voia soartei alegerea partenerii de dans, ci cu siguranța pe care i-o dă biletul de carton primit în schimbul unui dolar, se îndreaptă spre Taxi-Girls-ele care așteaptă, și-și alege dintre ele pe cea mai frumoasă. „Business" și la dans. Dar această speculație în goana după plăceri a newyorkezului s'a dovedit foarte reușită. Roseland e aproape neîncăpător, seara, când începe să se desfășoara viața de noapte a localurilor.

La casă îți poți cumpăra un carnețel cu zece bilete de dans, în schimbul unui dolar. Aranjamentul pe care-l găsești apoi în local, amintește de școlile de dans. Pe o parte așteaptă, înșirate pe canapele, Taxi-Girls-ele, iar pe alta iau loc tinerii cari nu s'au decis încă să-și aleagă partenera. Privirile se încrucișează critice și tinerii examinează „girls"-ele, spre a se putea decide la o alegere. Aceasta nu-i chiar atât de ușor. căci gurile rele pretind că la femeile puternic fardate alegerea e chiar foarte grea. Dar totuș, fiecare dansator care vizitează „Roseland"-ul își poate alege în acest fel „negustoresc" partenera și se crede că acest sistem se va populariza cât de curând — cel puțin la New-York.

) Intrarea în dancingul new- ...cumpără cele zece tichete de ...l prezintă tiketul fetei care i-a ...s. 4) „Girlele" adună tiketele. ... multe tikete a câștigat cel mai ...n fiecare seară cu dansatori cu ...musețea după fiecare dans. 7) ...rea gentlemanului.

Septembrie: luna duhurilor flămânzite

O săptămână de semne pentru fete

Fericirea și răspunsul acului. — Minunata poveste cu Fiica Cerului care țesea pânza norilor.

AŞA cum spun astrologii şi înţelepciunea preoţilor, în luna a noua cade perioada lui Li-Ch'in. Sunt zilele cele mai frumoase ale anului în China de miază-noapte. In aer adie o vigoare nouă, o făgăduinţă de belşug şi îmbărbătare pentru toată lumea... Greoii nori de ploaie s'au risipit de-acum, iar soarele călduros încă înseninează pământul cu o pulbere dumnezeiască de aur...

In grădinile din jurul Pekingului toate fructele s'au copt: curmalii sălbatici împrăştietori de aromă, mierea stupilor amintind culoarea mărgeanului şi prunii încărcaţi cu rodul lor chilimbariu... Imbătătorul Knei-hua parfumează boschetele templelor, iar pe întinderea lanurilor, Kao-liang, gata de cules, îşi ondulează spicele dese sub sărutatul vântului. Porumbul auriu, semănat pe acoperişurile caselor aşterne o notă de culori strălucitoare asupra satelor ce par nişte insuleţe negricioase presărate ici-colo pe nesfârşitul ocean al holdelor. Floarea-soarelui, solemnă, se înalţă ca o sentinelă în fiece grădină rotindu-şi faţa înspre Stăpânitorul luminei...

CÂNTECUL GREERILOR

Prin scorbura copacilor şi crăpăturile stâncilor de sub dealuri, ţârâie neostenit poporul harnic al greerilor îmbătaţi de libertate şi verdeaţă pe când fraţii lui numiţi *clopoţei de aur*, în districtul Hsi-ling, le răspund din coliviile unde-i ţin închişi neguţătorii îndrăgostiţi de cântecele lor. Apoi, şi învăţaţilor chinezi le place să aibă pe masa de lucru câte unul din aceşti minusculi cântăreţi.

Bătrânul maestru Mao-Shou-Cin, ne arată că greerul aminteşte sfârşitul verii; aminteşte frunzele ce-şi schimbă culoarea din zi în zi, pentru ca în cele din urmă să cadă, uscate şi îngălbenite

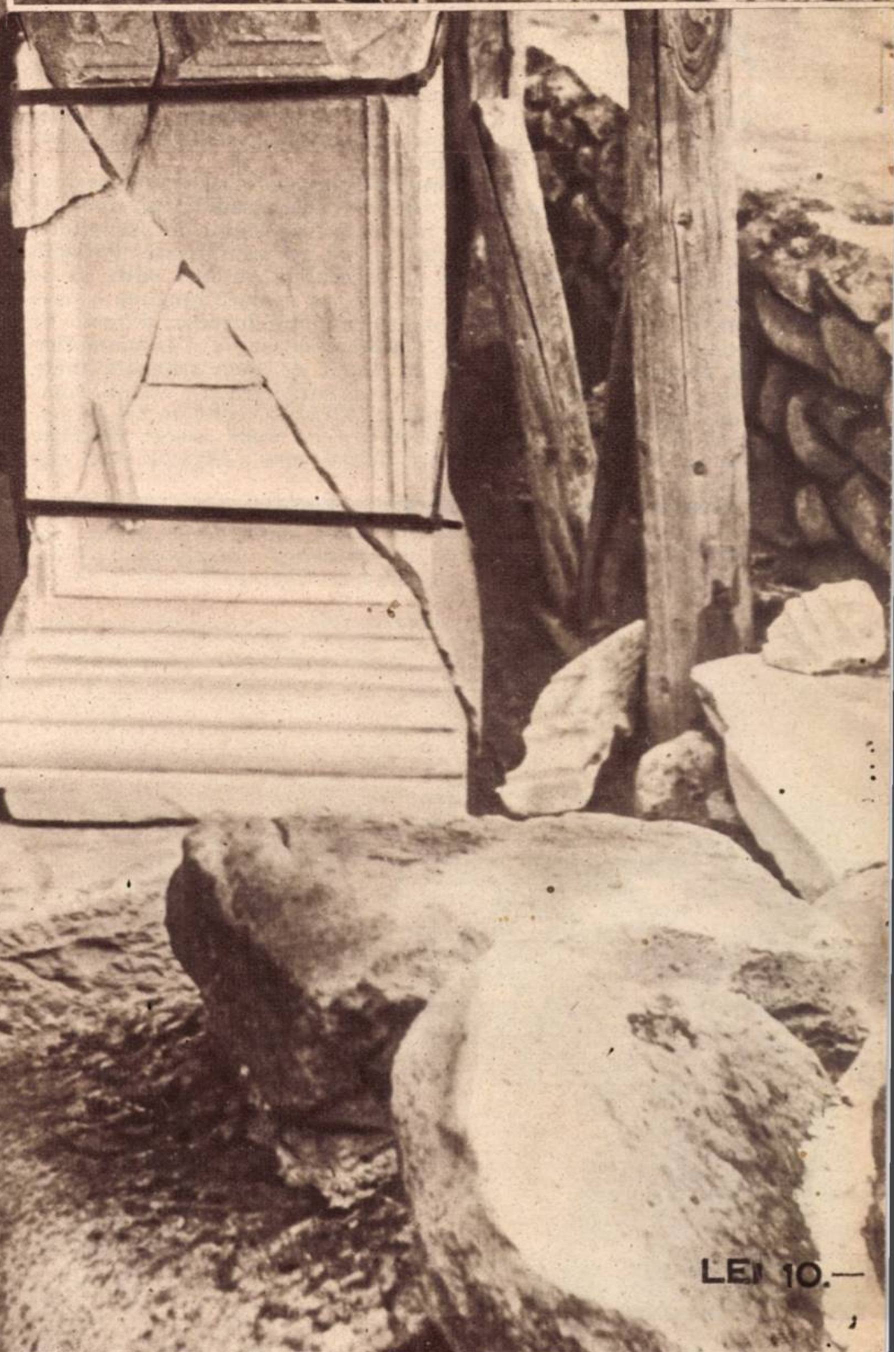

Femeile împodobite cu prilejul serbărilor.

Acest „Budha" culcat aparţine dinastiei Ming.

REALITATEA ilustrată

ANUL VIII No. 399
16 SEPTEMBRIE 1934

LEI 10.—

SERBARILE DELA SARMISEGETUZA

In medalion: Suveranul dând prima lovitură de târnăcop la săpăturile care au început.

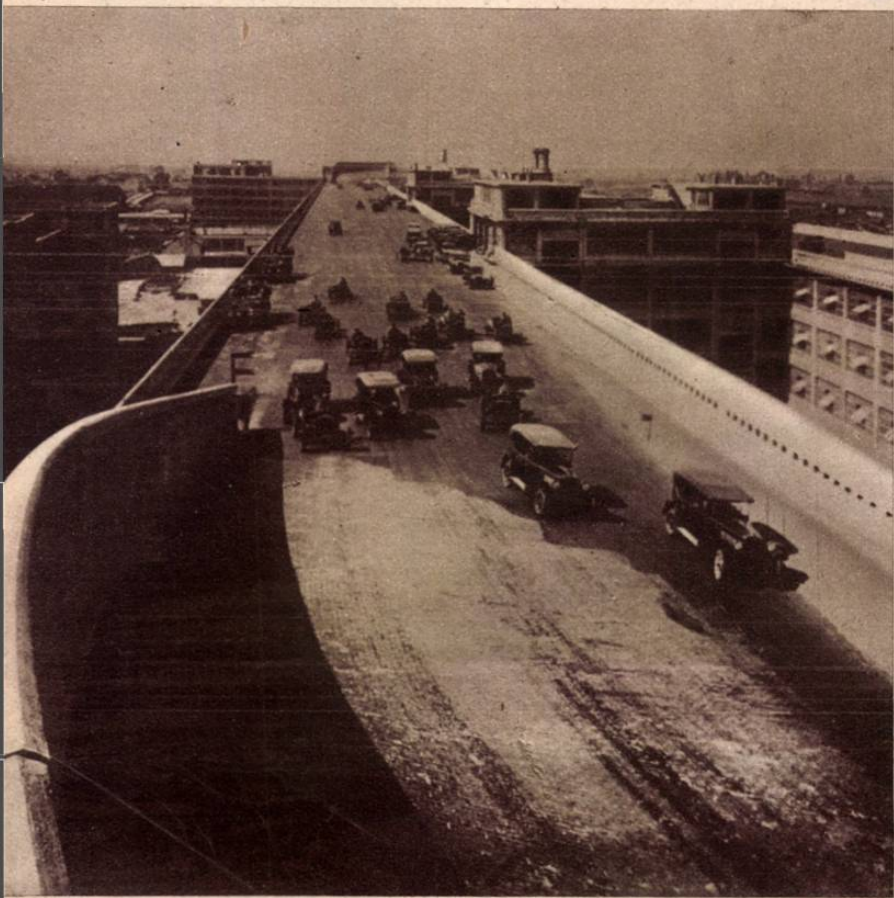
Aer! Bulevarde! Lumină!

AŢI băgat de seamă că mai toate oraşele vechi, neorganizate, au înfăţişare de moluscă?... Ele cresc diform, işi intind câte un braţ molău, sau îşi sorb materia flască, după hazardul terenului şi porunca unui zmârc. Mii de ani de viaţă colectivă nu izbutesc să transforme acele aglomeraţii primitive într'o societate urbană cu moravurile şi nevoile unei civilizaţii omeneşti.

Cine a trecut prin Constantinopol numai o zi, îşi dă perfect seama de semnificaţia şi valoarea bulevardului într'un oraş mare. Cartierul Pera, deşi mai nou, deşi locuit de „venetici", deşi năpăstuit de administraţia turcă, are o înfăţişare civilizată numai mulţumită faptului că locuinţele au fost silite să se organizeze şi să se supue alinierii, pe o mare lungime a unei străzi cât un bulevard. Constantinopolul turcesc, dincolo de podul care leagă ţărmurile Cornului de aur e o îngrămădire de bordee, moschee şi case cu etajele de lemn aruncate unele peste altele, deşi locul are o istorie milenară şi a văzut armatele romane, grece şi veneţiene. „Străzile" sunt un fel de poteci bolovănoase care se strecoară pe după casele zăbrelite iar spaţiul se lărgeşte uneori, numai spre a îngădui unei cişmele să curgă.

Sus: un bulevard la Constantinopol noaptea. — Mijloc: un bulevard la Paris. — Jos: un bulevard suspendat pentru automobile la Torino. — Avenue de Champs Elysée la Paris.

Zidul de apărare al vechiului Bizanț și apeductul alcătuesc singura linie care ar fi putut da Constantinopolului o simetrie și o unitate, dacă... dacă dincolo de această linie n'ar începe Marea!...

Milano, e un vechi oraș, reședința de odinioară a familiei Sforza și celebru prin istoria lui artistică și militară. Există un singur bulevard — făcut de Napoleon, dacă nu ne înșelăm, pe unde oștile lui au intrat în Oraș. (Și azi se vorbește în Milano un dialect franco-milanez). Linia dreaptă a bulevardului e întreruptă brusc de o mare grădină circulară, prelungită cu cetatea Sforzesco, înconjurată încă de șanțul de apărare. Urmează apoi — ca la Constantinopol — un ghem de case și stradele. Nu mai răsufli decât în fața Domului ridicat din piatră dantelată, în jurul căruia e un spațiu patrat, excesiv de larg, ca o protestare violentă a orașului înghesuit, De-aci înainte până la capătul cellalt al orașului, acelaș haos de case și străzi inextricabile.

Se pare că unii milanezi cer stăruitor să se tae un bulevard larg care să pornească de la Dom în vale, ca o replică la bulevardul lui Napoleon. Vor fi auziți?... Bulevardul se va tăia?..

Până atunci, Milano va rămâne tot un oraș de provincie, ca toată Scala muzicală și marile industrii dela periferie.

Ne întrebăm ce sens ar avea Berlinul fără *Unter den Linden*? Ar putea *exista* Parisul fără admirabilul lui sistem de bulevarde — în cruce și circulare — care a transformat vechile cartiere în fragmente organice ale unei mari ființe urbane, cu respirație și circulație vaste, lesnicioase ?...

*

Aer! Bulevarde! Lumină!...

Orașul cu case și străzi e numai o capcană de accidente și maladii. Fără bulevarde largi cari să tae orașul în felii simetrice, locuitorii nu vor avea nici aer, nici lumină, nici posibilitate de mișcare: Se vor îmbâcsi, vor putrezi de-a'n picioarelea.

Bucureștii au avut un singur bulevard (Pake—Elisabeta) care tăia orașul în două. Lipsea — lipsește încă! — bulevardul care să tae orașul în curciș și această funcție a îndeplinit-o parțial Șoseaua Kisseleff și... Calea Victoriei, nesigură ca o frânghie aruncată din Capul Podului până'n Dâmbovița. Nu s'a găsit niciun Primar care să aibe curajul lui Pake și să tae din 1900 „Bulevardul Victoriei". Și astfel s'a creat paralel Bulevardul Take Ionescu—Brătianu, iar Calea Victoriei a fost lăsată în capriciile ei isterice... D. Donescu va duce Bulevardul Brătianu prin furnicarul asfixiant al unor stradele mucegăite de mult, până'n Dâmbovița, unde îl așteaptă Bulevardul Regina Maria.

E într'adevăr prima lucrare pe care trebuia s'o facă un nou primar general al Capitalei, și-i admirăm instinctul. Cei care-i aduc obiecții și vor să-i scoată înainte micile nemulțumiri locale să nu uite că d. Donescu nu construește numai un bulevard, dar dă Capitalei o arteră și o zare la care avea dreptul de cel puțin două decenii!...

Sus: Piața Cercului Militar înainte de tăierea pieței de azi. Mijloc: Dealul Patriarhiei. — Jos: Porțiunea din Calea Victoriei care urmează a fi aliniată.

*

Fapta d-lui Donescu are și o valoare educativ-cetățenească: Viitorii candidați la primăria Municipiului nu vor mai îndrăsni să ceară voturile bucureștenilor, mai înainte de a făgădui un bulevard!

F. ADERCA

Dacă OMUL N'AR FI INVENTAT FOCUL

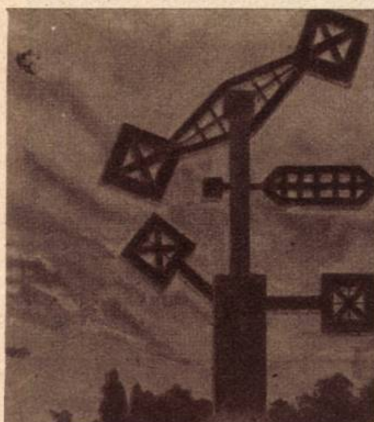
RENE THEVENIN

2)

SĂPTĂMÂNA trecută, ne-am pus întrebarea dacă omul ar fi ajuns acolo unde se află astăzi sau dacă nu cumva şi mai departe, în cazul că n'ar fi făcut descoperirea ce face marea sa mândrie — focul.

Presupunând că o omenire fără foc ar fi ajuns totuş la un stadiu de înaltă civilizaţie, ni se ridica imediat o evidentă obiecţiune înainte: Focul după cum am mai arătat, e o descoperire atât de uşoară, atât de la îndemână încât nici o civilizaţie nu şi-ar fi putut începe ascensiunea mai înainte ca cineva să prindă a se juca cu acest ciudat şi interesant element.

Utilizarea sa ar fi putut fi însă interzisă. Dacă primii conducători ai omenirei ar fi prevăzut

Un sistem perfecţionat ar înlocui telegrafia la un popor care n'ar cunoaşte focul.

primejdiile şi relele pe care avea să le aducă focul, ar fi instituit un tabu religios împotriva lui, aşa cum au astăzi mahomedanii împotriva vinului şi evreii împotriva cărnii de porc.

Un bărbat sau o femee de astăzi, s'ar simţi cu totul desrădăcinaţi chiar în cea mai avansată civilizaţie posibilă fără foc. Ori încotro s'ar întoarce şi orice ar căuta să facă, i-ar lipsi regulat câte o unealtă — ar fi literalmente desarmat. Dar poate că cea mai tristă lovitură pentru el, ar fi descoperirea că membrele şi creerul îi sunt atât de inferioare în comparaţie cu ale celorlalţi oameni încât ar avea impresia că e un schilod. In ultima generaţie, focul a început să degradeze nobilul picior omenesc, reducându-l la un simplu piedestal. Dacă un cetăţean al New Yorkului găseşte neplăcută iarna în această regiune, se urcă într'un tren, într'un vapor sau într'un automobil şi în câteva ore sau zile, se pomeneşte într'un climat mai dulce, indiferent că ar avea picioare bune, slabe sau că ar fi olog.

Focul din maşini face asta pentru el, şi tot focul, în sobe, sau în radiatoare, îi procură o temperatură ridicată dacă rămâne în Nord.

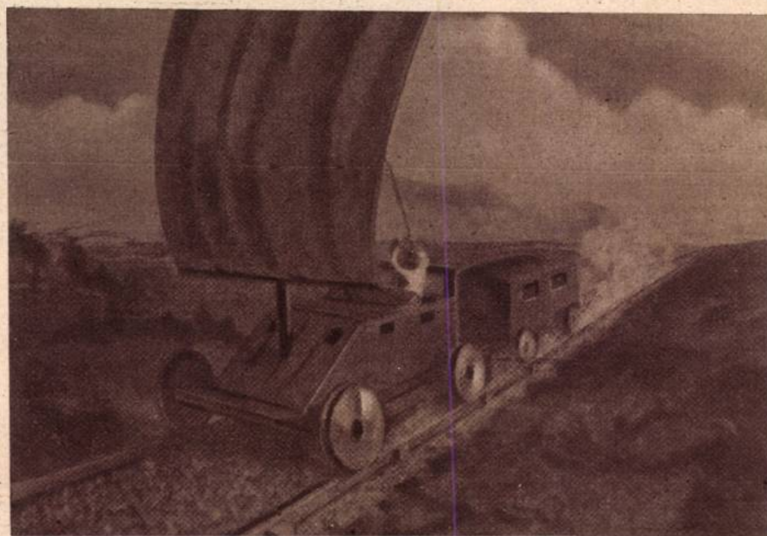
Dat fiind că, cu excepţia aurului, aproape toate metalele sunt scoase din minereu cu ajutorul focului, n'ar exista arme de foc, şi nu sunt puţine persoanele care găsesc că acest handicap al răsboiului ar fi o binecuvântare. Migraţiunile nu s'ar face pe drumuri bătute — pe şosele ci în grupe mici şi succesive, care ar străbate continentul, dela Est spre Vest, prin păduri seculare netăiate pentrucă neexistând focuri de alimentat, industriile ar întrebuinţa foarte puţin lemn. Cu capcane portabile, arcuri şi săgeţi făcute din piatră, migratorii ar vâna în drum, lucru care astăzi ar fi cu neputinţă pentrucă sportsmanul cu armele sale de foc a împuţinat vânatul până aproape de exterminare. Un tânăr modern ar aprecia o astfel de călătorie de două ori pe an, dar ar fi şi multe lucruri pe care nu le-ar găsi pe placul său. S'ar simţi prost fără focul care se aprinde deobicei în popasurile de noapte şi nu ştim cum s'ar învoi cu porţiile de carne sau peşte crud. Există rădăcini cultivate ca morcovul, gulia şi ceapa, care se pot mânca nefierte. Pe de altă parte însă, cartoful şi majoritatea cerealelor ar rămâne o problemă. Nu trebue să uităm totuş că dinţii şi aparatul digestiv al omului sunt la fel cu ale maimuţei care-şi consumă fructele şi legumele, crude. Dar chiar cea mai delicată dintre doamnele moderne consumă ca pe o delicatesă, stridii, nu numai crude dar vii. Mulţi sălbateci şi unele persoane civilizate, consumă vegetale crude şi le găsesc foarte plăcute la gust. Berea, vinul, cidrul şi alte băuturi, ar sta totuş omenirei la dispoziţie; necunoscute ar fi însă liquerurile tari pentrucă acestea ar avea nevoie de foc pentru a fi distilate.

Pâinea ar trebui coaptă, dar o cocă de făină uscată în soare ar putea-o substitui dacă ne gândim că peste câteva secole geniul inventiv al omenirei va produce ceva cu mult mai bun decât aceste pâinişoare de aluat uscat. Lipsită brusc de foc, omenirea s'ar simţi desarmată — lucrurile ar sta însă altfel dacă nu l-am fi cunoscut niciodată.

Plantele ne-ar fi şi ele de mare folos procurându-ne doctorii prea adesea superioare celor de care dispunem acum. Deabia în ultima vreme s'au gândit oamenii să-şi extragă medicamentele din substanţe minerale. Dar şi dacă trebue să admitem că se fabrică cu mult mai uşor în acest mod, metoda extragerii lor din vegetale, adică, din substanţe vii, este tot atât de eficace.

Pieile animalelor ar da vestmintele, dar acelaş serviciu ni l-ar mai aduce lâna, bumbacul, cânepa şi alte materii fibroase care ar putea fi ţesute pe războae, fără urmă de metal în ele. Toate acestea, n'ar avea nevoie de forţă muşchiulară omenească sau animală. Pentru tăiatul şi cusutul diferitelor ţesături, ar fi deajuns o piatră ascuţită prin frecare, ace făcute din spini sau oase, aşa cum se întrebuinţau la începuturile civilizaţiei noastre şi cum se mai întrebuinţează în că în multe locuri pe suprafaţa pământului.

Şi acum că vorbim de piatra ascuţită şi lustruită, ne vom opri o clipă pentru a spune că acest material poate da unelte cu mult mai fine decât s'ar presupune. Nenumărate secole dearândul, strămoşii noştri n'au cunoscut metalul, şi totuş, au avut curajul unor uriaşe întreprinderi cu ajutorul pietrei. Ei şi-au făcut arme şi tot felul de unelte cu care au ajuns a sculpta misterioasele statui de câte zece metri înălţime, pe care le găsim în Insulele Paştelui, făcute de o rasă preistorică, necunoscută, probabil, fără a utiliza metalul. Cu ajutorul unor unelte atât de simple am putea înjgheba locuinţe mai mult sau mai puţin confortabile, dela cortul din piei de animale sau pânză, până la casele solide făcute din butuci care se obicinuiesc şi astăzi în centre de înaintată civilizaţie ca Norvegia. Pentru a prinde aceşti butuci unii de alţii, cârlige de lemn ar înlocui piroanele şi şuruburile de fier pe care le întrebuinţăm acum. Am putea construi chiar palate uriaşe de piatră, deoarece au existat rase ca Incaşii, cari au ridicat astfel de clădiri fără să cunoască fierul. In cazurile acestora, pietrele au fost puse unele peste altele fără ciment, ca în marile construcţii romane şi soliditatea lor a sfidat acţiunea destructivă a timpului. S'ar putea clădi astfel oraşe mari fără ajutorul unor industrii depinzând de foc.

Intrebuinţând forţe naturale ca vântul şi apa am putea să ne lipsim în multe împrejurări, de vapori.

Ar fi însă de dorit să avem soare în aceste case şi în acelaş timp să dispunem de un element de protecţie atât împotriva căldurei cât şi a frigului. Sticla n'ar putea fi făcută fără foc — prin ce am putea s'o înlocuim? In ţările calde, această chestiune nu se pune. Multe case din regiunile tropicale au în loc de ferestre, nişte găuri peste care se trag nişte rogojini, atunci când se simte nevoie de umbră.

Dar noi dorim să avem totodată şi lumină şi adăpost, în care caz trebue să găsim altceva. In Evul mediu, locuinţele modeste aveau geamuri făcute dintr'un corn transparent, dar acest corn era în parte topit, ceeace necesita foc. Geamul ar putea fi însă înlocuit prin plăci mari de mică, o substanţă naturală întrebuinţată astăzi în unele aparate de încălzit.

Odată cu noaptea, întunerecul s'ar întrona în case şi pe stradă, aducând o mare schimbare în obiceiurile noastre şi poate, o îmbunătăţire. Vom vedea în capitolul următor, că există excelente surse de lumină naturală pe care omul le-a neglijat pentrucă posedă focul.

Se pune apoi problema celor ieşiţi din cadrele legii, deoarece e de presupus că aceştia ar exista şi aci ca şi în orice altă civilizaţie anterioară. Natural, nu s'ar supune bisericei şi guvernului şi n'ar respecta tabu-ul împotriva focului şi ar fi pentru societate o ameninţare mai puternică decât sub condiţiunile actuale. Dat fiind avantagiul focului, ei ar rămâne iarna în Nordul friguros, în vreme ce ceilalţi cetăţeni ar porni spre Sud. Şi posedând focul, nu vedem ce i-ar putea opri să topească metale şi să-şi făurească arme şi armuri cu mult superioare înfrângând cu uşurinţă orice forţă pe care guvernul ar trimite-o împotriva lor. In orice caz, ei ar jefui locuinţele şi bunurile cetăţenilor cinstiţi, cari s'ar vedea siliţi să care cu ei în fiecare toamnă, spre Sud, tot ceeace ar fi susceptibil de furt.

Fără ajutorul focului, omul ar putea construi vase mari cu care ar putea naviga comod şi sigur. Până la răsboiul civil american, toate vasele erau din